

En fremtid i fattigdom

– Nye perspektiver på børnefattigdom i Danmark

Indholdsfortegnelse

Forord	3
1. Sammenfatning	5
1.1 Det holistiske børnefattigdomsmål	7
1.2 Resultater	11
2. Børnefattigdomsmål	14
2.1 Litteratur – kort gennemgang	14
2.2 Introduktion til det holistiske børnefattigdomsmål	18
3. Data – kort introduktion	21
4. Metode	25
4.1 Estimationsmetode	26
4.2 Estimering af sociale indikatorer	29
4.3 Risikofordelinger	31
4.4 Fastsættelse af grænse for høj risiko	32
5. Resultater	34
5.1 Børnefattigdomsbarometer	35
5.2 Høj risiko for fremtidig fattigdom	43
5.3 Perspektivering	45
6. Data – baggrund	47
6.1 Alkohol- og stofmisbrug	47
6.2 Ubetinget straf	49
6.3 Psykiske sygdomme	51
6.4 Somatiske sygdomme	55
6.5 Anbringelser	58
6.6 Fravær	59
6.7 Trivsel	60
6.8 Underretninger	61
6.9 Øvrige sociale indikatorer	62
7. Litteraturliste	65
8. Bilag	68
8.1 Population	68
8.2 Robusthedstest	70
8.3 Valg af grænse for høj risiko med ROC-kurve	72
8.4 Estimering m. fuld population	74
8.5 Aldersbias - eksempel	75
8.6 Definition af variable i prædiktionsmodellen	76

Forord

I Danmark er vi vant til at tale om børnefattigdom som et øjebliksbillede af den økonomiske situation i børns familier. Dermed udelades vigtig information om det miljø, som børn vokser op i. Både økonomiske og sociale faktorer er med til at bestemme hvilke forhold, som børn vokser op under. Og disse forhold har betydning for børnene langt ind i fremtiden.

Derfor anbefalede Ekspertudvalget for fattigdom – der i 2013 udgav en omfangsrig rapport om fattigdom i Danmark – at opgørelsen af de økonomiske øjebliksbilleder suppleres af en række sociale indikatorer. For børn, der vokser op i fattigdom, foreslog udvalget bl.a. at opgøre forældrenes uddannelsesniveau og arbejdsmarkedsstatus.

I denne rapport udvikler vi et udvidet børnefattigdomsmål, der tager højde for både familiernes økonomiske situation og børns risiko for at leve i fattigdom i fremtiden. Denne risiko beregner vi på baggrund af en række sociale indikatorer, der er knyttet til børns opvækst. Vi kalder dette mål for det holistiske børnefattigdomsmål.

Med det holistiske børnefattigdomsmål identificerer vi en gruppe af børn i udsatte positioner, som vi betegner som *udsatte børn*. Denne gruppe af børn vil vi fremover beskrive årligt i vores Børnefattigdomsbarometer. Vi vil bl.a. opgøre antallet af udsatte børn, og hvad der kendetegner opvækstmiljøet for disse børn.

Formålet med denne rapport er at udvide og oplyse den eksisterende debat om børnefattigdom. Det gør vi dels ved at sætte fokus på forekomsten af en række ikke-økonomiske indikatorer blandt de udsatte børn og dels ved at anvende risikoen for fremtidig fattigdom som en central egenskab ved vores mål.

Det holistiske børnefattigdomsmål er tiltænkt at komplementere øvrige mål for fattigdom, ikke at erstatte dem. Vi håber, at vores mål kan bidrage til en debat om, hvordan vi kan anvende alternative opgørelser til at belyse udsatte børn.

Vi takker for hjælp fra følgegruppen bestående af Jørgen Søndergaard fra VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd samt Ulrik Beck og Thomas Wilken fra Kraka. Derudover skal der lyde en tak til Krakas studenter Mie Amalie Blomberg, Andreas Bocian Høybye og Annasofie Marckstrøm Olesen. Vi vil ligeledes takke Michael Rosholm, forskningsleder på Trygfondens Børneforskningscenter, der bidrog med værdifuld sparring i den indledende fase af dette projekt.

Mest af alt takker vi vores gode samarbejdspartner Red Barnet, der har givet os kyndig sparring undervejs, samt Dreyers Fond, der har finansieret arbejdet med dette mål og opfølgende analyser i en treårig periode. Kraka er afsender af denne rapport og garant for, at rapporten lever op til vores vanlige krav om høj faglig kvalitet og uvildighed.

God læselyst
Peter Mogensen, direktør i Kraka

1. Sammenfatning

Børnefattigdom har stort politisk fokus på Christiansborg

Børnefattigdom er et politisk emne, der gennem årene har skabt stor debat og bevågenhed på Christiansborg. I forståelsespapiret, der danner det politiske grundlag for den nuværende regering, fremgår det således, at regeringen vil bekæmpe børnefattigdom ved bl.a. at genindføre en fattigdomsgrænse i indeværende regeringsperiode.

Børnefattigdom opgøres af flere årsager

Der er flere årsager til at følge udviklingen i børnefattigdom. Økonomiske afsavn blandt børn kan have stor betydning for børns trivsel og adgang til fællesskaber, og økonomiske afsavn kan også have betydning for børn og unges livsmuligheder på sigt. Børn, der har levet i fattigdom, opnår både lavere indkomst og færre års uddannelse som voksne sammenlignet med børn, der ikke vokser op i fattigdom.¹

De nuværende mål tager ikke højde for fremtidig fattigdom

I dag måler man typisk børnefattigdom som et øjebliksbillede af forældrenes økonomi i et givent år. Denne måde at opgøre børnefattigdom på er central ift. børns oplevelser af materielle afsavn. Men det entydige fokus på økonomiske forhold betyder, at fattigdomsmålet ikke tager højde for andre sociale faktorer, som påvirker børns opvækstvilkår. Og da målet er et øjebliksbillede, forholder det sig ikke til risikoen for, at børn kommer til at leve i fattigdom i fremtiden – en risiko, der kan afhænge af både økonomiske og ikke-økonomiske forhold.

Kraka har derfor udarbejdet et holistisk mål

Derfor har vi i denne rapport udviklet et udvidet børnefattigdomsmål, der tager højde for både familiernes økonomiske situation i dag og børnenes risiko for at leve i fattigdom i fremtiden. Vi kalder dette mål for det holistiske børnefattigdomsmål. Vi vurderer risikoen for fremtidig fattigdom pba. et omfattende dataarbejde, der inddrager et bredt udsnit af sociale indikatorer, der er knyttet til børns opvækstmiljø, som fx forældrenes psykiske helbred og arbejdsmarkedsstatus.

Vi identificerer en gruppe af udsatte børn

Med det holistiske børnefattigdomsmål identificerer vi en gruppe af børn i udsatte positioner, som vi i rapporten betegner som *udsatte børn*. Disse børn er karakteriseret ved enten at vokse op i økonomisk fattigdom, ifølge Danmarks Statistik, eller at vokse op på grænsen til fattigdom og samtidigt have en høj risiko for at leve i fattigdom som voksne.

Udvidelse af mål fra Danmarks Statistik

Danmarks Statistiks mål for relativ fattigdom er den mest udbredte metode til at opgøre økonomisk børnefattigdom i Danmark i dag. Dermed er de *udsatte børn*, som defineret i denne rapport, en udvidelse af den gruppe af børn.

Der var 72.000 udsatte børn i 2020

I rapporten finder vi bl.a. at:

- 72.000 børn var udsatte i Danmark i år 2020. Heraf voksede ca. 56.500 børn op i fattigdom, mens 15.600 børn voksede op på grænsen til fattigdom, samtidig med at de havde en høj risiko for at leve i fattigdom som voksne.

¹ Se Lesner (2018).

De udsatte børn vokser op i socialt belastede miljøer

- De udsatte børn vokser op i socialt belastede miljøer. Således er forekomsten af en række alvorlige sociale indikatorer markant højere blandt de udsatte børn end blandt ikke-udsatte børn. I år 2020 var der fx 6,5 gange flere udsatte børn med mindst én forælder, der var registreret med en ubetinget dom.

Mange forældre til grænsebørn har problemer

- Blandt de 15.600 børn, der vokser op på grænsen til fattigdom og samtidig har en høj risiko for at leve i fattigdom som voksne, har 43 pct. mindst én forælder, der har fået stillet en moderat psykisk diagnose, og 18 pct. har mindst én forælder, der er blevet tildelt en ubetinget dom. Samtidig har 42 pct. af børnene modtaget en underretning, og 30 pct. af børnene har et højt ulovligt elevfravær.

Børn på grænsen til fattigdom har samme risiko

- I år 2020 havde 28 pct. af alle børn, der voksede op i fattigdom, og 26 pct. af alle børn, der voksede op på grænsen af fattigdom, en høj risiko for at leve i fattigdom som voksne. Der er dermed lille forskel på risikoen for at leve i fattigdom som voksen blandt disse to grupper af børn.

Lige mange børn i og på grænsen til fattigdom

- Omtrent det samme antal børn vokser op hhv. på grænsen til fattigdom og i fattigdom. I perioden 2015-2020 voksede der i gennemsnit 59.000 børn op på grænsen til fattigdom, mens 56.000 børn voksede op i fattigdom.

DST's mål tager ikke højde for de 15.600 børn på grænsen

DST's mest udbredte mål for børnefattigdom ser bort fra den gruppe af børn, der lever på grænsen til fattigdom og som samtidig har en høj risiko for at leve i fattigdom som voksne. Det sætter vigtige spørgsmålstejn ved den nuværende, rent økonomisk baserede, opgørelse af børnefattigdom.

Økonomisk fokus har fordele, men...

DST's fokus på rent økonomiske forhold har dog en række fordele. Det gør målet nemt at sammenligne internationalt, let at kvalitetssikre og samtidig intuitivt let at forstå. Men idet målet overser den netop omtalte gruppe af børn, er der fare for at nuancerne vedr. børnefattigdom i Danmark nedtones, og at det politiske fokus på børn, der er udsatte, uden at være fattige i klassisk forstand, derfor begrænses.

... får man nuancerne med?

Nye værktøjer skal tages i brug mht. udsatte børn

Vores holistiske børnefattigdomsmål vil i den forbindelse kunne anvendes til at zoome ind på de udsatte børn, der ikke er fattige i klassisk forstand. Disse børn er i sagens natur mere vanskelige at hjælpe politisk, da de ikke vil være nær så påvirkede af ændringer i sociale ydelser, som børn der lever i fattigdom. For at hjælpe disse udsatte børn er der derfor i lige så høj grad brug for andre redskaber end klassisk økonomisk baserede løsninger. Det stiller en større politisk opgave, hvis man fra politisk hold ønsker at reducere antallet af udsatte børn.

Kraka lægger op til diskussion

Med denne rapport inviterer Kraka til en bredere diskussion om nødvendigheden af et holistisk baseret børnefattigdomsmål. Vores børnefattigdomsmål omfatter flere forhold end blot økonomi. Derfor kalder vi målet holistisk. Målet inkluderer dog ikke alle forhold, der kunne have betydning, bl.a. pga. databegrænsninger. Men Krakas mål kan bruges som et afsæt for at diskutere vigtigheden af sociale forhold for børnefattigdom og for børns livsmuligheder som voksne.

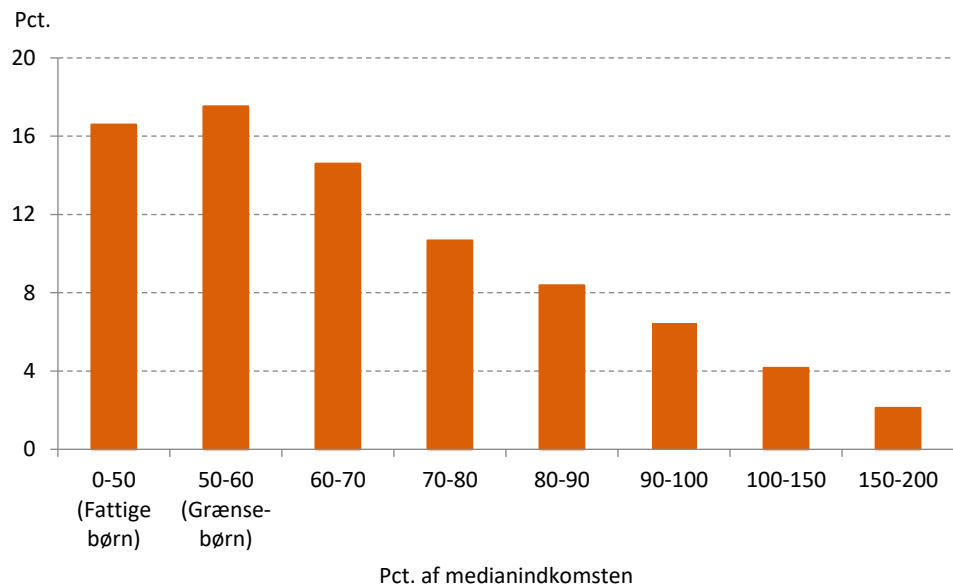
De næste afsnit introducerer og viser resultater

I de næste to afsnit i sammenfatningen præsenterer vi først det holistiske børnefattigdomsmål kort samt de forskellige populationer af børn, som vi refererer til gennem denne rapport. Derefter opsummerer vi en række af rapportens resultater i lidt flere detaljer.

1.1 Det holistiske børnefattigdomsmål

Et holistisk børnefattigdomsmål	Det holistiske børnefattigdomsmål tager højde for både familiens økonomiske situation i et enkelt år og for børns risiko for at leve i fattigdom som voksne (konkret vurderer vi fattigdomsstatus for folk som 25-årige).
Udvider DST's mål for relativ fattigdom	Den økonomiske situation i et enkelt år bygger på Danmarks Statistiks relative mål for fattigdom, der er det mest anvendte mål for børnefattigdom i dag. Kort fortalt vokser et barn ifølge dette mål op i fattigdom, når den disponible indkomst i barnets husstand er under 50 pct. af medianindkomsten i hele samfundet.
Sociale indikatorer i børns opvækst inddrages	I vores holistiske mål beregner vi risikoen for at leve i fattigdom som 25-årig for de børn, der vokser op på grænsen til fattigdom i perioden 2015-2020. Historisk set har "grænsebørn" i gennemsnit en lidt højere risiko for at leve i fattigdom som voksne, end de børn, der er vokset op under Danmarks Statistiks fattigdomsgrænse. Det viser en simpel sammenhæng ml. indkomsten i børns husstande og børns risiko for at leve i fattigdom som voksne, jf. figur 1. Vi definerer gruppen af "grænsebørn" som de børn, hvis husstands disponible indkomst er mellem 50-60 pct. af medianindkomsten i Danmark. Det er i overensstemmelse med internationale opgørelsesmetoder.
Børn på grænsen til fattigdom er ikke alle inkluderet	Hvis fokus udelukkende var på børns risiko for at leve i fattigdom som voksne, kunne man derfor udvide Danmarks Statistiks definition med alle de børn, der vokser op i husstande hvis disponible indkomst er mellem 50 og 60 pct. af medianindkomsten. Men den traditionelle grænse på 50 pct. er også delvist begrundet i, at en barndom i fattigdom har konsekvenser i barndommen, fx i form af trivsel og adgang til fællesskaber. Derfor har vi valgt, at der skal en højere risiko for fattigdom i voksen til, for blive inkluderet i det holistiske fattigdomsmål, hvis man ligger på grænsen mellem 50 og 60 pct. af medianindkomsten, end hvis man ligger under 50 pct.
Beregner risiko for fremtidig fattigdom	Konkret beregner vi børns risiko for at leve i fattigdom som voksne ud fra en række sociale indikatorer, der er knyttet til det miljø, som børnene vokser op i. Disse indikatorer afspejler fx, om mindst én af barnets forældre er blevet tildelt en ubetinget dom eller har fået stillet en psykisk diagnose i løbet af barnets opvækst.
Definition af udsatte børn	Vores holistiske børnefattigdomsmål identificerer på den måde en gruppe af børn, som vi betegner som <i>udsatte</i> børn. Gruppen af udsatte børn består af to undergrupper: Børn, der vokser op i relativ fattigdom (DST's mål for fattigdom) samt børn, som vokser op på grænsen af relativ fattigdom og som samtidig har en relativt høj risiko for at få et liv i fattigdom som 25-årige. Vores mål er dermed en udvidelse af DST's mål for børnefattigdom.

Figur 1 Andelen af børn født i 1995, der lever i fattigdom som 25-årige, opdelt efter forældres indkomst

Anm.: X-aksen angiver børns familiers husstandsækvivalerede indkomst relativt til medianindkomsten i det år børnene fylder 10 år. Y-aksen angiver andelen af børn i hver indkomstgruppe, der lever et liv i fattigdom som 25-årige. Her vist for årgang 1995. Fattigdom som voksen definerer vi som at være relativt fattig ifølge Danmarks Statistiks definition af relativ fattigdom og ikke have færdiggjort en ungdomsuddannelse.

Kilde: Danmarks Statistiks registre og egne beregninger.

Barometeret beskriver de udsatte børn

Vi bruger det holistiske børnefattigdomsmål til at konstruere et børnefattigdomsbarometer, hvori vi både beskriver gruppen af udsatte børn under ét og på tværs af de to førnævnte undergrupper. I barometeret sammenligner vi fx forekomsten af de sociale indikatorer blandt udsatte børn og ikke-udsatte børn, og vi beskriver udviklingen i antallet af udsatte børn i perioden 2015-2020. Det svarer til den periode, hvor DST opgør deres mål for relativ fattigdom.

Indikatorer indgår i både i udvælgelsen og beskrivelsen af de udsatte børn

Vi anvender dermed en del af de samme sociale indikatorer til at inkludere børn i gruppen af udsatte børn og til at beskrive denne gruppe af børn efterfølgende. Vurderer vi, at en social indikator har betydning for, om et barn lever i fattigdom som 25-årig, vil forekomsten af denne sociale indikator derfor naturligt være højere end andre sociale indikatorer i gruppen af udsatte børn.

Det skyldes konstruktionen af fattigdomsmålet

Dette følger af måden det holistiske børnefattigdomsmål er konstrueret på. Målet fanger nemlig netop de børn, som har sociale indikatorer, der hænger sammen med at leve i fattigdom som voksen. Derfor er det naturligt, at forekomsten af disse indikatorer, som fx om mindst én af barnets forældre er registeret med en ubetinget straf, er relativt høj blandt de udsatte børn.

Vores mål har flere fordele ...

Vores holistiske børnefattigdomsmål har en række fordele: Målet indeholder information om det miljø, som børn vokser op i, der ikke udelukkende beskriver økonomiske forhold. Derudover indgår en vurdering af betydningen af de enkelte sociale indikatorer. Denne vurdering er baseret på et omfattende dataarbejde, hvor vi har set på den historiske sammenhæng mellem indikatorerne i barndommen, og om børn lever i fattigdom som 25-årige.

... men også ulemper

Målet har dog også flere ulemper: Det er komplekst at opgøre, da det baserer sig på mange datakilder. Derudover er nogle af disse datakilder mindre sammenlignelige over tid, sammenlignet med indikatorer for indkomst, hvilket kan medføre målefejl. Sammenhængen mellem sociale indikatorer som barn og sandsynligheden for at leve i fattigdom som voksen kan have ændret sig fra tidligere til i dag. I enkelte indikatorer er der også databrud. Vi vurderer også ældre børn med en lidt højere risiko for at leve i fattigdom som 25-årige end yngre børn. Det skyldes, at yngre børn og deres forældre automatisk vil være registreret med færre sociale indikatorer alene som følge af deres alder.

Fordelene overstiger ulemperne

Vi har i videst muligt omfang taget højde for ovennævnte udfordringer vha. statistiske metoder. Samlet set vurderer vi, at indikatorerne indeholder en stor mængde meningsfuld information, der gør, at de kan bidrage til at opgøre de udsatte børn og beskrive det miljø, som disse børn vokser op i. Dermed mener vi, at fordelene overstiger ulemperne ved at inddrage denne data i det holistiske børnefattigdomsmål.

Arbitrært element som alle andre fattigdomsmål

Som alle andre fattigdomsmål har vi taget en række valg for at afgrænse populationen af udsatte børn. I vores mål anvender vi fx to indkomstgrænser for, hvornår børn hhv. lever i fattigdom og på grænsen til fattigdom. Derudover fastsætter vi også en grænse for, hvornår børn har en "høj" risiko for at leve i fattigdom som voksne.

Vores holistiske mål kan alene supplere øvrige mål

Vores holistiske mål for børnefattigdom bør anvendes som et vigtigt supplement til eksisterende fattigdomsmål, men ikke som en erstatning. Vi mener, at vores mål i høj grad supplerer typisk anvendte fattigdomsmål grundet målets holistiske metode.

Mange populationer at holde styr på

I denne rapport er der en del forskellige inddelinger af børn. De forskellige populationer af børn er forsøgt beskrevet på en overskuelig måde i boks 1.

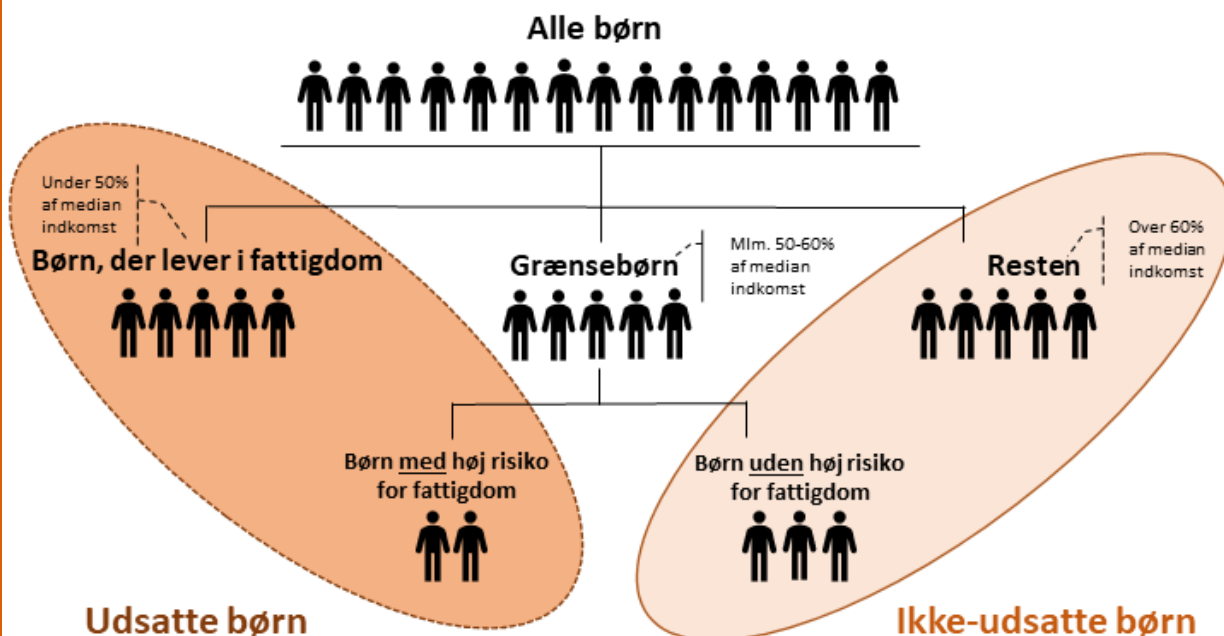
Boks 1 Overblik – populationer af børn i denne rapport

I rapporten omtaler vi en række forskellige populationer af børn. Grupperne er helt overordnet dannet med udgangspunkt i en grundpopulation, der består af alle børn i Danmark i et givent år, jf. figuren nedenfor. Der er dog enkelte børn, der ikke indgår i denne gruppe, bl.a. på grund af manglende oplysninger, skiftende forældre i løbet af barndommen mv., der betyder, at der ikke er tilstrækkelige informationer om børnene og deres forældre.

Først anvendes et indkomstkriterie for grundpopulationen af børn, der tager udgangspunkt i familiernes husstandsækvivalerede disponible indkomst i det pågældende år (herfra: disponibel indkomst. Se bilag 1 i afsnit 8 for yderligere information om husstandsækvivalering). Her deler vi børnene op i de tre følgende grupper: "Børn, der lever i fattigdom", "grænsebørn" og "resten".² Børn, der lever i fattigdom, er børn, der lever i relativ fattigdom ifølge Danmarks Statistik (DST). Dvs. børn, der bor i en husstand med en samlet disponibel indkomst, der er lavere end 50 pct. af medianindkomsten i samfundet. Grænsebørn er børn, der lever på grænsen af DST's relative fattigdomsmål. Denne grænse har vi fastsat som en disponibel indkomst mellem 50 og 60 pct. af medianindkomsten i samfundet. Resten er de børn, hvis husstand tjener over 60 pct. af medianindkomsten i det pågældende år.

For grænsebørnene estimerer vi dernæst risikoen for, at børnene lever i fattigdom som 25-årige. Det gør vi pba. en række sociale indikatorer, der beskriver barnets opvækstmiljø. Herfra deler vi grænsebørnene op i grænsebørn hhv. med og uden høj risiko for fattigdom som voksne.

Endeligt danner vi populationen af udsatte børn, der dels består af børn, der lever i fattigdom, og dels grænsebørn med en høj risiko for fattigdom som voksne.³ Gruppen af udsatte børn er dermed en holistisk udvidelse af DST's begreb for relativ fattigdom. Forskellen består i de grænsebørn, som vi vurderer, har en høj risiko for fattigdom. Vi definerer ligeledes en gruppe af "ikke-udsatte" børn, der består af børn i familier med høje indkomster ("resten") samt grænsebørn uden høj risiko for fattigdom som voksne. Antallet af børn i den nedenstående figur er ikke proportionalt med antallet af børn i hver gruppe. Fx er der langt flere ikke-udsatte børn end udsatte børn.

1.2 Resultater

Der var 72.000 udsatte børn i 2020

Der var 72.000 udsatte børn i Danmark i år 2020, hvilket svarer til ca. 6 pct. af alle børn i Danmark, jf. figur 2. Af de 72.000 børn var der ca. 56.500 børn, der voksede op i fattigdom og ca. 15.600 grænsebørn med høj risiko for fattigdom.

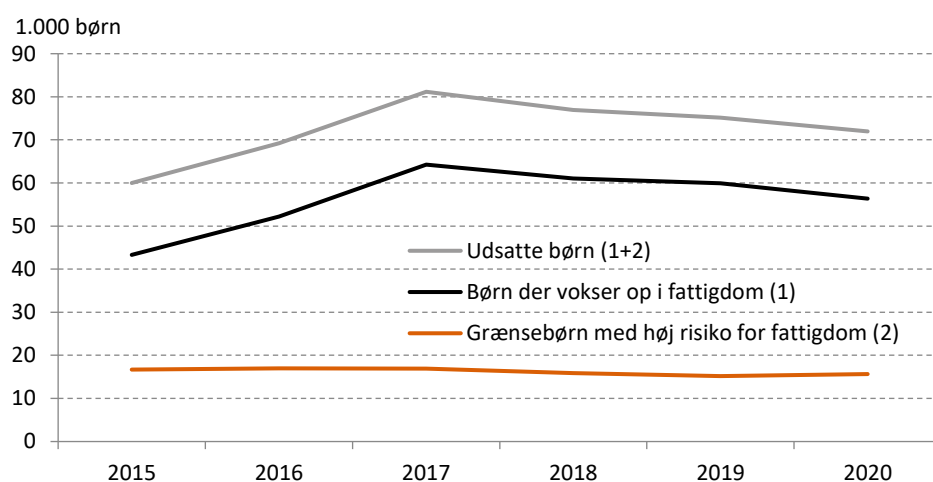
Ca. 30 pct. flere udsatte børn end fattige børn

Gruppen af udsatte børn var i perioden 2015-2020 i gennemsnit ca. 16.200 personer større end antallet af børn, der voksede op i fattigdom. Det svarer til en forskel på 30 pct. Forskellen skyldes, at lidt over hver fjerde af de børn, der vokser op på grænsen til fattigdom, har en stor risiko for at leve i fattigdom som voksne, og derfor indgår i vores gruppe udsatte børn.

Næsten halvdelen af de udsatte børn er etnisk danske børn

To ud af fem børn, der levede i fattigdom i år 2020 var etnisk danske børn. Blandt grænsebørn med høj risiko for fattigdom var det tre ud af fem. Samlet set er næsten halvdelen af de udsatte børn etnisk danske børn, mens lidt over halvdelen er børn med efterkommer- eller indvandrerbaggrund.

Figur 2 Udviklingen i antallet af udsatte børn

Anm.: Børn der vokser op i fattigdom, er børn, hvis forældre bl.a. har en disponibel indkomst under 50% af medianindkomsten. Disse børn kan både være med og uden høj risiko for fattigdom som voksne. Grænsebørn med høj risiko for fattigdom, er børn, der dels vokser på grænsen til fattigdom og dels har en høj estimeret risiko for fattigdom som voksen. Udsatte børn er summen af børn der vokser op i fattigdom og grænsebørn med høj risiko for fattigdom.

Kilde: Danmarks Statistiks registre og egne beregninger.

Udviklingen er i høj grad parallel med de fattige børn

De seneste fem år har antallet af udsatte børn udviklet sig parallelt med antallet af børn, der lever i fattigdom. Siden 2015 er antallet af udsatte børn steget med 12.000 børn, hvilket skyldes en stor stigning i antallet af børn, der lever i fattigdom, fra 2015 til 2017. Sidenhen er niveauet aftaget i takt med, at antallet af børn, der vokser op i fattigdom, er faldet.

Antallet faldet med syv pct. siden 2015

Vi ser et fald i antallet af grænsebørn med høj risiko for fattigdom fra 16.700 børn i 2015 til 15.600 børn i 2020, hvilket svarer til et fald på over seks pct. Siden 2017 har der også været et fald i (1), men kun et mindre fald i (2), jf. figur 2.

² Grænsebørn omtales igennem rapporten også som "børn, der vokser op på grænsen til fattigdom".

³ Termerne børn i udsatte positioner og udsatte børn defineres i andre sammenhænge anderledes, se fx Ottosen m.fl. (2018).

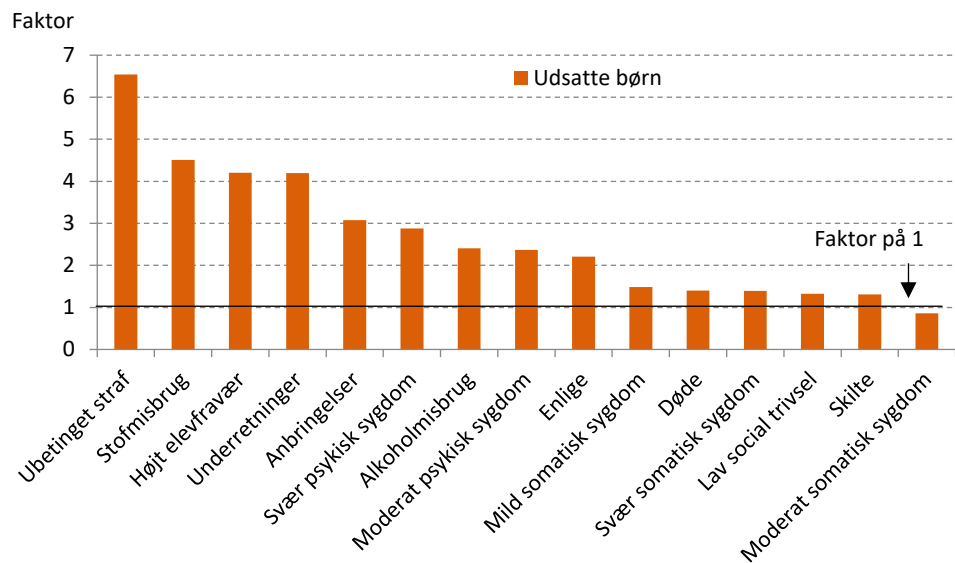
De udsatte har flere sociale indikatorer end ikke-udsatte

Høj incidens af ubetingede domme og psykisk sygdom

De udsatte børn og deres forældre er registreret med et langt større antal sociale indikatorer end ikke-udsatte børn og deres forældre.⁴ De sociale indikatorer beskriver det miljø, som børnene vokser op i, og tegner et billede af den sociale belastning i børnenes opvækst.

Forældre til udsatte børn har fx i gennemsnit modtaget 6,5 gange flere ubetingede domme, har 4,5 gange højere incidens af stofmisbrug og 2,9 gange højere incidens af svær psykisk sygdom end forældre til ikke-udsatte børn i år 2020, jf. figur 3. Børnenes forældre er registreret med en social indikator, hvis bare én af forældrene er registreret med den sociale indikator på et tidspunkt i løbet af barnets opvækst.

Figur 3 Relativ forekomst af de sociale indikatorer blandt de udsatte børn, år 2020

Anm.: En faktor angiver hvor mange gange større en andel af børnene i populationen af udsatte børn - eller deres forældre - der er registreret med den underliggende faktor, i forhold til populationen af ikke-udsatte børn i Danmark i 2020. Referencegruppen er således gruppen af ikke-udsatte børn i 2020. Eksempelvis er incidensen af børn med forældre med en ubetinget straf 6,5 gange større for populationen af udsatte børn ift. de børn, der ikke er udsatte. Incidensen af de sociale faktorer opgøres over hele barnets levetid. Søjlerne for udsatte børn kan ses som et vægtet gennemsnit af søjlerne for børn, der vokser op i fattigdom, og for børn på grænsen til fattigdom, der er i høj risiko for fattigdom som voksne. De sociale indikatorer er registreret på børnenes forældre, med undtagelse af højt elevfravær, underretninger, anbringelser og lav social trivsel.

Kilde: Danmarks Statistiks registre og egne beregninger.

Fattige børn har også flere sociale indikatorer

Børn, der vokser op i økonomisk fattigdom og deres forældre, er også registreret med langt flere sociale indikatorer end ikke-udsatte børn og deres forældre. Fx har forældre til børn, der vokser op i fattigdom, i gennemsnit modtaget 3,9 gange flere ubetingede domme. Derudover er incidensen af højt elevfravær og underretninger hhv. 4,0 og 3,7 gange højere blandt børn, der vokser op i fattigdom.

Grænsebørn med høj risiko skiller sig ud, da de er ...

Den anden undergruppe af de udsatte børn, grænsebørn med høj risiko for fattigdom, er registreret med et endnu højere antal sociale indikatorer. Forældrene til disse børn har i gennemsnit fx modtaget 16 gange flere ubetingede domme og er registreret med en 12 gange højere incidens af stofmisbrug end forældre til ikke-udsatte børn i år 2020. Incidensen af underretninger og højt elevfravær er 6,0 og 4,7 gange højere.

⁴ De sociale indikatorer kan enten være registreret på børnene eller børnenes forældre. Fx har vi opgjort forekomsten af psykisk sygdom, ubetinget straf mv. for forældrene. Derimod er sociale indikatorer som fx højt elevfravær eller social trivsel opgjort for børnene.

... registreret med mange sociale indikatorer

Resultaterne dækker over, at 18 pct. af grænsebørnene med høj risiko for fattigdom har mindst én forælder, der er registreret med en ubetinget dom, 9 pct. har mindst én forælder, der er registreret med et stofmisbrug, og derudover har 43 pct. mindst én forælder, der er registreret med en moderat psykisk sygdom. Samtidig har 42 pct. af børnene modtaget en underretning, og 30 pct. af børnene er registreret med et højt elevfravær. Disse tal indikerer, at opvækstmiljøet for grænsebørnene med høj risiko for fattigdom er præget af en høj grad af sociale problemer. Den høje forekomst af disse sociale indikatorer er et udtryk for, at der netop er en sammenhæng mellem de sociale indikatorer og risikoen for at leve i fattigdom som voksen, når børnenes forældre er registreret med disse indikatorer.

Der er ligheder mellem fattige børn og grænsebørn, ...

Vi vurderer, at 28 pct. af børn, der voksede op i fattigdom i år 2020, og 26 pct. af børn, der voksede op på grænsen af fattigdom i samme år, har en høj risiko for at leve i fattigdom som voksne. Der er dermed lille forskel på risikoen for at leve i fattigdom som voksen blandt disse to grupper af børn.

... hvilket kan få grænsebørn i fokus

Tillægger man risikoen for fremtidig fattigdom betydning, når man opgør børnefattigdom, kan det derfor være vigtigt at kunne inddrage børn, der vokser op på grænsen af fattigdom i sin population. I gennemsnit voksede 59.000 børn op på grænsen til fattigdom i perioden 2015-2020. I samme periode voksede i gennemsnit 56.000 børn op i fattigdom.

Struktur for den resterende del af rapporten

Den resterende del af rapporten er struktureret som følger: I afsnit 2 beskriver vi de eksisterende opgørelser af børnefattigdom og præsenterer vores holistiske børnefattigdomsmål. I afsnit 3 præsenteres kort den data, der anvendes i analysen, og vi belyser en række fordele og ulemper ved denne. I afsnit 4 beskrives metoden bag vores holistiske børnefattigdomsmål. I afsnit 5 præsenterer vi vores Børnefattigdomsbarometer og rapportens hovedresultater. I afsnit 6 udvides beskrivelsen af den data, som anvendes i rapporten. Til sidst i rapporten fremgår en række bilag.

2. Børnefattigdomsmål

Introduktion til fattigdom i DK

I dette afsnit gennemgår vi først, hvordan fattigdom, herunder børnefattigdom, typisk er blevet opgjort i Danmark. Derudover beskrives kort fordele og ulemper ved disse mål.

Introduktion af vores holistiske børnefattigdomsmål

Herefter introduceres vores holistiske mål for børnefattigdom. Vi begrundes nogle af de valg, som der er taget i forbindelse med at udarbejde målet. Nogle af de fordele og ulemper, der er ved målet, vil blive uddybet i afsnit 3 og afsnit 4, der omhandler hhv. den data og metode, som vi anvender i det holistiske børnefattigdomsmål.

2.1 Litteratur – kort gennemgang

Hvordan defineres fattigdom?

Der er ingen entydig måde at opgøre fattigdom på. Det gælder både i Danmark og internationalt. Det skyldes, at fattigdom er svært at definere, da det bl.a. afhænger af den samfundsmæssige kontekst, som begrebet anvendes i.⁵ Opgørelsen af fattigdom er derfor ofte et politisk følsomt emne, som vækker stor debat.

Fattigdom forbindes ofte med økonomisk fattigdom

Fattigdom forbindes ofte med økonomisk fattigdom. Fattigdom er dog et bredere begreb, der fx også kan belyse social eksklusion, hvor borgere er afskåret fra at deltage i samfundet af forskellige årsager – en form for social fattigdom.⁶

Tre metoder til at opgøre økonomisk fattigdom:

I Danmark har der historisk set primært været anvendt tre forskellige metoder til at opgøre fattigdom, der alle tager deres udgangspunkt i økonomisk fattigdom: Medianindkomstmetoden, budgetmetoden og afsavnsmetoden. Defineres en husstand til at leve i fattigdom ud fra en af disse tre metoder, vil børnene i husstanden automatisk også leve i fattigdom.

1) Medianindkomstmetoden

I medianindkomstmetoden fastsættes en fattigdomsgrænse ud fra en indkomstgrænse, der er defineret pba. fordelingen af indkomsten, korrigeret for husstandens størrelse, i hele befolkningen i et givent år.⁷ I Danmark og i OECD er denne fattigdomsgrænse typisk blevet fastsat til 50 pct. af medianindkomsten.⁸

2) Budgetmetoden

Budgetmetoden bygger ligeledes på en fattigdomsgrænse, men opgør denne ud fra det minimumsbudget, der skal til for at opnå en acceptabel levestandard. Minimumsbudgettet bliver fastsat ud fra en bottom up-tilgang med udgangspunkt i konkrete varer og services. I slutningen af 2016 fremlagde Rockwool Fonden sammen med CASA, Center for Alternativ Samfundsanalyse, eksempler på minimumsbudgetter for en række forskellige familietyper.⁹

⁵ Ekspertudvalg om fattigdom (2013).

⁶ Ibid.

⁷ Det indkomstbegreb, der anvendes, er den husstandsækvivalerede disponible indkomst. Dette indkomstbegreb beskriver den indkomst, som en husstand har efter skat inkl. offentlige overførsler korrigeret for antallet af børn og voksne i husstanden. Når vi i rapporten omtaler indkomst, er det dette indkomstbegreb, som vi referer til. Se bilag 7.1 for yderligere information om husstandsækvivalering.

⁸ Danmarks Statistik (2018a).

⁹ Rockwool Fondens Forskningsenhed (2016).

3) Afsavnsmetoden

Afsavnsmetoden beror derimod på, at man spørger befolkningen om konkrete afsavn. Har en person eller familie mange afsavn, kan de karakteriseres som fattige.¹⁰ Afsavn kan fx være, om en person kan købe nødvendig medicin eller afstår fra et dagligt hovedmåltid af økonomiske grunde.¹¹

Tabel 1 Metoder til identificering af fattige personer og familier

	Medianindkomstmetoden	Budgetmetoden	Afsavnsmetoden
Kort beskrivelse	Fattigdomsgrænsen bestemmes relativt til velstandsniveauet i befolkningen. Personer identificeres som fattige, hvis de har en disponibel indkomst, der er lavere end 50 pct. af medianindkomsten.	Fattigdomsgrænsen bestemmes som den indkomst der kræves for at købe en kurv af varer og tjenester, der giver en familie en vis levestandard. Personer identificeres som fattige, hvis deres familie har en indkomst, der ikke er høj nok til, at de kan anskaffe sig denne kurv.	Fattigdom bestemmes ud fra oplevelser af afsavn og økonomiske ressourcer. Oplysninger indhentes via spørgeskemaundersøgelser. Personer identificeres som fattige, hvis familien oplever store afsavn.
Fordele	<ul style="list-style-type: none"> - Kan opgøres som et kronebeløb. - Registerbaseret. - International sammenligning 	<ul style="list-style-type: none"> - Kan opgøres som et kronebeløb. - Direkte kobling til levestandard. 	<ul style="list-style-type: none"> - Tager højde for den enkeltes oplevelse af afsavn - Tager højde for 'keeping up with the Joneses'-effekten.
Ulemper	<ul style="list-style-type: none"> - Ingen objektiv måde at fastsætte en konkret grænse på - Kan være følsom overfor indkomstudviklingen andre steder i indkomstfordelingen end hos dem med de laveste indkomster. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ingen objektiv måde at fastsætte den relevante forbrugskurv på. - Ressourcekrævende 	<ul style="list-style-type: none"> - Ingen objektiv måde at fastsætte den relevante afsavnsgrænse på. - Kan ikke opgøres direkte som et kronebeløb. - Ressourcekrævende

Kilde: Ydelseskommisionen (2021).

De tre mål komplementerer hinanden

Alle tre fattigdomsmål indeholder et subjektivt element i vurderingen af, hvornår man lever i fattigdom. For hvor fastsætter man den korrekte indkomstgrænse i medianindkomstmetoden? Hvilke varer og services skal inkluderes i budgetmetoden? Og hvor mange afsavn skal man have for ikke at være fattig ud fra afsavnsmetoden?

Stort overlap ml. metode 1 og 2

Metoderne har forskellige fordele og ulemper i den måde de opgøres på, og de belyser hver især forskellige aspekter ved relativ økonomisk fattigdom, jf. tabel 1. Metoderne komplementerer derfor i nogen grad hinanden. I Danmark er der store ligheder mellem grupperne, der opgøres til at leve i fattigdom vha. medianindkomstmetoden og budgetmetoden, når indkomstgrænsen i medianindkomstmetoden fastsættes til 50 pct. af medianindkomsten.¹² Det skyldes, at indkomstgrænsen i de to metoder ligger tæt på hinanden.¹³

Fattigdom opgøres ofte vha. medianindkomstmetoden

Medianindkomstmetoden har været den historisk mest anvendte metode i opgørelsen af fattigdom i Danmark. Den udgjorde grundlaget for den officielle fattigdomsgrænse i Danmark fra 2013 til 2015, der blev udarbejdet på baggrund af anbefalinger fra Ekspertudvalget

¹⁰ Ekspertudvalget om fattigdom anvender også begrebet "afsavnsramt".

¹¹ Se fx: Ydelseskommisionen (2021).

¹² Se fx: Danmarks Statistik (2018a).

¹³ I hvor høj grad de enkelte familietyper overlapper afhænger også af den anvendte ækvivaleringsfaktor, se fx: Ydelseskommisionen (2021).

for fattigdom. Her blev børn karakteriseret som levende i fattigdom hvis de boede i en husstand, der var under den officielle fattigdomsgrænse i tre på hinanden følgende år.¹⁴

DST har udviklet et nyt mål for relativ fattigdom, ...

I dag er den mest anvendte opgørelse af børnefattigdom det relative fattigdomsmål, der er udarbejdet af Danmarks Statistik (DST). Det relative fattigdomsmål minder i høj grad om den officielle fattigdomsgrænse fra 2013 til 2015. Eksempelvis anvender begge opgørelser en grænse for fattigdom på 50 pct. af medianindkomsten. Desuden betinger begge opgørelser på, at der ikke må være voksne studerende i husstanden.

... der minder om det tidligere officielle fattigdomsmål

Der er også forskelle på de to mål. Det relative fattigdomsmål fra DST opgør antallet af etårs fattige børn, mens det tidligere officielle fattigdomsmål opgør antallet af treårs fattige børn. Sidstnævnte er alt andet lige en strengere opgørelse, da der stilles krav til, at familien opfylder fattigdomskriterierne i tre på hinanden følgende år, hvorimod etårs-opgørelsen kun stiller krav til familiens økonomiske situation i et enkelt år. Derudover er formuegrænsen fastsat til 50 pct. af medianindkomsten i et givent år i DST's opgørelse, mens den officielle fattigdomsgrænse anvendte en krone-baseret grænse på 100.000 kr. De to metoder er beskrevet nærmere i boks 2.

¹⁴ Ekspertudvalget om fattigdom (2013).

Boks 2 Mest anvendte begreber for børnefattigdom i Danmark

Den officielle fattigdomsgrænse fra 2013 til 2015

I 2013 offentliggjorde Ekspertudvalget for fattigdom en omfangsrig rapport, der bl.a. indeholdt anbefalinger til udarbejdelsen af en dansk fattigdomsgrænse. På baggrund af disse anbefalinger indførte regeringen en officiel fattigdomsgrænse. Her blev en person defineret til at leve i fattigdom, hvis vedkommende opfyldte følgende tre kriterier:

- Disponibel indkomst under 50 pct. af medianindkomsten i samfundet i tre på hinanden følgende år
- Familiens formue er under 100.000 kr.
- Personen er ikke studerende og deler heller ikke husstand med en voksen studerende

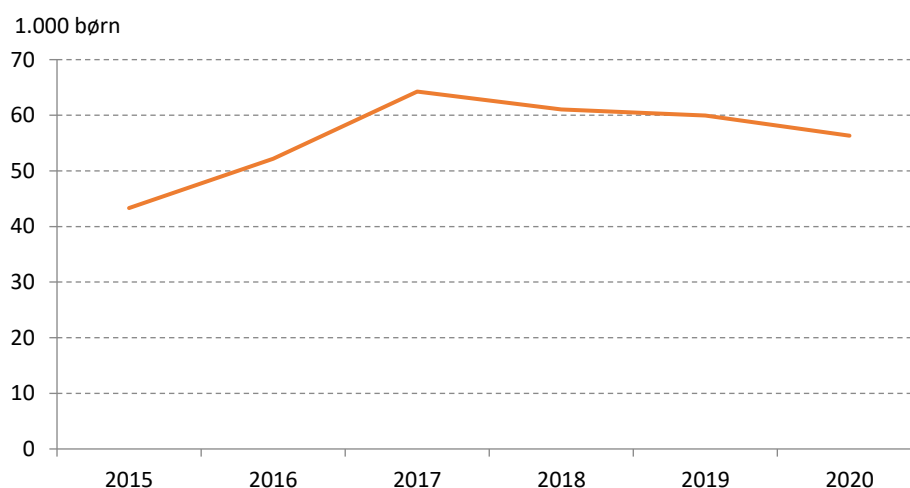
Danmarks Statistiks opgørelse af fattigdom

Danmarks Statistik udviklede i 2018 tre forskellige opgørelser af fattigdom, for at gøre det muligt at følge udviklingen i FN's verdensmål, "Afskaf fattigdom". Det mest anvendte begreb er målet for relativ fattigdom, der i dag anvendes til at følge udviklingen i antallet af personer, der lever i fattigdom. En person karakteriseres som relativt fattig, hvis personen i et givent år opfylder følgende betingelser:¹⁵

- En ækvivaleret disponibel indkomst, der er lavere end 50 pct. af medianindkomsten.
- En ækvivaleret nettoformue ekskl. pension ved årets start, som er lavere end 50 pct. af medianindkomsten.
- Hovedforsørgeren er ikke studerende.
- Husstanden består ikke af unge, der er flyttet hjemmefra i årets løb.

Der var ca. 56.500 børn der voksede op i relativ fattigdom ifølge DST's opgørelse i 2020, jf. figur 4. Ser vi over de seneste fem år, har der været en betydelig variation i antallet af fattige børn.

Figur 4 Børn der vokser op i relativ fattigdom i Danmark

Kilde: Danmarks Statistiks registre og egne beregninger.

¹⁵Danmarks Statistik (2018a).

2.2 Introduktion til det holistiske børnefattigdomsmål

Opgørelserne tager ikke højde for fremtidig fattigdom

Da Ekspertudvalget om fattigdom i 2013 fremlagde sit mål for fattigdom, pointerede udvalget, at en ulempe ved alene at anvende en økonomisk fattigdomsgrænse er, at den ikke tager højde for risikoen for fremtidig økonomisk fattigdom, men alene forholder sig til familiernes forbrugsmuligheder i de foregående tre år. Det samme problem gælder, hvis fattigdom beskrives vha. DST's mål for relativ fattigdom.

Ekspertudvalget anbefalede at se på sociale indikatorer

Ekspertudvalget anbefalede derfor at supplere fattigdomsgrænsen ved at opføre en række sociale indikatorer for de personer, der lever i fattigdom, som kan øge risikoen for, at de fastholdes i fattigdom i fremtiden. For børn anbefalede udvalget at opføre forældrenes uddannelsesniveau, arbejdsmarkedsstatus og om forældrene modtager offentlige ydelser.

Børns risiko for fremtidig fattigdom bør inkluderes

Vi anser anbefalingerne fra Ekspertudvalget for fattigdom som særdeles relevante, når det kommer til opgørelsen af børnefattigdom. Det skyldes, at man risikerer at overse en gruppe af børn, der vokser op under svære vilkår, hvis der alene fokuseres på de økonomiske forhold i børns opvækst. Derudover har børn i ringe grad mulighed for at påvirke deres socio-økonomiske situation, og det er derfor vigtigt at sætte fokus på betydningen af de miljøer, som børn vokser op i.

Vi tager både højde for fattigdom i dag og risiko fremover

Derfor har Kraka udarbejdet et udvidet børnefattigdomsmål, som både tager højde for familiens økonomiske situation i et enkelt år, samt det miljø som børn vokser op i, der kan påvirke børns risiko for et liv i fattigdom som voksne. Dette mål kalder vi for det holistiske børnefattigdomsmål.

Regeringen har fokus på børnefattigdom

Relevansen af en ny opgørelse af børnefattigdom bunder ligeledes i regeringens forståelsespapir, hvor regeringen angiver, at den ønsker at genindføre en fattigdomsgrænse i indeværende regeringsperiode. Grænsen skal, ifølge forståelsespapiret, bl.a. bidrage til at bekæmpe børnefattigdom.

Vi træffer en række afgørende valg i udarbejdelsen

Ligesom med de eksisterende fattigdomsmål er der en række afgørende valg, der skal træffes, når det kommer til vores holistiske børnefattigdomsmål. I de følgende afsnit beskriver vi de valg vi har truffet ifm. udarbejdelsen af det holistiske børnefattigdomsmål.

Definition af udsatte børn

Vi definerer med vores holistiske børnefattigdomsmål en gruppe af børn i udsatte positioner, som i rapporten betegnes som *udsatte børn*.¹⁶ De udsatte børn består af to grupper: Én gruppe, der lever i relativ fattigdom ifølge DST, og én gruppe, der lever på grænsen til relativ fattigdom, og som samtidig har en høj risiko for at leve i fattigdom som voksne.

Udvidelse af DST's mål for relativ fattigdom

Vores mål er dermed en udvidelse af DST's mål for relativ fattigdom. Vi opgør antallet af udsatte børn i perioden 2015-2020, hvilket svarer til den periode, hvor Danmarks Statistik opgør deres mål for relativ fattigdom.

Vi anvender en række sociale indikatorer

Vi vurderer børns risiko for at leve i fattigdom som voksne ud fra en række sociale indikatorer, der beskriver det miljø, som børnene vokser op i. Hertil anvender vi en statistisk model, som vi præsenterer i afsnit 4, hvor det ligeledes defineres, hvornår et barn har en "høj" risiko for at leve i fattigdom som voksen.

¹⁶ Termerne børn i udsatte positioner og udsatte børn defineres i andre sammenhænge anderledes, se fx Ottosen m.fl. (2018).

Fokus på børn, der lever på grænsen til fattigdom

Vi har valgt, at børn vokser op på grænsen til fattigdom, når den disponible indkomst i deres husstand er ml. 50-60 pct. af medianindkomsten i befolkningen. Det skyldes, at vi i vores mål tillægger fremtidig fattigdom stor betydning. Og børn i dette indkomstspænd ser i gennemsnit ud til at have en lidt højere risiko for et liv i fattigdom som voksne, end børn, der lever i fattigdom. Det viser en simpel sammenhæng ml. indkomsten i børns husstande og børns risiko for at leve i fattigdom som voksne, jf. figur 5. Derudover anvender Eurostat, Sverige, Norge, Holland og Belgien¹⁷ også denne grænse, når de opgør antallet af borgere, der er "at risk of poverty".¹⁸

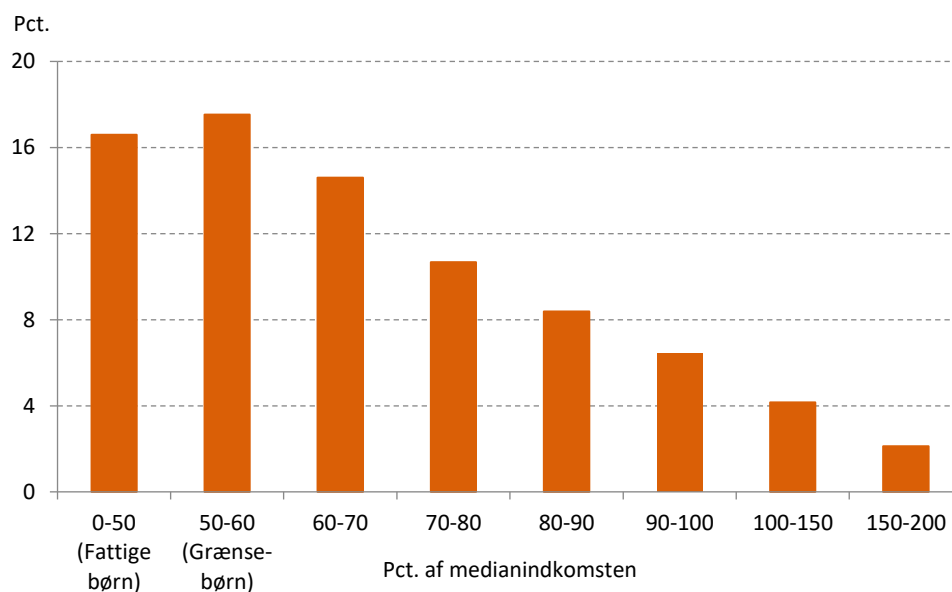
Det enkelte barn skal have en høj risiko for fattigdom

Vi inkluderer ikke alle børn, der vokser op på grænsen af fattigdom blandt de udsatte børn. Hvis man udelukkende havde haft fokus på risikoen for at leve i fattigdom som voksen, kunne man godt have gjort det, jf. figur 5. Men det økonomiske fattigdomsmål er også delvist begrundet i, at trivsel og muligheder i barndommen påvirkes af en barndom i fattigdom. Derfor har vi valgt, at det er det enkelte barn, der lever på grænsen til fattigdom, der skal have en højere risiko for at leve i fattigdom som voksen, end hvad den økonomiske situation i sig selv giver anledning til, førend barnet bliver karakteriseret som et udsat barn. Det skyldes, at vi ikke ønsker at inkludere børn i populationen af udsatte børn, der hverken lever i fattigdom eller vokser op i et miljø, der giver dem en høj risiko for at leve i fattigdom som voksne.

Leve på grænsen til fattigdom i år 2020

I år 2020 lever husstande på grænsen af fattigdom, hvis de har en disponibel indkomst, der, korrigeret for familiestørrelsen, er ml. 132.000 kr. og 159.000 kr.

Figur 5 Andelen af børn født i 1995, der lever i fattigdom som 25-årige, opdelt efter forældres indkomst

Anm.: X-aksen angiver børns familiers husstandsækvivalerede disponible indkomst relativt til medianindkomsten, idet år børnene fylder 10 år. Y-aksen angiver andelen af børn i hver indkomstgruppe, der lever et liv i fattigdom som 25-årige. Her vist for årgang 1995. Fattigdom som voksen definerer vi som at være relativt fattig ifølge DST's definition af relativ fattigdom og ikke have færdiggjort en ungdomsuddannelse.

Kilde: Danmarks Statistiks registre og egne beregninger.

¹⁷ Se Danmarks Statistik (2018b).

¹⁸ Se: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:At-risk-of-poverty_rate

Liv i fattigdom bestemmes ud fra forhold som 25-årig

Børnenes risiko for at leve i fattigdom vurderes, når de er 25 år. Det skyldes dels begrænsninger for, hvor langt tilbage, der er data på de enkelte sociale indikatorer, dels at flere lignende analyser har anvendt dette år som referencepunkt.¹⁹

Tosidet fattigdomsmål som følge af ...

Da mange 25-årige har relativt lave indkomster, fx pga. få år på arbejdsmarkedet, anvender vi en definition af fattigdom som 25-årig, som er yderligere afgrænset i forhold til DST's opgørelse. I denne analyse defineres fattigdom for 25-årige som følgende:

- Personen lever i relativ fattigdom ifølge DST.
- Personen har ikke færdiggjort en ungdomsuddannelse.

... usikkerhed, når vi forudsiger om et barn vil leve i fattigdom

Dette udvidede fattigdomsbegreb anvendes som følge af den store usikkerhed, der er forbundet med at forudsige, om et barn lever i fattigdom mange år ude i fremtiden. Ved at inkludere kriteriet om et barn har færdiggjort en ungdomsuddannelse som 25-årig, inddrager vores mål information om, i hvilken grad den 25-årige har mulighed for at ændre på, at det for nuværende lever i fattigdom.

Sociale indikatorer gør målet holistisk

Vores holistiske børnefattigdomsmål har den fordel, ift. de mest anvendte fattigdomsmål i Danmark, at målet inddrager information om andet end de økonomiske forhold i barnets husstand. Det sikrer en mere holistisk tilgang, når vi definerer gruppen af udsatte børn.

Vi tillægger hver social indikator forskellig vægt

Målet har også den fordel, at det vægter betydningen af de enkelte sociale indikatorer forskelligt ift. et barns risiko for at leve i fattigdom som voksen. Det øger fx risikoen mere, hvis en forælder er registreret med en svær psykisk sygdom end en mild somatisk sygdom. Dette uddybes i afsnit 4. I afsnit 3 fremgår en liste over de sociale indikatorer, som anvendes i denne rapport.

Mange sociale indikatorer er ikke kun en fordel

At inddrage en lang række sociale indikatorer er ikke kun en fordel: Vores holistiske børnefattigdomsmål bliver mere komplekst end fx DST's mål for relativ fattigdom. Nogle af de sociale indikatorer kan indeholde målefejl og databrud. Og for at kunne foretage internationale sammenligninger kræver det, at de sociale indikatorer er standardiseret. Disse ulemper uddybes i afsnit 3.

Vores holistiske mål kan alene supplere eksisterende mål

Vores holistiske børnefattigdomsmål er derfor ikke en mere præcis opgørelse af børnefattigdom sammenholdt med de mest anvendte fattigdomsmål i Danmark. Vores mål kan dog være med til at supplere disse mål qua målets mere holistiske tilgang til børnefattigdom.

¹⁹ Se fx: Sabiers m.fl. (2014), Rambøll (2021).

3. Data – kort introduktion

Sociale indikatorer beskriver det miljø, børn vokser op i

I dette afsnit introducerer vi de sociale indikatorer, som anvendes til hhv. at vurdere børns risiko for at leve i fattigdom som voksne i afsnit 4 og til at beskrive gruppen af udsatte børn i vores børnefattigdomsbarometer i afsnit 5.

Indikatorerne er alene opgjort vha. registerdata fra DST

Vi har udvalgt de sociale indikatorer pba. den eksisterende litteratur om udsatte og fattige børn i Danmark.²⁰ Indikatorerne er også valgt ud fra, om de kan tilgås fra Danmarks Statistiks Forskningservice. Det skyldes, at vi ønsker at anvende information om hele populationen af børn, der vokser op i Danmark i perioden 1995-2020. Det har derfor ikke været muligt at anvende kvalitative datakilder, som spørgeskemaundersøgelser el.lign. i denne rapport.

Oversigt over de sociale indikatorer

Langt størstedelen af de sociale indikatorer, som vi har udvalgt, indgår i den model, som vi anvender til at vurdere, om børn har en høj risiko for fattigdom som voksne, jf. tabel 2. De sociale indikatorer, der indgår i modellen, omhandler primært børnenes forældre. Det skyldes, at vi ønsker at definere populationen af udsatte børn ud fra det miljø, som de er vokset op i, jf. afsnit 2.

Nogle indikatorer anvendes alene i barometeret

Enkelte indikatorer indgår kun til at beskrive populationen af udsatte børn i børnefattigdomsbarometeret i afsnit 5. Det er de sociale indikatorer, der i mindre grad beskriver det miljø, som børnene er vokset op i, men i højere grad beskriver, hvordan børnene trives. Det er fx sociale indikatorer som børnenes fravær og trivsel i grundskolen, og om der er modtaget underretninger på barnet. Disse indikatorer er i højere grad udtryk for en konsekvens af barnets miljø, og har dermed ikke karakter af en mulig årsagsforklaring.

²⁰ Se fx Ekspertudvalget om fattigdom (2013), Benjaminsen m.fl. (2018), Pihl & Salmon (2021), Rambøll (2021).

Tabel 2 Oversigt over sociale indikatorer

Navn på social indikator	Register	Forældre/børn	Anvendelse
Alder ved barnets fødsel	BEF	Forældre	Estimering
Oprindelse	BEF	Forældre	Estimering
Alkoholmisbrug	LPR (somatiske og psykiatriske dele)	Forældre	Estimering
Stofmisbrug	LPR (somatiske og psykiatriske dele)	Forældre	Estimering
Død	DOD	Forældre	Estimering
Enlig	BEF	Forældre	Estimering
Skilt	BEF	Forældre	Estimering
Højest fuldførte uddannelse	UDDA	Forældre	Estimering
Moderat psykisk sygdom	LPR (somatiske og psykiatriske dele)	Forældre	Estimering
Svær psykisk sygdom	LPR (somatiske og psykiatriske dele)	Forældre	Estimering
Indkomstpercentil	IND	Barn	Estimering
Formuepercentil	IND	Barn	Estimering
Mild somatisk sygdom	LPR (somatisk del)	Forældre	Estimering
Moderat somatisk sygdom	LPR (somatisk del)	Forældre	Estimering
Svær somatisk sygdom	LPR (somatisk del)	Forældre	Estimering
Tilknytning til arbejdsmarkedet	DREAM	Forældre	Estimering
Ubetingset straf	KRAF	Forældre	Estimering
Lav social trivsel	STIL	Barn	Barometer
Anbringelser	BUA	Barn	Barometer
Højt elevfravær	STIL	Barn	Barometer
Underretninger	BUU	Barn	Barometer

Anm.: Forældre/børn angiver om variabelen er defineret med oplysninger om forældrene eller børnene. Anvendelse henviser til, om variabelen anvendes udelukkende i barometeret, 'barometer', eller om variabelen også anvendes i estimeringen, 'estimering'. For højt elevfravær og lav social trivsel er der kun oplysninger for børn, der hhv. er gået i grundskole og har udfyldt spørgeskemaet i grundskolen.

Kilde: Danmarks Statistiks registre og Styrelsen for IT og læring.

Stor forskel på incidens

Der er stor forskel på incidensen af de sociale indikatorer i populationen af børn i 2020, jf. tabel 3. Eksempelvis har 29 pct. af børnene i Danmark forældre, der har været enlige i løbet af børnenes opvækst. Omvendt har kun 0,9 pct. af børnenes forældre haft et stofmisbrug.

Tabel 3 Incidensen af de sociale indikatorer

Social indikator, pct.	Population af børn i 2020
Antal børn*	1.136.000
Enlige forældre	28,7
Skilte forældre	17,7
Døde forældre	0,9
Alkoholmisbrug hos forældre	1,5
Stofmisbrug hos forældre	0,9
Psykisk sygdom, moderat, hos forældre	11,2
Psykisk sygdom, svær, hos forældre	2,4
Somatisk sygdom, mild, hos forældre	10,2
Somatisk sygdom, moderat, hos forældre	4,3
Somatisk sygdom, svær, hos forældre	1,2
Ubetiget straf hos forældre	1,6
Lav social trivsel**	16,5
Anbringelser	0,6
Højt elevfravær**	7,7
Underretninger	8,4

Anm.: Tal er for 2020. Andelen angiver hvor stor en andel af børnene i populationen, der er registreret med den pågældende sociale indikator i løbet af deres barndom. De fleste indikatorer er knyttet til forældrene, og for disse gælder det, at mindst én af barnets forældre skal være registreret med indikatoren i løbet af barnets opvækst. 'Populationen af børn i 2020' omfatter både udsatte børn og ikke-udsatte børn. Udsatte børn dækker over børn, der enten er vokset op i fattigdom eller har en høj risiko for fattigdom som voksne. *Antal børn i Danmark ekskluderer bl.a. børn, der dør i løbet af året. Se bilag 7.1 for en nærmere afgrænsning. **For højt elevfravær og lav social trivsel er der kun oplysninger for børn, der hhv. er gået i grundskole og har udfyldt spørgeskemaet om trivsel i grundskolen.

Kilde: Danmarks Statistiks registre og egne beregninger.

Definitionen af de sociale indikatorer uddybes senere

I afsnit 6 beskriver vi de enkelte sociale indikatorer, herunder hvordan vi definerer dem, samt hvilke måleproblemer eller databrud, der er knyttet til den enkelte indikator. Nedenfor giver vi kort nogle eksempler på de typer af måleproblemer og databrud, som er i det anvendte data.

Eksempel på databrud

Der mangler informationer fra landspatientregisteret for 2019 og 2020, da registret i skrivende stund er ved at blive opdateret. Derfor er der ikke data på somatiske og psykiske diagnoser i disse år.

Eksempel på måleproblem i de sociale indikatorer

Der er måleproblemer i en del af vores indikatorer. Fx kan det tiltagende antal af stillede diagnoser i psykiatrien og i det somatiske sygehusvæsen ikke nødvendigvis kun afspejle en øget individuel risiko for sygdom. Antallet af diagnoser kan blive påvirket af ændringer i fx behandlingsforløb og opsporing. Der er fx færre, som får en diagnose for alkoholmisbrug, mens flere bliver tilbudt et behandlingsforløb.

Eksempel på databegrænsning

Databegrænsninger i Landspatientregisteret medfører også, at vi alene belyser diagnoser på forældre, der er stillet, mens barnet er ml. 0-17 år. Diagnoser stillet før barnet blev født, og som måske stadig påvirker barnets opvækstmiljø, indgår dermed hverken i estimeringen eller i børnefattigdomsbarometeret.

Vi anvender indikatorer på trods af måleproblemer ...

Ovenstående eksempler på måleproblemer og databrud vil påvirke opgørelsen af de udsatte børn. Vi har dog valgt at anvende flere sociale indikatorer på trods af disse udfordringer, da vi mener, at det er bedre at anvende den information, som disse indikatorer giver, end helt at undlade dem.

Datagrundlaget bag nogle indikatorer vil blive opdateret

Idet vores opgørelse af udsatte børn løber over tre år, vil vi hvert år forsøge at tilgå og anvende den bedste data for hver enkel indikator. Det betyder også, at vi opdaterer resultaterne fra det foregående år, hvis vi har fået bedre data til rådighed for de udvalgte sociale indikatorer. Skulle vi opdatere data om enkelte sociale indikatorer, forventes kun marginale ændringer i vores resultater. Det uddybes, når vi præsenterer estimationsmetoden i afsnit 4.

4. Metode

Gennemgang af metode

I dette afsnit fremlægger vi metoden bag vores holistiske børnefattigdomsmål. Vi vil specielt fokusere på den metode, som anvendes til at vurdere, om børn har en høj risiko for et liv i fattigdom som voksne.

Udsatte børn opfylder et af to kriterier

Et barn indgår i populationen af udsatte børn, hvis mindst ét af de følgende to kriterier er opfyldt, jf. afsnit 2:

- Barnet lever i fattigdom.
- Barnet lever på grænsen til fattigdom og har samtidig en høj risiko for at leve i fattigdom som voksen.

Kompliceret at opgøre det andet kriterie

Det første kriterie kan nemt bestemmes pba. data fra Danmark Statistiks (DST) registre. Det samme gælder for om et barn lever på grænsen til fattigdom. Det er dog langt mere kompliceret at vurdere, om et barn har en høj risiko for at leve i fattigdom som voksen. Det er derfor metoden bag denne sidstnævnte del, som vi fokuserer på i dette afsnit.

Trin 1: Betydning af sociale indikatorer

Metoden kan kort beskrives på følgende måde: Først estimerer vi betydningen af hver enkel sociale indikator for, om børn fra årgang 1995 levede i fattigdom i 2020 – altså som 25-årige.

Trin 2: Vurder risikoen for at leve i fattigdom

Dernæst anvender vi denne information til at vurdere risikoen for, om hvert enkelt barn ml. 0-17 år i et givent år i perioden 2015-2020 kommer til at leve i fattigdom som 25-årige. Vi vurderer denne risiko ved at opgøre, hvilke sociale indikatorer barnet er registreret med, og derefter tildele hver social indikator den værdi, som vi startede med at beregne pba. årgang 1995.

Trin 3: Fastsæt en grænse for ”høj” risiko

Til sidst fastsætter vi en grænse for, hvornår børns risiko for at leve i fattigdom som 25-årige er tilstrækkelig høj til, at vi inkluderer dem i gruppen af udsatte børn. De børn, hvis risiko er højere end denne grænse, vil blive inkluderet i gruppen af udsatte børn, hvis de samtidig lever på grænsen til fattigdom.

Afsnittets struktur

Afsnittet er struktureret som følger: Først præsenterer vi estimationsmetoden og belyser fordele og ulemper ved denne. Derefter beskriver vi estimationsresultaterne for de enkelte sociale indikatorer, som vi bruger til at udregne børns risiko for et liv i fattigdom. Til sidst fastsætter vi grænsen for, hvornår børn har en høj risiko for et liv i fattigdom som voksne, som er over den fastsatte grænse.

4.1 Estimationsmetode

Fokus på sociale indikatorer

Vi anvender en lineær prædiktionsmodel til at estimere risikoen for, at børn, der var ml. 0-17 år i perioden 2015-2020, vil få et liv i fattigdom som voksne. Denne model kræver, at vi ved, hvilke sociale indikatorer som disse børns forældre er registreret med, og hvor meget hver enkelt social indikator betyder for et barns risiko for at leve i fattigdom som voksen.²¹

Sociale indikatorer opgøres vha. DST

Vi opgør hvilke sociale indikatorer som børnenes forældre er registreret med vha. Danmark Statistiks registre. Her anvendes de sociale indikatorer, som blev præsenteret i afsnit 3.

Betydningen af de sociale indikatorer for årgang 1995

Betydningen af de sociale indikatorer fastsættes pba., hvilken betydning de havde for børn, der blev født i årgang 1995 og som dermed fyldte 25 år i år 2020. Vi estimerer fx den umiddelbare betydning af, at en af barnets forældre blev tildelt en ubetinget straf i barnets opvækst for, om barnet får et liv i fattigdom som voksen.

Vurderer risiko pba. sociale indikatorer

Dermed er det muligt at vurdere det enkelte barns risiko for at leve i fattigdom som voksen pba.: 1) Hvilke sociale indikatorer som barnets forældre er registreret og 2) Betydningen af disse sociale indikatorer for at leve i fattigdom som voksen.

Risiko for et liv i fattigdom som voksen

Vi kalder børn født i årgang 1995 ml. 0-17 år for 'estimationspopulationen' fremover, da det er denne population af børn, som vi estimerer effekten af de enkelte sociale indikatorer ud fra. Populationen af børn, der er mellem 0-17 år i et givent år i perioden 2015-2020, kalder vi for 'prædiktionspopulationen', da det er denne population af børn, som vi forsøger at prædiktere risikoen for at få et liv i fattigdom som voksen for.

Forskellige effekter afhængigt af barnets alder

Vores prædiktionsmodel tager højde for, hvornår i opvæksten de forskellige sociale indikatorer indtræffer. Et eksempel kunne være, i hvilket år et barns forælder blev tildelt en ubetinget straf. Om forælderen får en ubetinget straf i barnets første år, eller når barnet er 17 år, kan påvirke børns risiko for at få et liv i fattigdom som voksne forskelligt.

Vi estimerer tre forskellige modeller

Derfor estimerer vi tre forskellige modeller, hvor vi tager højde for, om forælderen fx har fået en ubetinget straf, mens børnene er 0-5, 6-11 eller 12-17 år. Den "lille model" måler udelukkende effekten af de sociale indikatorer, mens barnet er ml. 0-5 år. Den "mellemste model" måler effekten når barnet er 0-5 år separat fra effekten, når det er 6-11 år osv.

Flere informationer om ældre børn

Dermed forsøger vi bedst muligt at tage højde for den forskelligartede mængde af information, som er til stede for børn med forskellige aldre i prædiktionspopulationen. Eksempelvis anvendes den store model til at prædiktere risikoen for at leve i fattigdom som voksen for 12-17-årige børn. For denne del af prædiktionspopulationen er der oplysninger for alle tre aldersspænd. Omvendt anvender vi den lille model til at prædiktere risikoen for fattigdom som voksen for 0-5-årige børn, hvor der kun er oplysninger for det første aldersspænd.

Aldersinddeling i tre aldersgrupper pba. antal

Aldersinddelingen i modellen er alene valgt med det formål at få ca. lige mange børn i hver aldersgruppe. Der ligger dermed ingen psykosociale overvejelser bag denne inddeling. Prædiktionsmodellen fremgår af boks 3.

²¹ De sociale indikatorer kan enten være registreret på børnene eller børnenes forældre. I prædiktions- og estimationsmodellen anvender vi dog udelukkende sociale indikatorer, der er registreret på børnenes forældre. Det skyldes, at indikatorer, der er registreret på børnene, i sig selv kan være udfaldsvariable. Se tabel 2 for et overblik over de sociale indikatorer.

Boks 3 Estimationsmetode

Vi estimerer tre lineære sandsynlighedsmodeller for estimationspopulationen. Den store model, der anvender oplysninger for alle tre aldersspænd, kan opstilles som:

$$y_i = \alpha^{stor} + \beta_1^{stor} \cdot Straf_{0-5 \text{ år},i} + \beta_2^{stor} \cdot Straf_{6-11 \text{ år},i} + \beta_3^{stor} \cdot Straf_{12-17 \text{ år},i} + \dots + \epsilon_i$$

Her er y_i vores binære afhængige variabel, der angiver om en person lever i fattigdom som 25-årig. $Straf_{0-5 \text{ år},i}$ er én af vores sociale indikatorer, der angiver, om et barn er vokset op med en forælder, der har fået en ubetinget straf, mens barnet var ml. 0-5 år. Tilsvarende angiver $Straf_{6-11 \text{ år},i}$ om et barn er vokset op med en forælder, der har fået en ubetinget straf, mens barnet var ml. 6-11 år osv. For at øge overskueligheden har vi illustreret modellen med en enkelt variabel omkring ubetingede straffe, men alle indikatorer indgår i modellen samtidig, når vi estimerer. Samtidig indgår også de kontinuerte og kategoriske variable i modellen, som fx forældrenes indkomst- og formuepercentil. α er en konstant og ϵ_i er fejleddet. Vi udregner betakoefficienter for alle de sociale indikatorer, der er angivet i Tabel 2 i afsnit 8. Definitionen af de enkelte indikatorer uddybes i afsnit 6, og hvordan indikatorerne er defineret inden for de tre aldersintervaller uddybes i bilag 6 i afsnit 8.

β_1^{stor} er en koefficient, der angiver stigningen/faldet i sammenhængen mellem en 25-årigs risiko for at være fattig og om én af barnets forældre fik en ubetinget straf, mens barnet var ml. 0-5 år. Tilsvarende definitioner gælder hhv. for β_2^{stor} og β_3^{stor} for aldersintervallerne 6-11 år og 12-17 år. Vi estimerer i alt $3 \cdot S$ betakoefficienter i den store model, hvor S er antallet af sociale indikatorer i modellen.

Den mellemste model anvender kun oplysninger for de første to aldersintervaller:

$$y_i = \alpha^{mellem} + \beta_1^{mellem} \cdot Straf_{0-5 \text{ år},i} + \beta_2^{mellem} \cdot Straf_{6-11 \text{ år},i} + \epsilon_i$$

Endeligt anvender den lille model kun oplysninger for det første aldersinterval:

$$y_i = \alpha^{lille} + \beta_1^{lille} \cdot Straf_{0-5 \text{ år},i} + \epsilon_i$$

Bemærk, at vi derfor måler forskellige effekter af, at et barns forældre fx har fået en ubetinget straf, mens barnet var 0-5 år, på tværs af de tre modeller. Det giver også mening, da forekomsten af ubetinget straf er korreleret på tværs af aldersspænd, hvormed koefficienterne for fx 0-5-årige for den store model bør være mindre end for den lille model.

Prædiktioner

Derefter tildeler vi børnene i prædiktionspopulationen i 2020 en risiko, \hat{y}_i , for at få et liv i fattigdom som voksen. Det gør vi på baggrund af de estimerede beta-koefficienter for estimationspopulationen, som vi kombinerer med oplysninger om børnene i prædiktionspopulationen. For børn der fx er ml. 12-17 år anvender vi koefficienterne fra den store model, og udregner prædikterede værdier som:

$$\hat{y}_j = \hat{\alpha}^{stor} + \hat{\beta}_1^{stor} \cdot Straf_{0-5 \text{ år},j} + \hat{\beta}_2^{stor} \cdot Straf_{6-11 \text{ år},j} + \hat{\beta}_3^{stor} \cdot Straf_{12-17 \text{ år},j} + \dots$$

Herefter fungerer \hat{y}_j som den risiko, som vi skal anvende til at klassificere om et barn er i høj risiko for at få et liv i fattigdom som voksen. Er risikoen $\hat{y}_j > x$ karakteriseres et barn som værende i høj risiko for fattigdom som voksen. x er den valgte grænse for, hvor stor risikoen skal være for, at barnet er i høj risiko for fattigdom. Grænsen er beskrevet nærmere i afsnit 4.4.

Betydningen af vores indikatorer estimeres frit

En stor fordel ved estimationsmetoden er, at alle de sociale indikatorer, der indgår i modellen estimeres "frit". Det vil sige, at vi ikke tillægger hver indikator samme vægt eller anlægger egne vurderinger af hvilke indikatorer der betyder mest. I stedet lader vi data guide os i, hvilke indikatorer, der medfører den største risiko for at leve i fattigdom som voksen. Præcis hvilken vægt, som vi ved hjælp af estimationsmetoden tillægger de enkelte indikatorer, beskrives senere i afsnittet.

Bor barnet med mor eller far?

Vores estimationsmetode har dog også en række begrænsninger. Vi tager fx ikke højde for, om et barn bor sammen med begge sine forældre. Bor et barn sammen med en forælder, der er registreret med en række sociale indikatorer, må det alt andet lige påvirke dette barn anderledes, end et barn, der ikke bor sammen med en lignende forælder.

Indbygget aldersbias

I vores model vil der være en indbygget såkaldt aldersbias. Det betyder, at flere ældre børn vil blive tildelt en højere risiko for at leve i fattigdom som voksne. Det skyldes, at 17-årige børn har en længere periode, hvor diverse sociale indikatorer kan indtræffe. 17-åriges forældre har fx i højere grad været enlige på et tidspunkt i løbet af barnets opvækst sammenlignet med forældre til børn ml. 0-16 år. Dette gælder for flere af de sociale indikatorer, jf. bilag 5 i afsnit 8.

Effekter er ens inden for hver aldersgruppe

Derudover vil betydningen af en social indikator være ens inden for de tre førnævnte aldersgrupper. Her kan vi ikke afvise, at det fx kan have en større betydning for en 12-årig end en 17-årig, hvis en af forældrene bliver tildelt en ubetinget straf. Vi har også forsøgt at estimere 18 forskellige modeller for at tage højde for denne effekt. Usikkerheden i disse 18 modeller blev dog for stor, da der fx ikke er mange forældre til 0-årige børn, der dør eller får en svær psykisk diagnose. Derfor har vi valgt at benytte et kompromis med tre mere aggregerede modeller i stedet.

Vi anvender så meget information som muligt

Ønsker man at forudsige et fremtidigt udfald for børn i dag, er det dog en grundlæggende forudsætning, at man har forskellige mængder af informationer på børnene alt efter, hvor gamle de er. Selvom det vil give en grad aldersbias i, hvem der prædikteres ind i gruppen af udsatte børn, så mener vi, at det er mest korrekt at anvende den information, som der er til rådighed.

Sammenlignelighed af populationer

Vi har forsøgt at sikre, at estimationspopulationen og prædiktionspopulationen minder mest muligt om hinanden. Det skyldes, at de sociale indikatorer kan tænkes at have en forskellig effekt på børns risiko for at leve i fattigdom som voksne på tværs af indkomstskel.

Metoden uddybes og valideres yderligere i bilagene

I bilag 1 i afsnit 8 beskriver vi, hvordan vi forsøger at sikre, at estimationspopulationen og prædiktionspopulationen minder om hinanden. Derudover vil vi beskrive betydningen af at anvende forskellige estimationspopulationer samt forskellige estimationsmetoder for vores resultater, når vi fremlægger en række robusthedstest i bilag 2 i afsnit 8. Overordnet set er modellen robust overfor en række andre specifikationer.

4.2 Estimering af sociale indikatorer

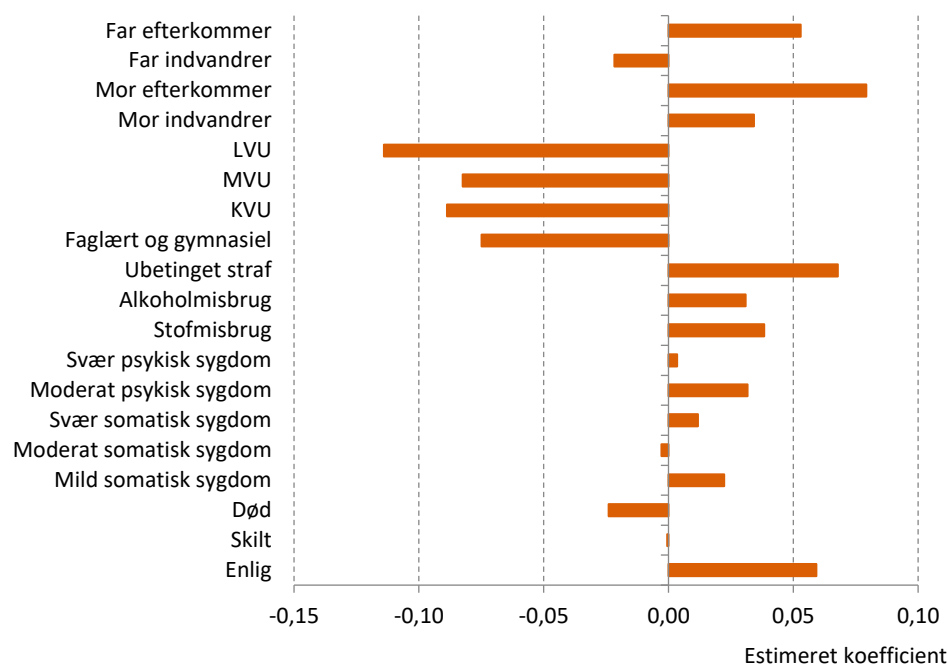
Effekt af den enkelte sociale indikator

Første del af vores prædiktionsmodel estimerer betydningen af de sociale indikatorer for, om børn lever i fattigdom som voksne. Nedenfor fremgår eksempler på, hvor meget betydning vores estimering tillægger hver enkelt social indikator, jf. figur 6. Estimeringen er her baseret på den lille model, hvor vi alene estimerer betydningen af hver indikator, mens personerne er 0-6 år.

Effekten fra uddannelse er stærk

Specielt forældrenes uddannelsesniveau ser ud til at have stor betydning for børnenes risiko for at leve i fattigdom som voksne. Effekten af forældrenes uddannelsesniveau skal fortolkes i forhold til, hvis forældrene var ufaglærte. Har mindst en af barnets forældre en lang videregående uddannelse, så vil risikoen for at leve i fattigdom som voksen falde med 11 pct. point ift., hvis forældrene er ufaglærte.

Figur 6 Betydning af udvalgte sociale indikatorer for børn ml. 0-6 år

Anm.: Alle ovenstående faktorer beskriver forhold vedr. børns forældre. Effekten af uddannelsesvariable skal fortolkes relativt til det at have en ufaglært uddannelse. Vi har udeladt en række kontinuerte indikatorer, som fremgår af bilag 8.4. KVU, MVU og LVU refererer her til hhv. en kort-, mellemlang- og en lang videregående uddannelse. Koefficienterne kan her fortolkes på følgende måde: Er en af barnets forældre opgjort med en moderat psykisk sygdom, vil risikoen for, at barnet som voksen vil leve i fattigdom stige med tre pct. point.

Kilde: Danmarks Statistiks registre og egne beregninger.

Flere indikatorer har stor effekt

Vokser et barn op med en forælder, der enten er efterkommer, har været enlig eller fået en ubetinget straf, indikerer vores model, at det øger risikoen for, at barnet får et liv i fattigdom som voksen med mindst fem pct. point.

Forklaring af uventede effekter

Enkelte sociale indikatorer påvirker risikoen for et liv i fattigdom som voksen i en anden retning, end vi umiddelbart ville forvente. Vores model angiver fx, at det påvirker risikoen negativt, hvis en af barnets forældre dør. Disse enkelte, uventede resultater tilskriver vi den statistiske usikkerhed. Det kan fx skyldes, at der er få børn ml. 0-6 år, hvis forældre dør.

Derudover kan der være stor samvariation ml. forskellige variable. Der kan fx være nogen samvariation ml., at en forælder dør, og at barnet vokser op med en enlig forælder.

Vi får ca. samme resultater for en bredere population

Estimeres modellen pba. hele årgang 1995, hvilket øger antallet af observationer, og dermed alt andet lige mindsker den statistiske usikkerhed, så er fortegnet på alle de sociale indikatorer, som vi forventede a priori. Dette fremgår af bilag 4 i afsnit 8, der også viser betydningen af de resterende sociale indikatorer. Vi anvender dog ikke estimerterne pba. hele årgang 1995, da vi mener, at det er vigtigt, at estimationspopulationen og prædiktionspopulationen i høj grad minder om hinanden.

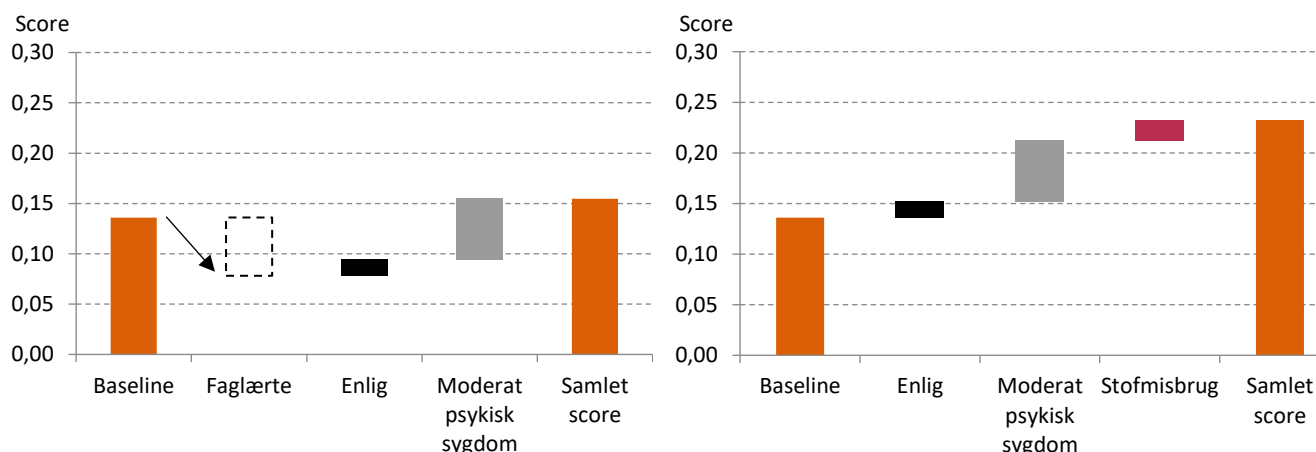
Den samlede risiko for et liv i fattigdom som voksen

Vi lægger betydningen af de enkelte sociale indikatorer sammen for de børn, der vokser op på grænsen af fattigdom i 2015-2020. På denne måde beregner vi en samlet risiko for, at det enkelte barn vil få et liv i fattigdom som voksen. Vi har givet to eksempler på, hvordan vi beregner denne samlede risiko i figur 7.

Figur 7 Eksempler på opgørelse af børns risiko for at leve i fattigdom som voksne

Figur 7.a Eksempel 1

Figur 7.b Eksempel 2

Anm.: Figuren viser to eksempler på, hvordan vi beregner børns risiko (samlet score) for at leve i fattigdom som voksne. Baseline i er et udtryk for et barn, hvis forældres højeste uddannelsesniveaue er ufaglært, og som samtidig ligger placeret midt i fordelingen på en lang række af vores kontinuerede indikatorer, som fx forældrenes indkomst og formue. Der er ikke inkluderet nogle binære sociale indikatorer i vores baseline. Dvs. baseline-barnets forældre er fx ikke registreret med psykiske sygdomme eller som at have været enlig i løbet af barnets opvækst.

Kilde: Danmarks Statistiks registre og egne beregninger.

Forklaring af baseline

Baseline i figur 7 er et udtryk for et barn, hvis forældres højeste uddannelsesniveaue er ufaglært, og som samtidig ligger placeret midt i fordelingen på en lang række af vores kontinuerede indikatorer, som fx forældrenes indkomst og formue. Der er ikke inkluderet nogle binære sociale indikatorer i vores baseline. Dvs. baseline-barnets forældre er fx ikke registreret med psykiske sygdomme eller som at have været enlig i løbet af barnets opvækst.

Effekter kan ikke gives en kausal fortolkning

Vi vil understrege, at den betydning, som vi tillægger hver enkelt social indikator, ikke er et udtryk for en kausal sammenhæng. Mange indikatorer, som vi ikke har med i estimeringen, kan påvirke både de sociale indikatorer samt risikoen for, at barnet får et liv i fattigdom som voksen. Er barnet fx født med et svært handicap, kan det både have betydning for forældrenes indkomst og for barnets risiko for at få et liv i fattigdom som voksen.

Målefejl kan påvirke vores estimer af indikatorerne

Derudover kan målefejl i de sociale indikatorer medføre, at vi over- eller undervurderer det enkelte barns risiko for at leve i fattigdom som voksen, jf. afsnit 3. Udstedes diagnoser for alkoholmisbrug fx mere sjældent i 2020 sammenlignet med 1995, sådan at det kun er de mest alvorlige tilfælde, der bliver diagnosticeret i dag, kan vi potentielt undervurdere betydningen af, at børns forældre har et alkoholmisbrug i 2020.

Fokus på den samlede risiko og ikke enkelte effekter

Formålet med vores model er derfor ikke at fastlægge den kausale effekt af hver enkel variabel. Formålet er i stedet at afdække en række faktorer, som indtræffer i barndommen, og som hænger tæt sammen med, hvordan det vil gå børn i fremtiden. Den anvendte metode sikrer, at vi lader sammenhænge i data afgøre, hvor stor vægt der tillægges de enkelte indikatorer. Vægtene som kommer ud af estimeringen, anvender vi i vores vurderinger af børns risiko for at leve i fattigdom som voksne. Vægtene indikerer en sammenhæng mellem de sociale indikatorer og denne risiko. Men vægtene bør altså ikke tolkes som et udtryk for den kausale effekt af hver enkelt indikator.

Vores model er ikke deterministisk

De sociale indikatorer er ikke deterministiske. Et barn kan altså leve i fattigdom som voksen uden at have scoret på en eneste af de sociale indikatorer, som vi inddrager i estimeringen. Og et barn kan undgå at leve i fattigdom som voksen på trods af, at barnets forældre er registreret med alle de sociale indikatorer, der øger risikoen for at leve i fattigdom som voksen. Af denne grund skal modelresultaterne tolkes som en påvirkning af *sandsynligheden* for at leve i fattigdom som voksen.

Fastholder betydningen over tid

Når vi i de kommende år vil opgøre antallet af udsatte børn, vil vi anvende estimationsresultaterne fra denne rapport. Det vil sige, at betydningen af en given social indikator vil være den samme i år og næste år. Det gør vi for at sikre sammenlignelighed i vores mål over tid. Vi forventer at opdatere betydningen af hver enkel indikator med nogle års mellemrum.

4.3 Risikofordelinger

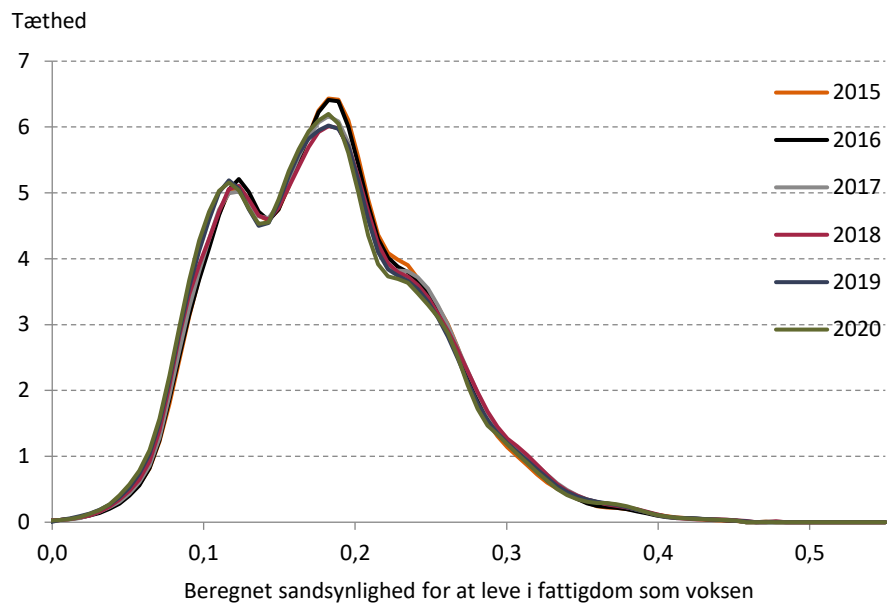
Fokus på børn på grænsen til fattigdom

I dette afsnit præsenterer vi vores vurdering af risikoen for at leve i fattigdom som voksen for børn, der vokser op på grænsen til fattigdom i perioden 2015-2020. Vi præsenterer deres risiko vha. risikofordelinger. Vi fokuserer på risikoen for børn, der vokser op på grænsen til fattigdom, da det er disse børn, der indgår i populationen af udsatte børn, hvis deres risiko er højere end en grænseværdi. Hvordan vi fastlægger denne grænseværdi, vender vi tilbage til i næste afsnit.

Den estimerede risiko er stabil over tid

Fordelingen af den estimerede risiko for børn ml. 0-17 år, der lever på grænsen til fattigdom, fremgår af figur 8. Figuren viser fordelingerne for hvert enkelt år. Fordelingerne er meget stabile over tid. Denne stabilitet ville vi forvente, hvis vi sammenlignede risikofordelingerne for 2015 og 2016, da 17 ud af de 18 årgange af børn vil gå igen i de to år. Sammenholder vi derimod fordelingen ml. 2015 og 2020 vil fem ud af 18 årgange af børn være nye i 2020-fordelingen. Alligevel er fordelingerne relativt ens. Det betyder, at fordelingen af de sociale indikatorer, som vi estimerer børnenes risiko ud fra, ikke har ændret sig nævneværdigt i den pågældende periode.

Figur 8 Fordeling af risikoen for at leve i fattigdom som voksen blandt børn, der lever på grænsen til fattigdom, 2015-2020

Kilde: Danmarks Statistiks registre og egne beregninger.

Risiko for et liv i fattigdom som voksen

Børn, der vokser op på grænsen af fattigdom ml. 2015-2020, har ifølge vores prædiktionsmodel i gennemsnit 18,2 pct. risiko for at få et liv i fattigdom som voksne. Medianrisikoen er 17,8 pct. For alle børn i samme periode estimerer vi den gennemsnitlige risiko til 6,7 pct. og medianen til 6,6 pct.

Landspatientregistret

Manglen på data fra Landspatientregisteret i 2019 og 2020, jf. afsnit 3, ser ikke ud til at påvirke fordelingerne nævneværdigt, sammenholdt med de tidligere år. Det skyldes, at fx de somatiske sygdomme ikke påvirker risikoen i høj grad, jf. figur 6, samt at incidensen af de enkelte sociale indikatorer, der bygger på Landspatientregisteret, kun påvirker en begrænset andel af hele populationen af børn i de enkelte år.

4.4 Fastsættelse af grænse for høj risiko

Hvornår er børn i gruppen med høj risiko?

Sidste trin i vores metode er, at vi skal fastsætte en grænse for, hvornår børn har en høj risiko for at få et liv i fattigdom som voksne. Der er ikke nogen objektiv korrekt måde at fastsætte denne grænse på. Det minder dermed om de valg, der træffes, når man skal fastsætte et minimumbudget, en indkomstgrænse eller vælge hvilke afsavn, der skal indgå i de fattigdomsmål, som vi introducerede i afsnit 2.

Tre gange risikoen for alle børn i årgang 1995

Vi har valgt, at et barns risiko for at blive fattig som voksen er tilstrækkeligt høj, når den overstiger 22 pct. Det svarer til tre gange grundrisikoen (7,3 pct) for, at et barn fra årgang 1995 levede i fattigdom i 2020. Vi har valgt at anvende risikoen for årgang 1995, da vi ved, hvor mange af børnene, der endte med at leve i fattigdom som 25-årige. Vi anvender denne grænse i alle år i perioden 2015-2020.

Grænse på 22 pct

Lever børn på grænsen af fattigdom og har en risiko på 22 pct. eller derover for at leve i fattigdom som voksne, inkluderes de i populationen af udsatte børn i et givent år.

Ca. ¼ af dem vi tilføjer, forventes at leve i fattigdom som voksne

Grænsen på 22 pct. fungerer som en minimumsgrænse. De børn, der vokser op på grænsen af fattigdom og som har en risiko på 22 pct. eller derover, har i gennemsnit en risiko på 26,8 pct. og en medianrisiko på 25,8 pct. Ifølge modellen vil hvert fjerde barn i denne gruppe altså leve i fattigdom som voksen.

Højrisikobørn har en kombination af sociale indikatorer

Vores valg af grænse medfører, at der ikke er én social indikator, der alene kan medføre, at et barn kategoriseres som et udsat barn. Bliver et barn defineret som et udsat barn, sker det altså på baggrund af et samspil ml. flere sociale indikatorer.²²

Robusthedscheck vha. ROC-kurve

Vi har evalueret vores valg af grænse ved hjælp af en såkaldt ROC-kurve, som man typisk anvender, når man skal fastsætte grænseværdier inden for medicinsk forskning. Vi anvender denne tilgang, da vi for børn af årgang 1995 både kan tildele dem en risiko for, at de lever i fattigdom som 25-årige, og samtidig se, om de rent faktisk levede i fattigdom i deres 25. år. Med denne information kan vi evaluere, hvor godt vores model rammer, og om dette ændrer sig ved brug af forskellige grænser.

ROC-kurven viser afvejning mellem sande og falske positive

ROC-kurven illustrerer for en given grænseværdi en afvejning mellem omfang og præcision. En lav grænseværdi vil fx medføre, at en stor andel af dem, der vil leve i fattigdom som voksne, korrekt vil identificeres af modellen som udsatte børn – dvs. at modellen har et stort omfang (høj andel sande positive). Omvendt vil en lav grænseværdi reducere modellens præcision da en stor andel af dem, der ikke vil leve i fattigdom som voksne, ligeledes forkert identificeres som udsatte børn (høj andel falske positive). ROC-kurven illustrerer denne afvejning.

Vores model har forklaringskraft

Vores evaluering viser, at vores model har forklaringskraft i forhold til at opgøre, hvilke børn, der får et liv i fattigdom som voksne. Samtidig er vores valgte grænseværdi ikke langt fra den grænse som maksimerer modellens forklaringskraft. Vores valgte grænse tillægger det dog større værdi at fjerne en falsk positiv ift. at tilføje en sand positiv. Valget af grænseværdi kan dermed siges at være striks i forhold til antallet af børn, der bliver inkluderet i populationen. ROC-kurven, samt en yderligere beskrivelse af konsekvenser af vores valgte grænse fremgår af bilag 3 i afsnit 8.

²² Dette gælder på tværs af alle sociale indikatorer. I Figur 7 har vi alene givet eksempler på betydningen af binære sociale indikatorer. Et barn kan dog godt opnå en høj risiko for at leve i fattigdom som voksen alene pba. udfald på de kontinuerte sociale indikatorer. Det kan fx være, hvis barnets forældre har en meget lille formue samtidig med, at barnets far har været langtidsledig.

5. Resultater

Vores mål skal ses ift. nuværende mål

I dette afsnit viser vi, hvordan det holistiske børnefattigdomsmål supplerer eksisterende mål for børnefattigdom. I afsnittet vil vi bl.a. opgøre antallet af udsatte børn samt beskrive hvor mange, og hvilke, sociale indikatorer, som disse børn og deres forældre er registreret med.

Overlap ml. sociale indikatorer ...

Vi anvender bl.a. en række af de samme sociale indikatorer til at beskrive populationen af udsatte børn, som vi har brugt til at karakterisere, om et barn er udsat, jf. afsnit 4. Derfor finder vi ikke overraskende en relativ høj forekomst af de sociale indikatorer, der i høj grad ser ud til at øge børns risiko for at få et liv i fattigdom som voksne, blandt de udsatte børn.

... skyldes konstruktionen af fattigdomsmålet

Dette følger af måden det holistiske børnefattigdomsmål er konstrueret på. For målet fanger netop de børn, hvis forældre er registreret med sociale indikatorer, der ser ud til at øge risikoen for, at børnene kommer til at leve i fattigdom som voksne. Derfor er det naturligt, at forekomsten af disse indikatorer, som fx om mindst én af barnets forældre er registreret med en ubetinget straf, er relativ høj blandt de udsatte børn.

Fokus: Kobling ml. indikatorer og fremtidig fattigdom

Det holistiske børnefattigdomsmål bidrager bl.a. med en forståelse for hvilke sociale indikatorer, der i særlig grad ses i sammenhæng med et liv i fattigdom som voksen. Derfor er det interessant at karakterisere gruppen af børn på netop disse indikatorer.

Nogle børn kan ikke karakteriseres som udsatte

De fleste danske børn vil aldrig kunne blive karakteriseret som udsatte i Krakas holistiske børnefattigdomsmål. Børn hvis husstand har en disponibel indkomst på over 60 pct. af medianindkomsten er pr. definition ekskluderet af gruppen. Disse børn kan dog stadig have svære opvækstvilkår pga. relativt lave indkomster, og sociale forhold kan gøre opvæksten yderligere svær. Da ca. 9 ud af 10 danske børn vokser op i familier med disponible indkomster over 60 pct. af medianindkomsten, kunne denne gruppe af børn også være interessant at belyse nærmere.

Vi følger undergrupper af udsatte børn i dette afsnit

Igennem dette afsnit har vi dog primært fokus på de udsatte børn. Vi opgør forekomsten af en række sociale indikatorer for de udsatte børn, men også for hver af de to undergrupper, der udgør de udsatte børn: Børn, der lever i fattigdom og børn, der lever på grænsen til fattigdom, og som samtidig har en høj risiko for at leve i fattigdom som voksne.

Populationen udvides med 30 pct. ift. DST's opgørelse

I dette afsnit finder vi, at gruppen af udsatte børn i gennemsnit var 16.200 personer større end antallet af børn, der voksede op i fattigdom i perioden 2015-2020. Det svarer til en forskel på 30 pct. Gruppen af udsatte børn er større i vores opgørelse, da den udover de børn, der vokser op i fattigdom, består af børn, der vokser op på grænsen til fattigdom med høj risiko for fattigdom. Ca. en fjerdedel af de børn, der vokser op på grænsen af fattigdom, har en høj risiko for at leve i fattigdom.

De udsatte har flere sociale indikatorer end ikke-udsatte

Forældrene til de udsatte børn er registreret med et langt større antal sociale indikatorer end forældrene til ikke-udsatte børn.²³ Forældre til udsatte børn har i gennemsnit modtaget 6,5 gange flere ubetingede domme, har 4,5 gange højere incidens af stofmisbrug og 2,9 gange højere incidens af svær psykisk sygdom end forældre til ikke-udsatte børn.

Fattige børn har også flere sociale indikatorer

Denne overrepræsentation følger fra den måde målet er konstrueret på, men faktisk gør en lignende overrepræsentation sig gældende for de børn, der vokser op i fattigdom. Forældre til børn, der vokser op i fattigdom, har i gennemsnit modtaget 3,9 gange flere ubetingede domme end forældrene til ikke-udsatte børn. Derudover er der en høj incidens af højt elevfravær samt underretninger, der er variable, der ikke indgår i estimeringen, og derfor ikke er overrepræsenteret pba. målets konstruktion. Fx er der hhv. 4,0 og 3,7 gange højere højt elevfravær og underretninger blandt børn, der vokser op i fattigdom.

Grænsebørn med høj risiko trækker faktorer op

Det er dog specielt grænsebørn med høj risiko for fattigdom og disse børns forældre, der er registreret med et højt antal sociale indikatorer. Forældrene til disse børn har i gennemsnit modtaget 16 gange flere ubetingede domme og er registreret med en 12 gange højere incidens af stofmisbrug end forældrene til ikke-udsatte børn. Incidensen af underretninger og højt elevfravær er samtidig 6,0 og 4,7 gange højere blandt disse børn. Disse tal indikerer kraftigt, at denne gruppe af børn har en høj grad af sociale problemer i deres opvækstmiljø. Selvom disse børn alene lever på grænsen af fattigdom, inkluderer det holistiske børnefattigdomsmål disse børn i definitionen af udsatte børn.

Der er ligheder mellem fattige børn og grænsebørn, ...

Derudover finder vi, at der er store ligheder mellem børn, der vokser op i fattigdom, og børn, der vokser op på grænsen til fattigdom. Stort set samme andel (ca. en fjerdedel) af børn fra de to grupper har en høj risiko for at leve i fattigdom som voksen, og der er ca. lige mange børn i hver gruppe.

Perspektivering til sidst i afsnittet

På baggrund af ovenstående resultater kommer vi til sidst i afsnittet med en række perspektiver ift., hvordan børnefattigdom måles i dag.

5.1 Børnefattigdomsbarometer

Vi identificerer en gruppe af udsatte børn

I dette afsnit beskriver vi udviklingen i antallet af udsatte børn. De udsatte børn dækker dels over de børn, der vokser op i fattigdom, og de børn, der vokser op på grænsen til fattigdom, og som samtidig har en høj risiko for at leve i fattigdom som voksne. Sidstnævnte gruppe af børn kalder vi i dette afsnit "grænsebørn med høj risiko for fattigdom". I de følgende afsnit fokuserer vi både på den samlede gruppe af udsatte børn samt de to undergrupper. En detaljeret beskrivelse af populationerne fremgår af boks 1 i afsnit 1.

Der var 72.000 udsatte børn i 2020

Der var 72.000 udsatte børn i Danmark i år 2020, jf. figur 9. Det svarer til ca. 6 pct. af alle børn i Danmark. Af de 72.000 børn var der ca. 56.500 børn, der levede i fattigdom, og ca. 15.600 grænsebørn med høj risiko for fattigdom.

Ca. 30 pct. flere udsatte børn end fattige børn

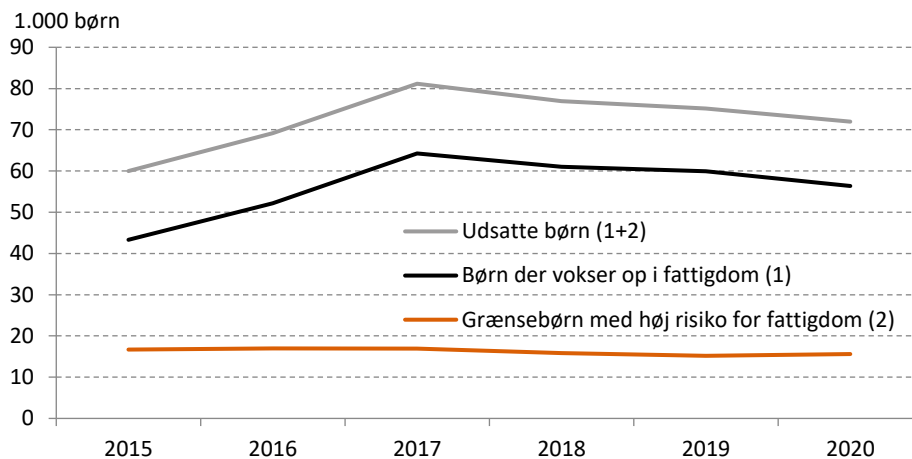
Gruppen af udsatte børn er i perioden 2015-2020 i gennemsnit ca. 16.200 personer større end gruppen af børn, der lever i fattigdom. Det svarer til en forskel på ca. 30 pct. i gennemsnit. Der er dermed stor forskel på, om vi opgør antallet af udsatte børn eller børn, der vokser op i fattigdom.

²³ De sociale indikatorer kan enten være registreret på børnene eller børnenes forældre. Fx har vi opgjøret forekomsten af psykisk sygdom, ubetinget straf mv. for forældrene. Derimod er sociale indikatorer som fx højt elevfravær eller lav social trivsel opgjøret for børnene.

Næsten halvdelen af de udsatte børn er etnisk danske børn

To ud af fem børn, der levede i fattigdom i år 2020 var etnisk danske børn. Blandt grænsebørn med høj risiko for fattigdom var det tre ud af fem. Samlet set er næsten halvdelen af de udsatte børn etnisk danske børn, mens lidt over halvdelen er børn med efterkommer- eller indvandrerbaggrund.

Figur 9 Udviklingen i antallet af udsatte børn

Anm.: Børn der vokser op i fattigdom, er børn, hvis forældre bl.a. har en disponibel indkomst under 50% af medianindkomsten. Disse børn kan både være med og uden høj risiko for fattigdom som voksne. Grænsebørn med høj risiko for fattigdom, er børn, der dels vokser på grænsen til fattigdom og dels har en høj estimeret risiko for fattigdom som voksne. Udsatte børn er summen af børn der vokser op i fattigdom og grænsebørn med høj risiko for fattigdom.

Kilde: Danmarks Statistiks registre og egne beregninger.

Udviklingen er i høj grad parallel med de fattige børn

Set over de seneste fem år har antallet af udsatte børn udviklet sig parallelt med antallet af børn, der lever i fattigdom. Bevægelserne i antallet af udsatte børn er altså i høj grad drevet af bevægelserne i antallet af børn, der vokser op i fattigdom. Antallet af grænsebørn med høj risiko for fattigdom har været mere stabilt i perioden. Siden år 2015 er antallet af udsatte børn steget med 12.000 børn, hvilket skyldes en stor stigning i antallet af børn, der lever i fattigdom, fra år 2015 til år 2017. Sidenhen er niveauet aftaget i takt med, at antallet af børn, der vokser op i fattigdom, er faldet. Udviklingen i antallet af fattige børn er i perioden både blevet påvirket af indførslen af kontanthjælpsloftet, konjunkturudviklingen mm.²⁴

Stabilt niveau af grænsebørn i høj risiko for fattigdom

Siden år 2015 har antallet af grænsebørn med høj risiko for fattigdom været mere stabilt end antallet af børn, der vokser op i fattigdom. Det kan skyldes, at denne gruppe af børn i høj grad beror på en række sociale indikatorer, der opfører sig mere stabilt over tid, end forældrenes økonomiske situation. Fx ændrer forældrenes uddannelsesniveau sig sjældent fra det ene år til det næste. Til sammenligning kan konjunkturskift eller ændringer i satser på sociale ydelser have en hurtig, direkte virkning på forældrenes økonomi, og dermed på antallet af børn, der vokser op i fattigdom.

Antallet faldet med syv pct. siden 2015

Vi ser dog et fald i antallet af grænsebørn med høj risiko for fattigdom fra 16.700 børn i år 2015 til 15.600 børn i år 2020, hvilket svarer til et fald på over seks pct.

Større udskiftning blandt grænsebørn m. høj risiko

Der er samtidig en større udskiftning i denne gruppe af børn end blandt børn, der vokser op i fattigdom. Knap 45 pct. af grænsebørnene med høj risiko for fattigdom i år 2020 var i samme gruppe i år 2019. Det gælder knap 58 pct. af børn, der vokser op i fattigdom. Det er overraskende, da de sociale indikatorer er konstante igennem barndommen. Den store

²⁴ Se fx Caspersen (2018).

udskiftning kan dog hænge sammen med, at der er et smallere indkomstkriterie for at indgå i gruppen af børn på grænsen til fattigdom, jf. boks 4.

Boks 4 Årsager til udskiftning i gruppen af de udsatte børn

Der kan være flere årsager til, at børn kan blive indlemmet i eller forlade gruppen af udsatte børn.

Der er for det første en naturlig udskiftning i de årgange, der er mellem 0-17 år. Derfor er der hvert år årgange af børn, der bliver 18 år, og dermed udgår af de udsatte børn, og en gruppe af nyfødte børn, der fødes ind i fattige familier.

Derudover har indkomstkriteriet stor betydning for udskiftningen i gruppen af udsatte børn. Det er en nødvendig betingelse, at barnets familie tjener under 60 pct. af medianindkomsten for, at barnet kan indgå i populationen af udsatte børn. Indkomst kan dog variere betydeligt fra år til år fx som følge af konjunkturudviklingen. Dermed er der årligt børn, der ryger ind og ud af gruppen af udsatte børn.

Der er især stor udskiftning i gruppen af grænsebørn med høj risiko for fattigdom. Det kan skyldes, at børn kun kan indgå i denne gruppe, hvis husstandens disponible indkomst er ml. 50-60 pct. af medianindkomsten. Det er et relativt smalt indkomstkriterie sammenlignet med børn, der vokser op i fattigdom, hvis indkomstkriterie er 0-50 pct. af medianindkomsten.

Endeligt kan børn blive indlemmet i gruppen af udsatte børn, hvis barnets sociale miljø forværres. Det kan fx være, hvis et af barnets forældre får en ubetinget straf i løbet af året. Det kræver dog, at barnet samtidig er på grænsen til fattigdom.

Herunder beskriver vi populationen af udsatte børn i 2020

I den resterende del af dette afsnit fokuserer vi på, hvad der karakteriserer de udsatte børn. Vi har et særligt fokus på incidensen af sociale indikatorer, og hvordan gruppen af udsatte børn adskiller sig fra ikke-udsatte børn.

Fokus på binære sociale indikatorer

Vi fokuserer alene på binære indikatorer, dvs. sociale indikatorer, man enten er registreret med eller ikke er registreret med – som fx en svær psykisk sygdom. Det skyldes bl.a., at disse indikatorer er defineret klart og dermed er lette at sammenligne. Det betyder, at fx indkomst og uddannelse ikke indgår som indikatorer, selvom de kan have betydning for, om børn kommer til at leve i fattigdom som voksne.

Vi inkluderer indikatorer, der er knyttet til børnene

Vi inkluderer både indikatorer, der er registreret på forældrene, og indikatorer, der er registreret på børnene. Det adskiller sig fra vores prædiktionsmodel, hvor vi kun inkluderede indikatorer, der var knyttet til forældrene, jf. afsnit 4. Fx medtager vi i dette afsnit indikatorer for om børnene har en lav social trivsel, og om børnene er blevet anbragt uden for hjemmet. Nogle af disse indikatorer betragter vi som udfaldsvariable af en socialt belastet barn-dom, hvorfor de ikke indgår i prædiktionsmodellen, men kun anvendes til at beskrive børnenes opvækstmiljø.

Sociale indikatorer kan være udtryk for sociale problemer

Af tabel 4 fremgår børnefattigdomsbarometeret for år 2020. Her ses andelen af udsatte børn og ikke-udsatte børn, der er registreret med sociale indikatorer. De udsatte børn er ligeledes opdelt på børn, der vokser op i fattigdom og grænsebørn med høj risiko for at leve i fattigdom som voksne. De sociale indikatorer kan i en vis udstrækning være udtryk for

sociale problemer i børnenes opvækstmiljø, da de fx afspejler om forældrene har haft en ubetinget straf, om børnene har højt elevfravær eller lignende.

Betydningen af de sociale indikatorer

Der er dog stor forskel på alvoren af de sociale indikatorer, der også omfatter om forældrene har været skilte, haft en mild somatisk sygdom o.l. Flere sociale indikatorer i kombination kan være et mere robust udtryk for, at barnet vokser op i et miljø karakteriseret ved sociale problemer.

En stor andel af de udsatte børn har en grad af problemer

I 2020 var ca. tre ud af fire udsatte børn registreret med mindst én social indikator. Det gjaldt for knap halvdelen af de ikke-udsatte børn. Den hyppigste årsag i begge grupper var, at forældrene har været enlige i barnets opvækst.

En ud af tre udsatte børn har moderate sociale problemer

De sociale problemer kommer dog sjældent alene for de udsatte børn. I 2020 var ca. en ud af tre udsatte børn registreret med mindst tre sociale indikatorer, mod 12,1 pct. af de ikke-udsatte børn. Det svarer til, at næsten tre gange så mange udsatte børn var registreret med mindst tre sociale indikatorer.

En ud af ti udsatte børn har svære sociale problemer

Endeligt ser vi, at 10,1 pct. af de udsatte børn har en svær grad af sociale problemer, hvor børnene hver især er registreret med mindst fem sociale indikatorer. Det gælder for 2,5 pct. af de ikke-udsatte børn. Forskellen ml. de to grupper er her en faktor fire.

Udsatte børn vokser op under relativt svære kår

Der er altså stor forskel på mængden af sociale indikatorer blandt de udsatte og ikke-udsatte børn. Det indikerer tydeligt, at der er stor forskel på det miljø, som disse to grupper af børn vokser op i. Og her opgør vi endda alene antallet af indikatorer og ser dermed bort fra, hvor alvorlige de enkelte indikatorer er. Læg dertil, at de sociale indikatorer ikke tager højde for, at indkomstniveauet blandt udsatte børn i gennemsnit er markant lavere end blandt ikke-udsatte børn.

Grænsebørn m. høj risiko har flere indikatorer

De udsatte børn består dels af børn, der vokser op i fattigdom, og grænsebørn med høj risiko for fattigdom som voksne. Det fremgår, at det især er grænsebørn med høj risiko for fattigdom, der har svære sociale problemer. Fx har 22,8 pct. af denne gruppe af børn mindst fem sociale indikatorer. Til sammenligning gælder det for 6,5 pct. af de børn, der vokser op i fattigdom.

Det har de som følge af udformningen af vores holistiske mål

Den relativt høje forekomst af sociale indikatorer blandt grænsebørn med høj risiko for fattigdom hænger tæt sammen med udformningen af det holistiske børnefattigdomsmål. For er grænsebørnene og deres forældre registreret med flere sociale indikatorer, vil det typisk øge sandsynligheden for, at børnene har en høj risiko for at leve i fattigdom som voksne.

Tabel 4 Børnefattighedsbarometer for 2020

	Fattige børn	Grænsebørn m. høj risiko	Udsatte børn	Ikke-udsatte børn
Antal børn	56.000	16.000	72.000	1.064.000
Mindst én social indikator	71,5	97,2	77,1	45,9
Mindst tre sociale indikatorer	25,4	59,4	32,8	12,1
Mindst fem sociale indikatorer	6,5	22,8	10,1	2,5

Anm.: Barometeret viser antallet af børn i Danmark i 2020, afrundet til nærmeste tusinder, der er hhv. udsatte og ikke-udsatte. Udsatte børn dækker over børn, der enten lever i fattigdom eller grænsebørn med høj risiko for at leve i fattigdom som voksne. Et barn registreres med en social indikator, hvis barnets forældre (og i enkelte tilfælde barnet selv) har været registreret med en social indikator mindst en gang i løbet af barnets liv. I opgørelsen af antallet af sociale indikatorer har vi medtaget følgende binære sociale indikatorer: død, enlig, skilt, alkoholmisbrug, stofmisbrug, psykisk sygdom (moderat), psykisk sygdom (svær), somatisk sygdom (mild), somatisk sygdom (moderat), somatisk sygdom (svær), ubetinget straf, anbringelser, underretninger, lav social trivsel og højt elevfravær. Der indgår også andre sociale variable i fattighedsmålet, herunder etnicitet, uddannelse og forældrenes alder. Bemærk, at der for lav social trivsel og højt elevfravær kun er oplysninger for børn, der hhv. går i grundskolen i skoleårene 2014/2015-2020/2021 og 2010/2011-2020/2021.

Kilde: Danmarks Statistiks registre og egne beregninger.

Højere incidens af ubetinget straf for udsatte børn ...

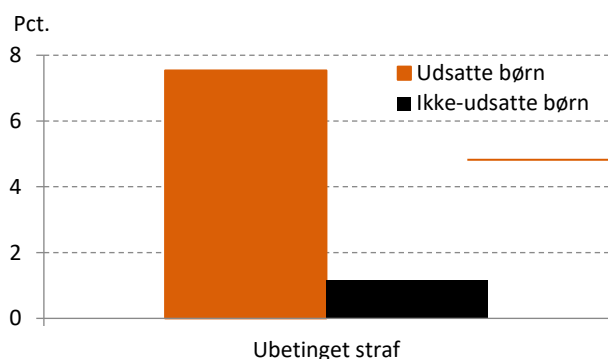
Der er altså klare tegn på, at de udsatte børn vokser op i miljøer, hvor der er en grad af sociale problemer. Det samme billede går igen, når vi ser på incidensen af de enkelte sociale indikatorer. Eksempelvis har 7,5 pct. af de udsatte børn en forælder, der har modtaget en ubetinget straf, jf. Figur 10.a. Det gælder kun for 1,2 pct. af de ikke-udsatte børn.

... hvilket giver 6,5 gange højere incidens

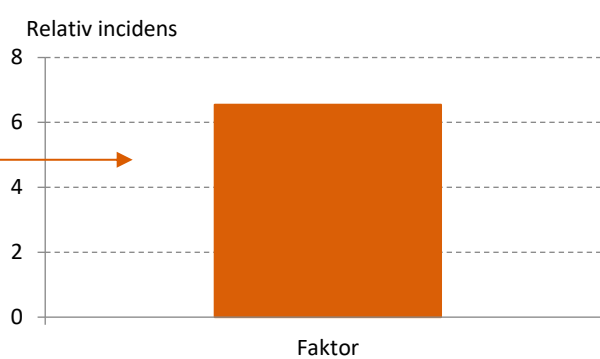
Det betyder, at der er 6,5 gange højere incidens af ubetinget straf blandt gruppen af udsatte børn i forhold til de ikke-udsatte børn, jf. Figur 10.b. Den relative incidens omtaler vi fremover som en *faktor*. Hvis en faktor er større end 1, indikerer det, at der er en større andel i gruppen af udsatte børn, der er registreret med en social indikator, relativt til gruppen af ikke-udsatte børn.

Figur 10 Relativ incidens blandt udsatte børn og ikke-udsatte børn af ubetinget straf

Figur 10.a Andel børn med ubetinget straf i 2020

Figur 10.b Relativ incidens af ubetinget straf i 2020 (faktor)

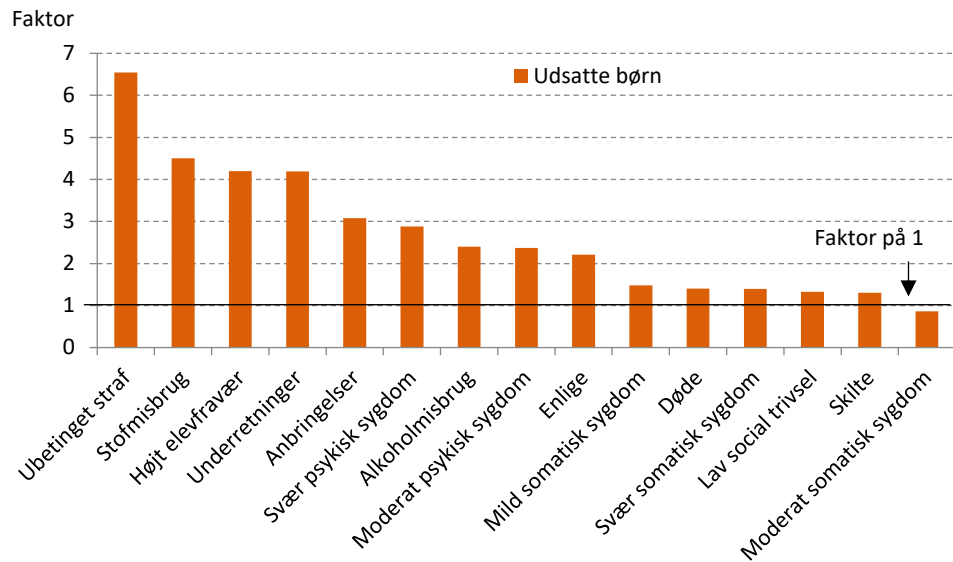
Anm.: Figur 10.a. viser andelen af børn i hver gruppe, hvis forældre har været registreret med en ubetinget straf. figur 10.b. viser den relative incidens af de sociale indikatorer for gruppen af udsatte børn ift. gruppen af ikke-udsatte børn. Der er en 6,7 gange højere incidens af ubetinget straf i gruppen af udsatte børn. Data er for 2020.

Kilde: Danmarks Statistiks registre og egne beregninger.

Høj incidens af sociale indikatorer for udsatte børn

Vi finder, at der for alle sociale indikatorer er en faktor over 1, dog med undtagelse af moderat somatisk sygdom, jf. figur 11. Det indikerer, at de udsatte børn på næsten alle parametre vokser op i et mere socialt udsat miljø end ikke-udsatte børn.

Figur 11 Relativ incidens af de sociale indikatorer blandt de udsatte børn

Anm.: En faktor angiver hvor meget større en andel af børnene i populationen af udsatte børn – eller deres forældre - der er registreret med den underliggende faktor, i forhold til populationen af ikke-udsatte børn i Danmark i 2020. Referencegruppen er således gruppen af ikke-udsatte børn i 2020. Eksempelvis er incidensen af børn med forældre med en ubetinget straf 6,5 gange større for populationen af udsatte børn ift. de børn, der ikke er udsatte. Incidensen af de sociale faktorer opgøres over hele barnets levetid. De sociale indikatorer er registreret på børnenes forældre, med undtagelse af højt elevfravær, underretninger, anbringelser og lav social trivsel.

Kilde: Danmarks Statistiks registre og egne beregninger.

Høj relativ incidens af indikatorer for svære problemer

Der er særligt høje faktorer for sociale indikatorer, der forbindes med svære sociale problemer. Eksempelvis er der en 6,5 gange højere incidens af udsatte børn med forældre med en ubetinget straf, 4,5 gange højere incidens af stofmisbrug og 2,9 gange højere incidens af svær psykisk sygdom.

Lavere incidens af indikatorer for milde problemer

Derimod ser vi lidt lavere faktorer for sociale indikatorer, som vi vurderer, afspejler en mildere grad af sociale problemer. Eksempelvis er der 1,4 gange højere incidens af udsatte børn med forældre med en svær somatisk sygdom og 1,3 gange højere incidens af udsatte børn med skilte forældre.

Høj incidens af svære problemer er fra prædiktion

En del af årsagen til den høje incidens af sociale indikatorer i gruppen af udsatte børn, der afspejler svære sociale problemer, er, at vi estimerer en højere betydning af disse sociale indikatorer i vores prædiktionsmodel, jf. afsnit 4. Dermed vil de grænsebørn, som vi vurderer, har en høj risiko for fattigdom, og som dermed indgår i populationen af udsatte børn, have en høj incidens af netop disse indikatorer.

Også høj incidens af indikatorer, der er knyttet til børnene

Men det er bemærkelsesværdigt, at de udsatte børn også har en højere incidens af indikatorer, der ikke indgår i estimeringen. Der er eksempelvis 4,2 gange højere incidens af højt elevfravær blandt de udsatte børn, 4,2 gange højere incidens af underretninger på de udsatte børn og 3,1 gange højere incidens af anbringelser.

Samvariation kan forklare de høje indikatorer for børn

Den relativt høje incidens kan skyldes, at disse indikatorer samvarierer med de sociale indikatorer, der indgår i estimeringen. Det indikerer også, at gruppen af udsatte børn formentlig vil have en høj incidens på andre indikatorer, som vi ikke har inddraget i nærværende analyse.

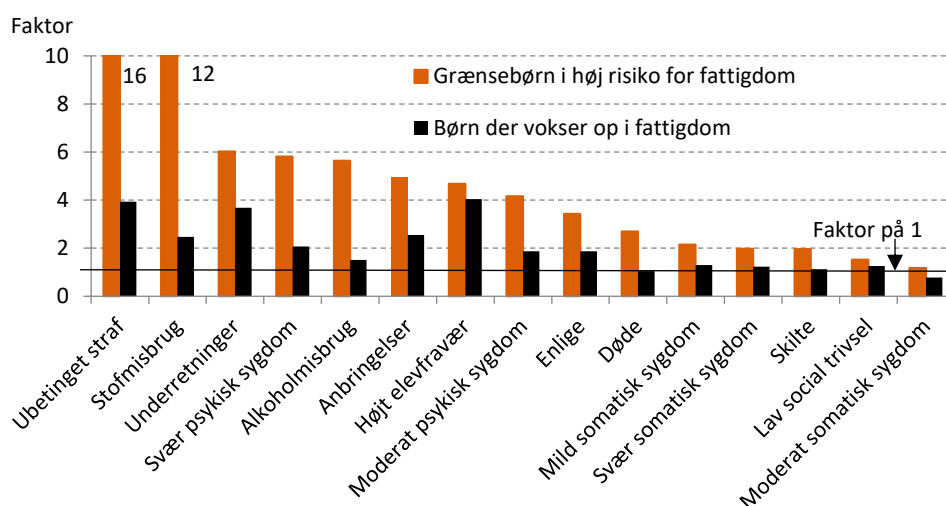
Faktorerne er et vægtet gennemsnit

Faktorerne for de udsatte børn er et vægtet gennemsnit af faktorerne for hhv. børn der vokser op i fattigdom og grænsebørn med høj risiko for fattigdom, hvoraf sidstnævnte gruppe af børn udgør omkring en ud af fem af de udsatte børn i år 2020.

Lidt lavere incidens for de fattige børn ...

Vi finder generelt lavere faktorer på tværs af de sociale indikatorer for de børn, der vokser op i fattigdom, end for den samlede gruppe af udsatte børn. Vi finder også, at der for næsten alle sociale indikatorer er en faktor over 1 blandt børn, der vokser op i fattigdom. Eksempelvis er der en høj relativ incidens af højt elevfravær (4,0), ubetinget straf (3,9) og underretninger (3,7). På stort set alle indikatorerne, ser børn, der vokser op i fattigdom, altså ud til at være dårligere stillet end ikke-udsatte børn.

Figur 12 Relativ incidens af de sociale indikatorer for de to undergrupper

Anm.: En faktor angiver hvor meget større en andel af børnene i de to grupper af børn, der har den underliggende faktor, i forhold til populationen af ikke-udsatte børn i Danmark i 2020. Referencegruppen er således gruppen af ikke-udsatte børn i 2020. Eksempelvis er incidensen af børn med forældre med en ubetinget straf 16 gange større for populationen af børn på grænsen til fattigdom i høj risiko for fattigdom som voksne, ift. de børn, der ikke er udsatte. Incidensen af de sociale faktorer opgøres over hele barnets levetid. Søjlerne for udsatte børn kan ses som et vægtet gennemsnit af søjlerne for børn, der vokser op i fattigdom, og for børn på grænsen til fattigdom, der er i høj risiko for fattigdom som voksne. De sociale indikatorer er registreret på børnenes forældre, med undtagelse af højt elevfravær, underretninger, anbringelser og lav social trivsel.

Kilde: Danmarks Statistiks registre og egne beregninger.

... markant højere for udsatte grænsebørn

Børn, der vokser op på grænsen til fattigdom med høj risiko for fattigdom i voksenlivet, trækker faktorerne op for de udsatte børn sammenholdt med børn, der lever i fattigdom. Eksempelvis er der en 16 gange højere incidens af grænsebørn med forældre, der har en ubetinget straf, jf. figur 12. Derudover er der en 12 gange højere incidens af stofmisbrug blandt grænsebørnenes forældre. Den høje incidens er en direkte konsekvens af den anvendte metode, da det netop er tilstedeværelsen af sociale indikatorer som afgør om børn der vokser op på grænsen af fattigdom, ender i populationen af grænsebørn med høj risiko for at leve i fattigdom som voksne. Ikke desto mindre er resultaterne et udtryk for, at en del af børnene, der vokser op på grænsen af fattigdom, vokser op i et miljø med alvorlige sociale

problemer. Samtidig er der dog også en høj incidens af indikatorer, der ikke indgår i estimate-
ringen, og derfor ikke er overrepræsenteret pba. målets konstruktion. Fx er der 6,0 gange
og 4,7 gange højere incidens af hhv. underretninger og højt elevfravær blandt disse børn.

**Stor forskel i
incidensen på tværs
af indikatorerne**

Af figur 13 og figur 14 fremgår de andele, der anvendes i beregningen af faktorer for udsatte
børn og de to undergrupper. Eksempelvis har 18,4 pct. af grænsebørnene med høj risiko for
fattigdom mindst én forælder, der har fået en ubetinget straf. Det gælder kun 1,2 pct. af de
ikke-udsatte børn. Dermed får vi en faktor på knap 16 for ubetinget straf for børn i høj risiko
for fattigdom som voksne.

**Faktoren for
udsatte børn er et
vægtet gennemsnit**

Knap 5 pct. af børnene, der vokser op i fattigdom, har en forælder, der har modtaget en
ubetinget straf. Det svarer til et vægtet gennemsnit for de udsatte børn på 8 pct., hvilket
giver en faktor på 6,5 for de udsatte børn ift. de ikke-udsatte børn.

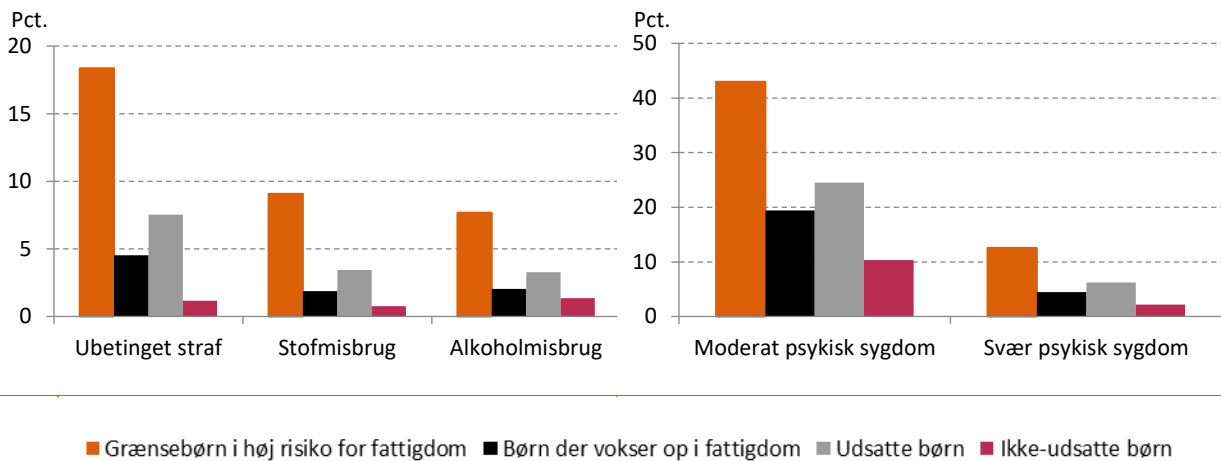
**Grænsebørn med
mange indikatorer
er udsatte børn**

Når vi ser på andelen af børn og forældre, der er registreret med de sociale indikatorer, så
bekræftes indikationerne om, at grænsebørn med høj risiko for fattigdom vokser op i et
miljø med sociale problemer. 43 pct. af børn på grænsen til fattigdom med høj risiko for
fattigdom har mindst én forælder, der er registreret med en moderat psykisk sygdom. 18
pct. har mindst en forælder, der er registreret med en ubetinget dom, og 9 pct. mindst en
forælder med et stofmisbrug. Derudover har 92 pct. af forældrene været enlige i løbet af
barnets opvækst. Endeligt har 42 pct. af børnene modtaget en underretning, og 30 pct. af
børnene er registreret med et højt elevfravær.

Figur 13 Andelen af børn med en given social indikator i 2020, opdelt på fire populationer af børn

Figur 13.a

Figur 13.b

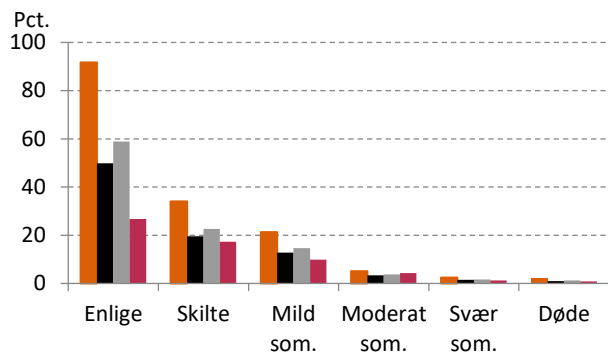

Anm.: En søjle angiver andelen af børn i hver gruppe i 2020, hvor mindst én af barnets forældre har været registreret med den sociale indikator i løbet af barnets liv.

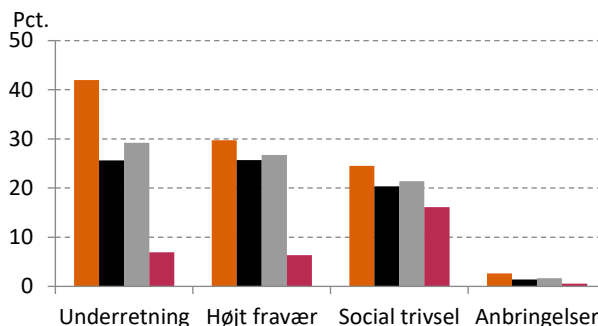
Kilde: Danmarks Statistiks registre og egne beregninger.

Figur 14 Andelen af børn med en given social indikator i 2020, opdelt på fire populationer af børn

Figur 14.a

Figur 14.b

■ Grænsebørn i høj risiko for fattigdom ■ Børn der vokser op i fattigdom ■ Udsatte børn ■ Ikke-udsatte børn

Anm.: En søjle angiver andelen af børn i hver gruppe i 2020, hvor mindst én af barnets forældre har været registreret med den sociale indikator i løbet af barnets liv. "Som." står for somatisk sygdom.

Kilde: Danmarks Statistiks registre og egne beregninger.

5.2 Høj risiko for fremtidig fattigdom

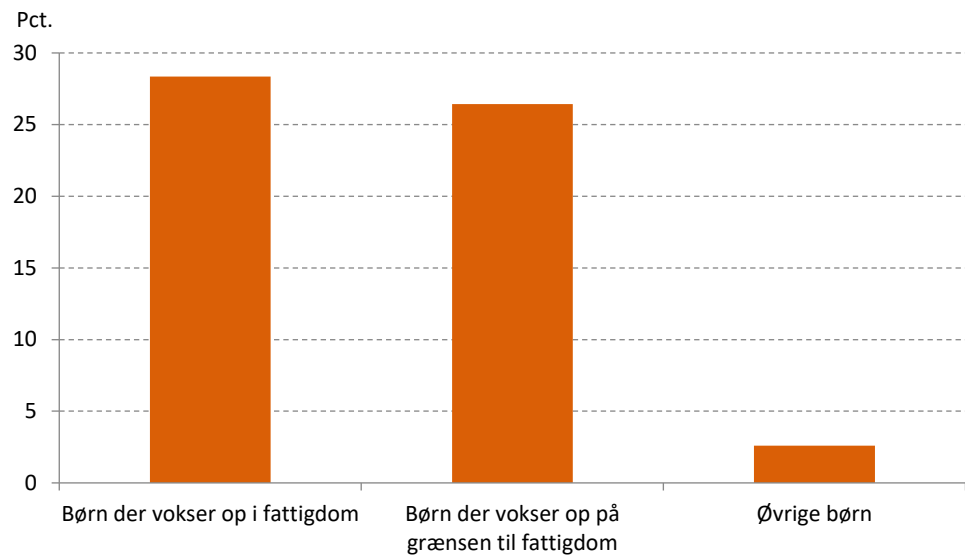
28 pct. af de fattige børn har høj risiko for fattigdom ...

Vi har også undersøgt, hvor mange børn, der vokser op i fattigdom, der ifølge vores prædikteringsmodel har en høj risiko for at leve i fattigdom som voksne. Vi har defineret høj risiko som en risiko på 22 pct. eller derover, jf. afsnit 4. Vores model prædikterer, at 28 pct. af de børn, der vokser op i fattigdom i år 2020, er i høj risiko for at leve i fattigdom som voksne, jf. figur 15. Det svarer til ca. 16.000 børn.

... Ca. samme andel hos grænsebørn

For de børn som levede på grænsen til fattigdom i år 2020, prædikterer vores model, at 26 pct. er i høj risiko for fattigdom som voksne. Det gælder kun for tre pct. af de øvrige børn, der hverken lever i fattigdom eller på grænsen til fattigdom.

Figur 15 Andel af børn, der har høj risiko for at være fattige som voksne, opdelt på forældrenes disponible indkomst i 2020

Anm.: Børn der vokser op i fattigdom, er børn, hvis forældre har en disponibel indkomst i 2020, der er lavere end 50 pct. af medianindkomsten. Af denne gruppe har 28 pct. af børnene en prædikeret værdi over grænseværdien. Vi inkluderer hele gruppen af børn, der vokser op i fattigdom i vores holistiske fattigdomsmål, uafhængigt af børnenes prædikerede værdi. Børn der vokser op på grænsen til fattigdom, er børn, hvis forældre har en disponibel indkomst i 2020, der er mellem 50 og 60 pct. af medianindkomsten. Vi inkluderer udelukkende børn fra denne gruppe i vores holistiske fattigdomsmål, hvis de har en prædikeret værdi over grænseværdien. Øvrige børn er børn, hvis forældre har en disponibel indkomst i 2020, der er højere end 60 pct. af medianindkomsten. Disse børn inkluderes ikke i gruppen af udsatte børn.
 Kilde: Danmarks Statistiks registre og egne beregninger.

Tyder på at miljøet i børnenes opvækst ligner hinanden

En næsten tilsvarende andel af børn, der vokser op hhv. i fattigdom og på grænsen til fattigdom i år 2020, er i høj risiko for at leve i fattigdom som voksne. Det indikerer, ifølge vores model, at det miljø, som disse to grupper af børn vokser op i, giver næsten samme risiko for at leve i fattigdom som voksne.

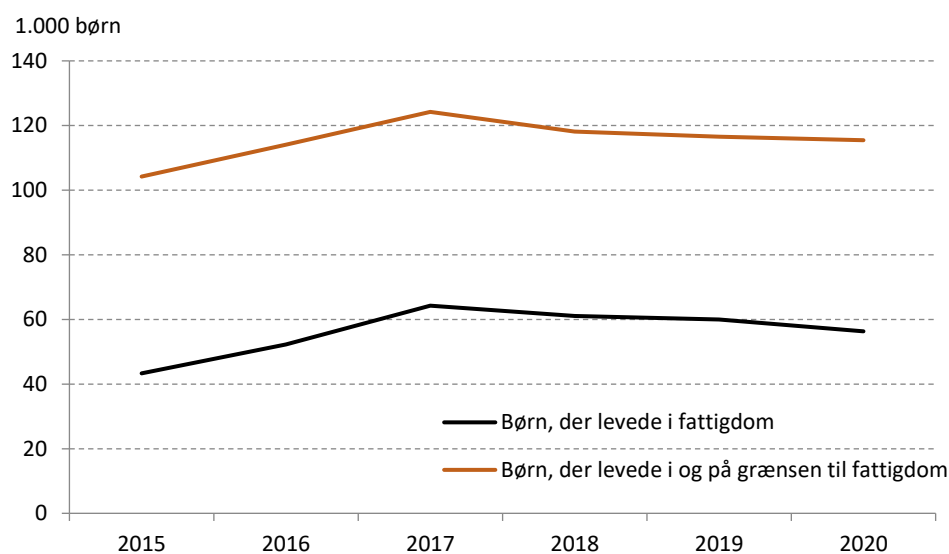
Derfor bør man ikke nødvendigvis se bort fra grænsebørn

Disse resultater understreger, at hvis man tillægger risikoen for fremtidig fattigdom blandt børn stor betydning, når man opgør børnefattigdom, så kan der være god ræson i at udforme et mål, der tillader, at børn kan inkluderes, hvis de vokser op på grænsen til fattigdom.

Mange børn vokser op på grænsen til fattigdom

Der er også tale om en betydelig gruppe af børn, der vokser op på grænsen til fattigdom, jf. figur 16. I perioden 2015-2020 voksede i gennemsnit 59.000 børn op på grænsen til fattigdom. I samme periode voksede der i gennemsnit ca. 56.000 børn op i fattigdom.

Figur 16 Andel af børn, der levede i fattigdom og på grænsen til fattigdom, 2015-2020

Anm.: Børn, der vokser op i og på grænsen til fattigdom omfatter både børn, der i et givent år vokser op i fattigdom, og børn, der i et givent år vokser op på grænsen til fattigdom.

Kilde: Danmarks Statistiks registre og egne beregninger.

5.3 Perspektivering

Det holistiske mål kan supplere

Resultaterne i de to foregående afsnit fører til en række overvejelser om, hvordan det holistiske børnefattigdomsmål kan supplere de mest anvendte opgørelser af børnefattigdom i Danmark.

Bør man se bort fra udsatte børn på grænsen?

Vi viser, at gruppen af udsatte børn i gennemsnit er 30 pct. større end gruppen af børn, der levede i fattigdom i perioden 2015-2020. Det svarer til en forøgelse på 16.200 børn. Denne forøgelse sker alene pba. af, at vi inkluderer børn på grænsen af fattigdom, der vokser op i et miljø, der giver dem en høj risiko for at leve i fattigdom som voksne. Disse 16.200 børn ser man bort fra i dag, når børnefattigdom opgøres. Men bør man det?

Grænsebørn m. høj risiko vokser op i miljøer med sociale problemer

Dette spørgsmål bliver kun mere relevant, idet vi viser, at de børn, der vokser op på grænsen til fattigdom, der samtidig har en høj risiko for at leve i fattigdom som voksne, er registreret med mange sociale indikatorer: 92 pct. af disse børn har mindst én forælder, der har været enlig på et tidspunkt i barnets opvækst. 43 pct. har mindst én forælder, der har fået stillet en moderat psykisk diagnose og 18 pct. har mindst én forælder, der er blevet tildelt en ubetinget dom osv. Disse andele er langt højere end blandt børn, der vokser op i fattigdom og blandt ikke-udsatte børn. Og disse andele indikerer tydeligt, at mange grænsebørn med høj risiko for fattigdom vokser op i et miljø med sociale problemer.

Risikoen for fattigdom som voksen er den samme på grænsen

Vi viser også, at risikoen for at leve i fattigdom som voksen er næsten den samme for børn, der vokser op i fattigdom og for børn, der vokser op på grænsen til fattigdom. Tillægger man børns risiko for fremtidig fattigdom betydning, når man opgør børnefattigdom, så kan det dermed være relevant at overveje, om børn, der vokser op på grænsen til fattigdom, skal kunne indgå på lige fod med børn, der lever under den nuværende indkomstgrænse. Man skal i hvert fald være bevidst om, at når man anvender den nuværende indkomstgrænse på

50 pct. af medianindkomsten, så har man i perioden 2015-2020 i gennemsnit set bort fra 59.000 børn, der vokser op på grænsen til fattigdom.

Et fattigdomsmål anvendes politisk

Det er derfor vigtigt at gøre sig klart, hvad et børnefattigdomsmål skal kunne. Og vi viser her, hvorfor det er relevant at supplere det mest anvendte mål for børnefattigdom med en mere holistisk tilgang. Hvordan man opgør børnefattigdom, er vigtigt, da det bliver anvendt som en rettesnor for politik. Det så man fx tydeligt ved den seneste reform af kontant-hjælpssystemet.²⁵

Vores mål følger de udsatte børn, der ikke er fattige i klassisk forstand

De 16.200 børn, der vokser op på grænsen til fattigdom og som samtidig har en høj risiko for at leve i fattigdom som voksne, vil ikke være nær så påvirkede af ændringer i sociale ydelser som klassisk fattige børn. For at hjælpe disse 16.200 børn, er det derfor i lige så høj grad en anden redskabskasse, der skal i brug, end klassisk økonomisk baserede løsninger. Det kan dog være vanskeligt set fra politisk hold, hvorfor det er en stor og svær opgave at reducere antallet af udsatte børn.

Vores mål er ét bud på et alternativt mål

Vi vil understrege, at vores holistiske fattigdomsmål blot er ét bud på et alternativt mål, og at vi kunne have udformet dette mål på mange forskellige måder. Vi kunne have valgt andre sociale indikatorer, alternative (indkomst)grænser, estimationsmetoder mv. Vores robusthedstest viser dog, at vores resultater er robuste over for en række ændringer i vores metode, jf. bilag 2 i afsnit 8.

Vi håber at målet sætter fokus på holistisk fattigdom

Vi mener ikke, at vores mål er det eneste relevante holistiske mål for børnefattigdom. Men vi mener, at resultaterne viser vigtigheden af en holistisk tilgang til børnefattigdom. Vi håber, at målet kan være med til at sætte fokus på at opgøre børns risiko for fremtidig fattigdom i tråd med anbefalingerne fra Ekspertudvalget for fattigdom.

Vores opgørelse kommer ikke med policy anbefalinger

På baggrund af vores opgørelse af gruppen af udsatte børn, kommer vi ikke med policy anbefalinger i denne rapport. Det har ikke været formålet med vores opgørelse. I stedet har formålet været at bruge et alternativt, holistisk mål, til at beskrive de udsatte børn, som kunne komplimentere de mest anvendte mål for børnefattigdom.

²⁵ <https://bm.dk/arbejdsomraader/aktuelle-fokusomraader/nyt-kontanthjaelppssystem/>

6. Data – baggrund

Definitioner af de sociale indikatorer

Vi anvender en række sociale indikatorer i analysen, jf. variabeloversigten i afsnit 3. I de kommende afsnit giver vi en detaljeret definition af variablene.

Definitionerne uddybes i bilag

I bilag 6 i afsnit 8 uddyber vi, hvilke konsekvenser det har for definitionen af vores sociale indikatorer, at de i vores prædiktionsmodel skal defineres inden for de tre aldersintervaller 0-5 år, 6-11 år og 12-18 år. Bilaget beskriver om vi fx anvender børns forældres gennemsnitlige formue ml. børnene er 0-5 år, eller i stedet zoomer ind på forældrenes formue, når børnene er fx tre år.

6.1 Alkohol- og stofmisbrug

Børn hvor mindst en forælder har misbrug

Alkoholindikatoren registrerer børn, der har mindst en forælder, der har et alkoholmisbrug mens barnet er ml. 0-17 år. På samme måde registrerer stofmisbrugsindikatoren børn, der har mindst en forælder, der har et stofmisbrug, mens barnet er ml. 0-17 år.

Anvender diagnoser fra Landspatientregistret

I opgørelsen af alkohol- og stofmisbrug anvender vi diagnoser fra Landspatientregisterets somatiske og psykiatriske dele. Vi medtager både kontakter, der er registreret med en relevant aktionsdiagnose, dvs. den primære årsag til indlæggelsen, såvel som bi-, tillægs- og henvisningsdiagnoser, der kan bidrage til et helhedsindtryk af patienten.

Alkohol- eller stofmisbrug skal være årsag

Vi definerer alkohol- og stofmisbrug som psykiske lidelser og adfærdsmæssige forstyrrelser, der er forårsaget af hhv. alkohol og stofmisbrug.²⁶ Det omfatter blandt andet alkohol- og stofmisbrugsrelateret afhængighed, abstinensstilstand og psykiske forstyrrelser.

Mørketal i indikatorer

Der er formentligt et mørketal i vores indikatorer for stof- og alkoholmisbrug. For det første kommer mange misbrugere aldrig i kontakt med det psykiatriske og somatiske sundhedsvæsen. Derudover har vi ikke adgang til behandlingsregistre, hvor mildere misbrug registreres. Vores indikator opfanger dog de mere alvorlige og diagnosticerede misbrugstilfælde.

Valideret ud fra data fra SST

Af tabellen herunder fremgår afgrænsningen af ICD10-koder,²⁷ der indgår i analysen. I udformningen af indikatorerne har vi valideret data op imod resultaterne fra Flachs m.fl. (2015).

Diagnose	ICD-10-kode	Indhold
Stofmisbrug	F11-F19 ekskl. F17 samt T40.0-T40.2	Psykiske og adfærdsmæssige forstyrrelser relateret til stofmisbrug
Alkoholmisbrug	F10	Psykiske og adfærdsmæssige forstyrrelser relateret til alkoholmisbrug

²⁶ Vores definition af alkohol- og stofmisbrug følger tidligere afgrænsninger fra Flachs m.fl. (2015). Desuden medtager vi yderligere diagnoser relateret til opiatmisbrug (T40.0-T40.2), hvilket følger afgrænsninger i Benjaminsen m.fl. (2018).

²⁷ ICD-10 koder er WHO's klassifikation af sygdomme, der anvendes i Landspatientregisteret.

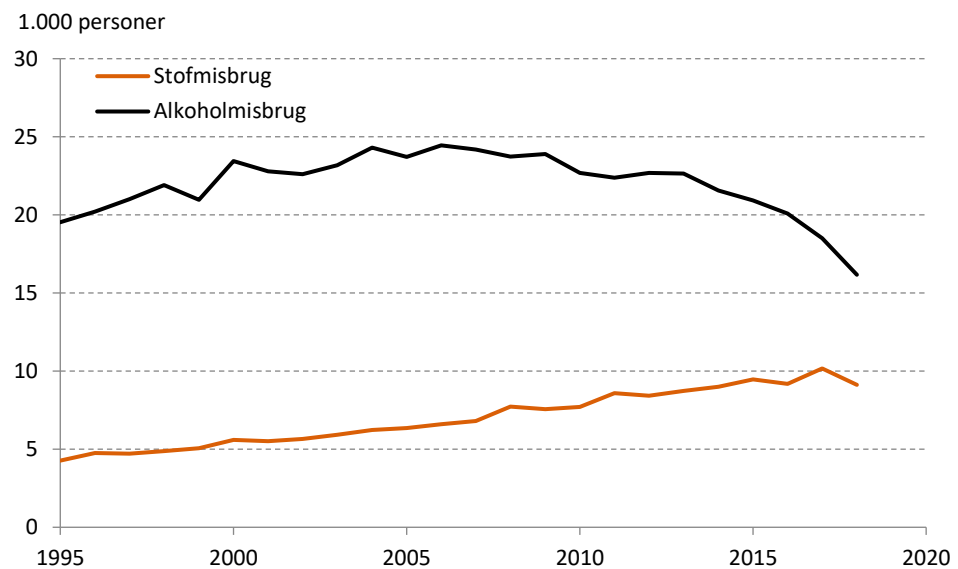
Forskydning fra alkoholmisbrug imod behandling

De seneste 20 år er antallet af registrerede alkoholmisbrug, der indgår i vores indikator, faldet betydeligt, jf. figur 17. Samtidig er antallet af personer i behandling for alkohol steget med ca. 6.000 personer fra 2009 til 2020. Det er derfor nærliggende, at det faldende registrerede alkoholmisbrug er udtryk for en forskydning i opgørelsen af alkoholmisbrug, som vores indikator ikke tager højde for. I samme periode er det registrerede antal stofmisbrug steget, hvilket kan være udtryk for, at der ikke er sket en forskydning for stofmisbrug.

Forældres misbrug betyder meget for risiko for fattigdom

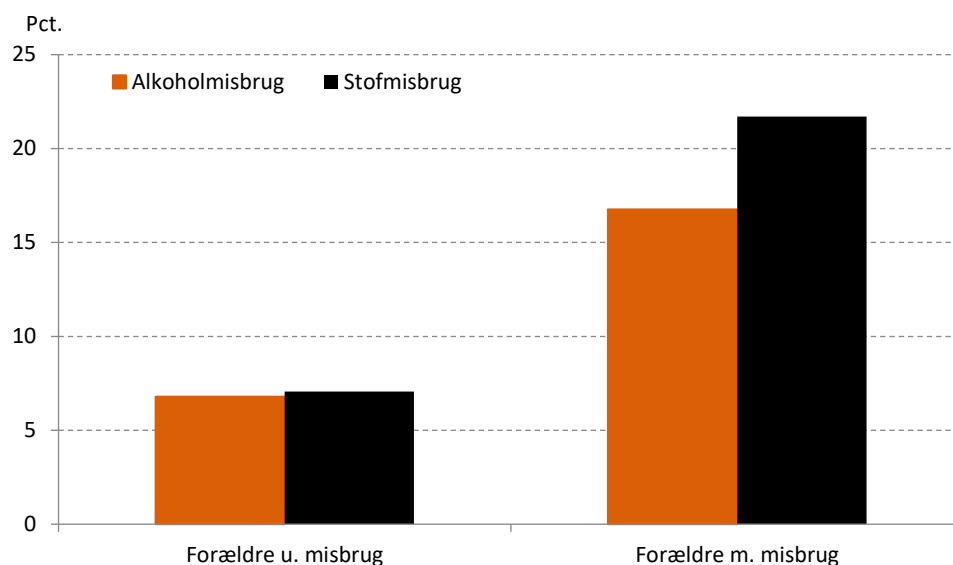
Vi finder en stærk sammenhæng mellem børn der vokser op med en forælder, der har et misbrug, og at børnene lever i fattigdom som voksne, jf. figur 18. I populationen af børn, der har forældre uden misbrug, er det kun 7 pct. af børnene, der lever i fattigdom som voksne. Sammenligner vi med populationen af børn, der har forældre med misbrug, er andelen markant større. Hele 22 pct. af børn, der har forældre med et stofmisbrug, lever i fattigdom som voksne. Det gælder for 17 pct. af børn, der har forældre med et alkoholmisbrug.

Figur 17 Antal unikke personer med en misbrugsdiagnose i Landspatientregisteret

Kilde: Danmarks Statistiks registre og egne beregninger.

Figur 18 Andelen af børn der lever i fattigdom som voksne betinget på forældrenes misbrug

Anm.: Fattigdom som voksen er evalueret p.b.a. data i 2020 for børn fra 1995-årgangen. En forælder er registreret med den sociale indikator, hvis forælderen har modtaget indikatoren i barnets levetid.

Kilde: Danmarks Statistiks registre og egne beregninger.

6.2 Ubetinget straf

Mindst en forælder med ubetinget dom

Vi registrerer et barn med en forælder, der har begået kriminalitet, hvis en af barnets forældre har modtaget en ubetinget dom, mens barnet er ml. 0-17 år.

Anvender domme fra Det Centrale Kriminalregister

I opgørelsen anvender vi domme registreret i Det Centrale Kriminalregister, og vi følger definitionerne fra Danmarks Statistik ift. om en given dom er medtaget i vores population afhængigt af afgørelsens status og type. Fx vil en ankedom eller sager, der er oversendt til udlandet, ikke indgå i statistikken.

Fokus på relativt grove lovovertrædelser

Vi anvender dette mål for at fange relativt grove lovovertrædelser. Dermed frasorteres betingede domme og øvrige forseelser. Derudover frasorteres: Ubetingede færdselsstraffe,²⁸ straffe udstedt som ungdomssanktioner, og straffe tildelt til personer med et ugyldigt CPR-nummer i Danmark Statistiks registre.

Valideret ud fra Statistikbanken

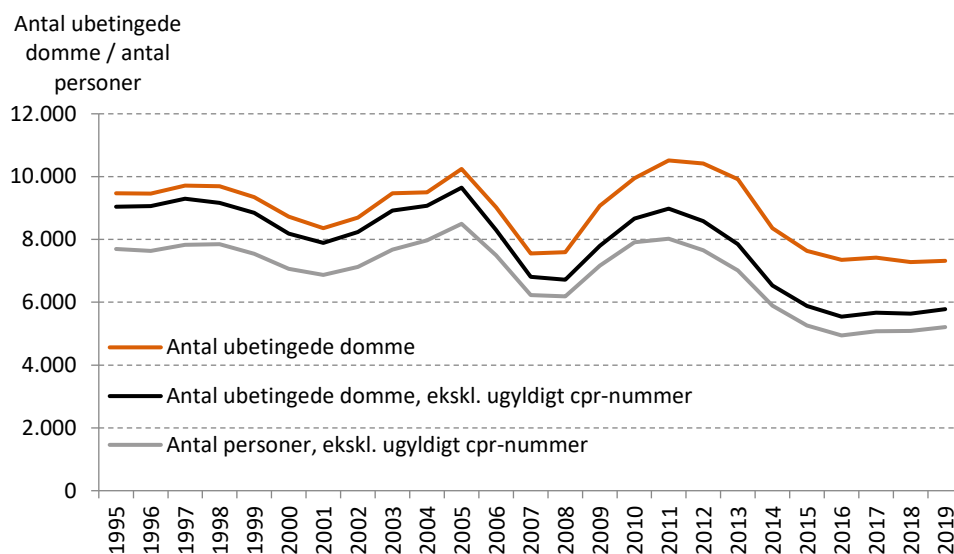
Vi har anvendt det samlede antal af ubetingede domme, inkl. domme med et ugyldigt CPR-nummer, til at validere vores resultater op mod tabellen STRAF40 i Statistikbanken.

Antallet af ubetingede domme er faldet...

Udviklingen i antallet af personer med mindst én ubetinget dom i et givent år i perioden 1995-2020 fremgår af figur 19, der ligeledes viser udviklingen i antallet af ubetingede domme, hhv. med og uden personer med et ugyldigt CPR-nummer i samme periode. Af figuren fremgår det, at antallet ubetingede domme i de seneste år ligger på et lavere niveau end i midt 90'erne, og at antallet af ubetingede domme i nogen grad ser ud til at følge konjunkturerne.

²⁸ Færdselsstraffe frasorteres ligeledes andre steder i litteraturen, se fx Benjaminsen m.fl. (2018).

Figur 19 Antal ubetingede domme og antal personer i Det Centrale Kriminalregister

Kilde: Danmarks Statistiks registre og egne beregninger.

På trods af at befolkningen er blevet større

Antallet af ubetingede domme er faldet på trods af, at befolkningen er vokset med ca. 10 pct. i den underliggende periode, og andelen af unge ml. 15-29, der begår en stor andel af den samlede kriminalitet, har været nogenlunde konstant. Andre faktorer som politiets ressourcer til fx at opklare kriminalitet, der kan føre til ubetingede domme, kan potentielt påvirke udviklingen.

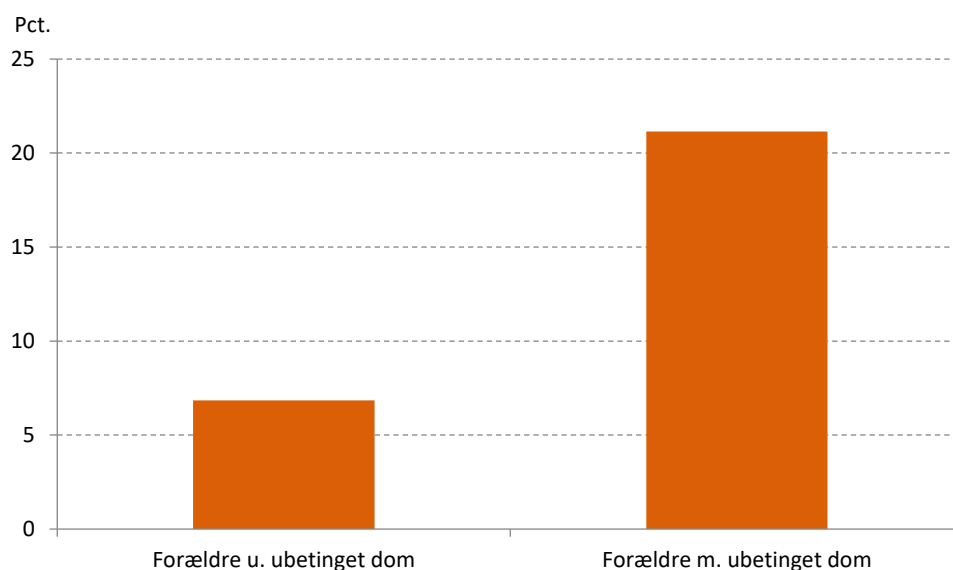
I 10'erne kan færre domme kobles til CPR-numre

Antallet af ubetingede domme, som vi ikke kan koble til et CPR-nummer, udgør både et større antal og en større andel af de samlede ubetinget domme i 10'erne sammenholdt med perioden 1995-2009. Det betyder, at vi kan koble færre ubetingede domme til den korrekte gerningsperson. Det medfører, at vi potentielt kan undervurdere antallet af børn, hvis forældre har modtaget en ubetinget straf. Udviklingen kan dog også være et udtryk for, at kriminaliteten i øget grad bliver begået af personer, der ikke bor i Danmark, og derfor heller ikke har nogen børn i Danmark. Derfor er denne udvikling ikke nødvendigvis et problem ift. at opgøre, hvor mange børn, der vokser op i Danmark, som har en forælder, der har modtaget en ubetinget dom.

Ubetingede domme betyder meget for risiko for fattigdom

Vi finder en stærk sammenhængen ml. om børn vokser op med eller uden en forælder, der har modtaget en ubetinget dom, og om disse børn lever i fattigdom som voksne. Hele 21 pct. af børn med en forælder, der har modtaget en ubetinget dom, lever i fattigdom som voksne, det gælder alene for 7 pct. af børnene, hvis forældre ikke har modtaget en ubetinget straf, jf. figur 20.

Figur 20 Andelen af børn der lever i fattigdom som voksne betinget på om forældrene har modtaget en ubetinget dom

Anm.: Fattigdom som voksen er evalueret pba. data i 2020 for børn fra 1995-årgangen. En forælder er registreret med den sociale indikator, hvis forælderen har modtaget indikatoren i barnets levetid.

Kilde: Danmarks Statistiks registre og egne beregninger.

6.3 Psykiske sygdomme

Psykisk sygdom hos mindst en forælder

Indikatoren for psykisk sygdom registrerer børn, der har mindst én forælder med en psykisk sygdom, mens barnet er ml. 0-17 år.

Anvender diagnoser fra Landspatientregisteret

I opgørelsen af psykisk sygdom anvender vi diagnoser fra Landspatientregisterets somatiske og psykiatriske dele. Vi medtager både kontakter, der er registreret med en relevant aktionsdiagnose, dvs. den primære årsag til indlæggelsen, såvel som bi-, tillægs- og henvisningsdiagnoser, der kan bidrage til et helhedsindtryk af patienten.

Landspatientregisteret har ikke data fra psykologer

Landspatientregisteret indeholder diagnoser fra sygehusvæsnet, men omfatter ikke registreringer blandt praktiserende læger eller psykologer. For et mere fuldendt billede af en patients sygdomsforløb kan der suppleres med data fra fx Sygesikringsregisteret eller Lægemiddelsstatistikregisteret.²⁹ Sygesikringsregisteret indeholder oplysninger om afregning mellem regioner og private lægeklinikker. Lægemiddelsstatistikregisteret indeholder information om salg af medicin fra diverse udbydere.

Vi ser bort fra alternative kilder pga. pålidelighed

Der ses bort fra disse registre af flere årsager. Dels er der i litteraturen en større brug af Landspatientregisteret, som muliggør en ekstern validering af vores tal. Der er ikke i samme grad mulighed for at validere de to øvrige registre. Derudover er der fx et subjektivt element i at udvælge de lægemidler, der hører til bestemte sygdomsgrupper for Lægemiddelsstatistikregisteret. Denne problematik er stor ved brug af Sygesikringsregisteret, hvor den underliggende diagnose skal udledes på baggrund af den service, som lægen/psykologen udfører.³⁰

²⁹ Se fx Hvidberg m.fl. (2020).

³⁰ Ibid.

Skelner ml. moderat og svær psykisk sygdom

For at afspejle alvorligheden af den psykiske sygdom skelner vi mellem moderat psykisk sygdom og svær psykisk sygdom. Opdelingen tager udgangspunkt i lov om aktiv socialpolitik, hvor niveauet for unges kontanthjælpsydelse afhænger af om den unge er registreret med en svær psykisk sygdom. Svær psykisk sygdom omfatter her psykiske lidelser som skizofreni, bipolar lidelse og svære personlighedsforstyrrelser, hvilket vi ligeledes anvender som afgrænsning i vores indikator for svær psykisk sygdom.³¹

Mørketal for selvmordshandlinger

Derudover medtager vi selvmordshandlinger i indikatoren for svær psykisk sygdom. Selvmordshandlinger dækker over selvmord, selvmordsforsøg og anden selvtilføjede skade under en igangværende kontakt i sygehusvæsenet.³² Der er dog formentligt et mørketal i opgørelsen af selvmordshandlinger. For det første medtages kun kontakter i sygehusvæsenet, og ikke dødsårsagsregisteret. Derudover peger flere undersøgelser på, at der er en underrapportering af selvmordsforsøg i Danmark.³³

Afgrænsning af moderat psykisk sygdom

Indikatoren for moderat psykisk sygdom omfatter mildere psykiske lidelser som angst, depression og ADHD. I afgrænsningen af mild psykisk sygdom ekskluderer vi psykiske lidelser relateret til mental retardering, udviklingsforstyrrelser samt adfærds- og følelsesmæssige forstyrrelser opstået i barndommen.³⁴ Vi har valgt at ekskludere disse psykiske lidelser, da de typisk stilles i barndommen. Derfor vil de ikke indgå i vores indikator, der kun registrerer børn, der har forældre med psykisk sygdom, mens barnet er ml. 0-17 år. Der er dog eksempler på, at psykisk udviklingshæmning, der diagnosticeres før en person bliver forælder, kan have betydning for sagsbehandling ifm. anbringelse af barnet.³⁵

Valideret ud fra tal fra VIVE og SST

Af tabellen herunder fremgår de ICD10-koder, der indgår i analysen. Vi har valideret datagrundlaget for indikatoren for psykisk sygdom op imod resultaterne fra VIVE og SST.³⁶

Svær psykisk sygdom

Diagnose	ICD-10-kode	Indhold
Skizofreni	F20	
Skizotypisk sindslidelse	F21	
Øvrige psykoser	F22-F29	Paranoide psykoser, induceret psykose, skizoaffektive psykoser mv
Mani og bipolarlidelse	F30-F31	Manisk enkeltepisode, bipolar affektiv sindslidelse mv.
Borderline	F60.31	Personlighedsforstyrrelser af impulsiv type
Selvordshandlinger	X60-X84, Y870 med kontaktårsag 4	Selvord, selvmordsforsøg og anden selvtilføjede skade under igangværende kontakt.

³¹ Vores definition følger her tidligere afgrænsninger fra Benjaminsen m.fl. (2018).

³² Vores definition følger tidligere afgrænsninger af Andersen m.fl. (2020).

³³ Sundhedsdatastyrelsen (2019).

³⁴ Vores definition følger tidligere afgrænsninger fra Benjaminsen m.fl. (2018).

³⁵ Se Albæk & Dalhoff (2022).

³⁶ Se Flachs m.fl. (2015) og Benjaminsen m.fl. (2018).

Moderat psykisk sygdom

Diagnose	ICD-10-kode	Indhold
Depression	F32-F33	
Andre affektive lidelser	F34-F39	Vedvarende affektive tilstande, andre affektive sindslidelser eller tilstande mv.
Angstlidelser	F40-F41	Fobiske angsttilstande, andre angsttilstande, panikangst, generaliseret angst mv.
OCD	F42	
Svære belastnings- og tilpasningsreaktioner	F43	PTSD, akut belastningsreaktion, tilpasningsreaktion mv.
Spiseforstyrrelser	F50	Nervøs spisevægring, nervøs spiseanfaldstilbøjelighed mv.
Personlighedsforstyrrelser	F60-F62 ekskl. F60.31	Specifikke forstyrrelser af personlighedsstrukturen, ikke-organiske personlighedsændringer, patologiske vane- og impulshandlinger mv.
ADHD	F90, F98.8C	
Adfærdsforstyrrelser	F91-F92	Usocialiseret adfærdsforstyrrelse, socialiseret adfærdsforstyrrelse, depressiv adfærdsforstyrrelse mv.

Markant stigning i antal personer der diagnosticeres

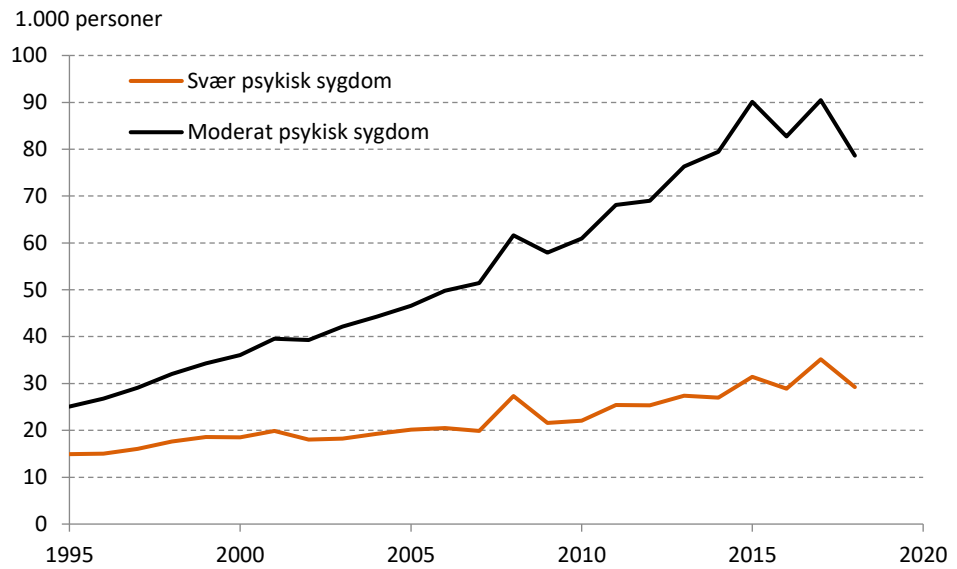
Der har været en markant stigning i antallet af personer, der diagnosticeres med moderate og svære psykiske sygdomme de seneste 20 år, jf. figur 21. Det er særligt unge under 30 år, der har bidraget til den stigende incidens. Det er uvist om den stigende incidens af psykisk sygdom skyldes, at flere bliver syge, eller om man er blevet bedre til at diagnosticere patienterne. Social- og indenrigsministeriets Benchmarkingenhed peger på, at en bedre opsporing samt bedre diagnostik og behandlingstilbud for unge kan have bidraget til udviklingen.³⁷

Psykisk sygdom har stor betydning for risiko for fattigdom

Vi finder en stærk sammenhængen ml. om børn vokser op med eller uden en forælder, der har en psykisk sygdom, og risikoen for, at børnene lever i fattigdom som voksne, figur 22. I populationen af børn, der har forældre uden psykiske problemer, er det kun hhv. 6 og 7 pct. af børnene, der lever i fattigdom som voksne. Sammenligner vi med populationen af børn, der har forældre med en svær psykisk sygdom, er andelen markant større. Hele 17 pct. af børn, der har forældre med en svær psykisk sygdom, lever i fattigdom som voksne. Det gælder for 13 pct. af børn, der har forældre med en moderat psykisk sygdom.

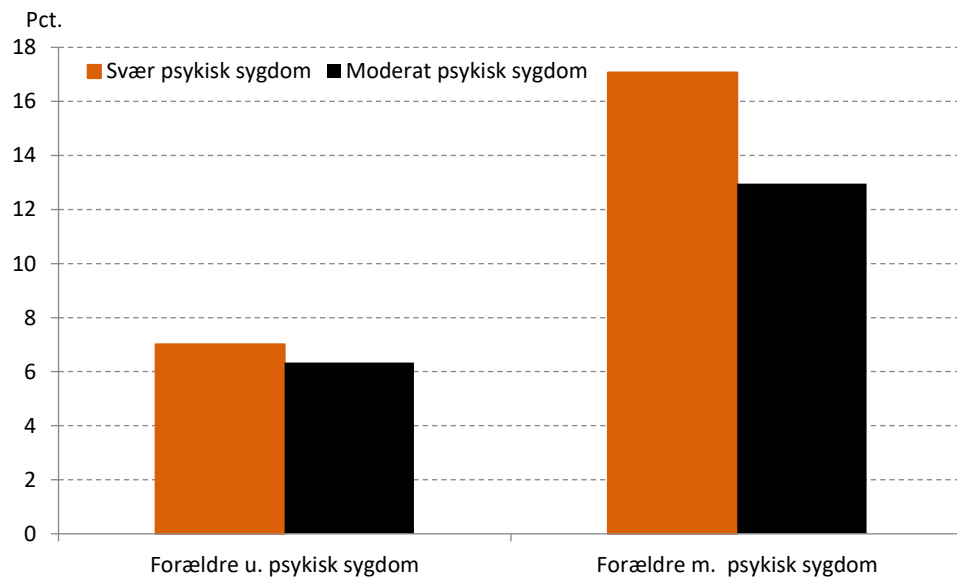
³⁷ Social- og Indenrigsministeriet (2020).

Figur 21 Antal unikke personer med en psykisk diagnose i Landspatientregisteret

Kilde: Danmarks Statistiks registre og egne beregninger.

Figur 22 Andelen af børn der lever i fattigdom som voksne betinget på forældrenes psykiske helbred

Anm.: Fattigdom som voksen er evalueret pba. data i 2020 for børn fra 1995-årgangen. En forælder er registreret med den sociale indikator, hvis forælderen har modtaget indikatoren i barnets levetid.

Kilde: Danmarks Statistiks registre og egne beregninger.

6.4 Somatiske sygdomme

Indikator for somatisk sygdom	Indikatoren for somatisk sygdom registrerer børn, der har mindst en forælder med en somatisk sygdom, mens barnet er ml. 0-17 år.
Anvender diagnoser fra Landspatientregistret	I opgørelsen af somatisk sygdom anvender vi diagnoser fra Landspatientregisteret somatiske del. Vi medtager både kontakter, der er registreret med en relevant aktionsdiagnose, dvs. den primære årsag til indlæggelsen, såvel som bi-, tillægs- og henvisningsdiagnoser, der kan bidrage til et helhedsindtryk af patienten.
Vi anvender ikke registreringer fra praktiserende læger	Som tidligere beskrevet indeholder Landspatientregisteret ikke registreringer blandt praktiserende læger, jf. afsnit 6.3. For at få et mere fuldendt billede af patientens forløb er det muligt at supplere med fx Sygesikringsregisteret eller Lægemiddelsstatistikregisteret. I denne analyse ses der bort fra disse registre, da de dels er sværere at validere og dels kræver en aktiv stillingtagen til de enkelte lægemidler mv. Endeligt er de somatiske sygdomme i denne analyse karakteriseret ved at være forholdsvist alvorlige, hvorfor de ofte behandles i sygehusvæsenet.
CCI-vægte angiver alvorlighed af sygdomme	For at afspejle alvorligheden af den somatiske sygdom kategoriseres sygdommene med udgangspunkt i Charlsons komorbiditetsindeks (CCI). CCI indeholder 17 forskellige kroniske tilstande, der har vist sig, at have betydning for patientens levetid, og som tildeles en vægt på 1, 2, 3 eller 6, hvor en højere vægt afspejler en lavere forventet levetid. Eksempelvis er metastatisk kræft tildelt en vægt på 6.
Sygelighed vurderes ved at summere CCI-værdier	Vi beregner en patients sygelighed ved at summere patientens CCI-værdier på tværs af patientens somatiske sygdomme. Derefter inddeles patientens sygelighed i lav sygelighed (CCI = 1), moderat sygelighed (CCI = 2) og svær sygelighed (CCI >= 3). ³⁸ En patient kan derfor både have en svær grad af sygelighed, hvis patienten har flere somatiske sygdomme, der hver især har en lav dødelighed, eller en enkelt somatisk sygdom, der i sig selv har en høj dødelighed. figur 23 viser udviklingen i antallet af patienter registreret med hver af de tre typer af sygelighed fra år 1995 til år 2018.
Valideret ud fra tal fra Finansministeriet	Af tabellen herunder fremgår de ICD10-koder, der indgår i analysen, og de tilhørende CCI-værdier. I udformningen af vores indikator har vi valideret indikatoren op imod tal fra Finansministeriets ulighedsredegørelse fra 2020, der også anvender Charlsons komorbiditetsindeks.

³⁸ Vores definitioner følger i høj grad tidligere afgrænsninger fra Kjær m.fl. (2016).

CCI-kategori	ICD-10-kode	Værdi
Blodprop i hjertet	I21-I23	1
Kongestic hjertheinsufficiens	I50, I11.0, I13.0, I13.2	1
Perifer arteriesygdom	I70-I74, I77	1
Blodkarsygdomme i hjernen	I60-I69, G45, G46	1
Demens	F00-F03, F05.1, G30	1
Forhøjet blodtryk i lungekredsløb	J40-J47, J60-J67, J68.4, J70.1, J70.3, J84.1, J92.0, J96.1, J98.2, J98.3	1
Bindevævssygdomme	M05, M06, M08, M09, M30-M36, D86	1
Mavesårssygdomme	K22.1, K25-K28	1
Mild leversygdom	B18, K70.0-K70.3, K70.9, K71, K73, K74, K76.0	1
Diabetes u. komplikationer	E10.0, E10.1, E10.9, E11.0, E11.1, E11.9	1
Diabetes m. komplikationer	E10.2-E10.8, E11.2-E11.8	2
Hjerneskader og lammelse	G81, G82	1
Nyresygdom	I12, I13, N00-N05, N07, N11, N14, N17-N19, Q61	2
Kræft	C00-C75, C81-C85, C88, C90, C91-C95, C96	2
Alvorlig leversygdom	B15.0, B16.0, B16.2, B19.0, K70.4, K72, K76.6, I85	3
Metastatisk kræft	C76-C80	6
AIDS/HIV	B21-B24	6

Indeks tager ikke højde for nye behandlingsformer

Vi noterer os, at AIDS/HIV har fået en høj værdi. Det kan tyde på, at Charlssonindekset i lav grad tager højde for nye behandlingsformer af de enkelte sygdomme. Det ligger udover dette projekt at opdatere disse værdier for hver CCI-kategori.

Stigning i antal personer der registreres

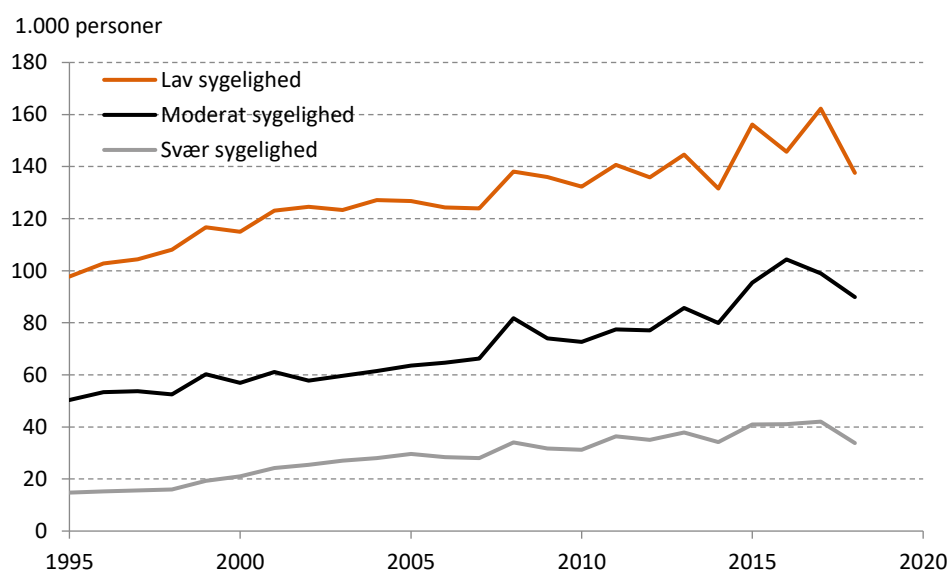
Der har været en betydelig stigning i antallet af personer, der registreres med somatisk sygelighed siden 1995. Det skyldes dels en demografisk udvikling, hvor der er blevet flere ældre, der også lever længere. Derudover har der i de seneste år været et øget fokus på specialisering i sygehusvæsenet, hvilket kan have bidraget til bedre behandling og diagnosticering.³⁹ Den stigende sygelighed afspejler derfor ikke nødvendigvis en øget individuel risiko for somatisk sygdom i befolkningen.

Lille betydning for risiko for fattigdom som voksen

Vi finder kun en svag sammenhæng mellem om børn vokser op med eller uden en forælder, der har en somatisk sygdom, og risikoen for, at børnene lever i fattigdom som voksne, jf. figur 24.

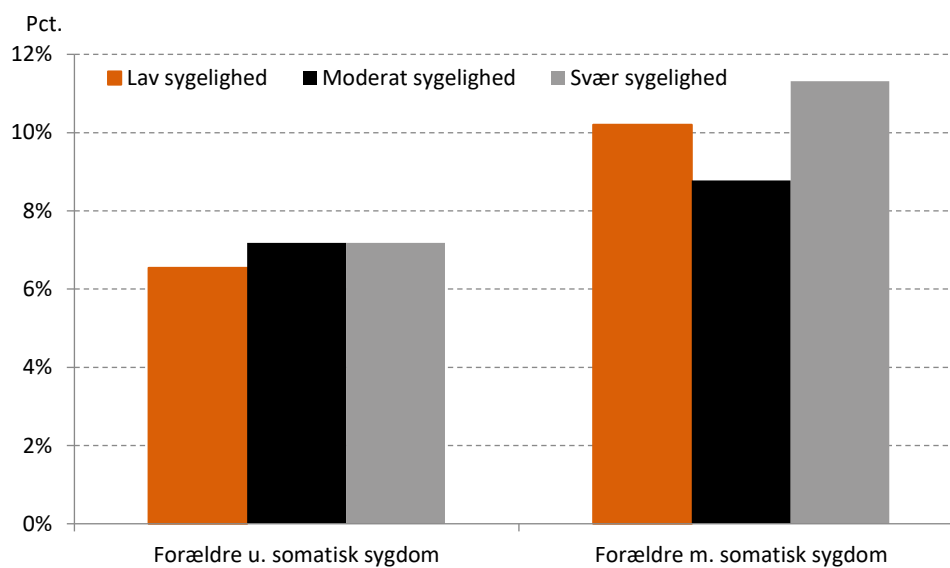
³⁹ Se eksempelvis Holm-Petersen m.fl. (2018).

Figur 23 Antal unikke personer med somatisk sygelighed i Landspatientregisteret

Kilde: Danmarks Statistiks registre og egne beregninger.

Figur 24 Andelen af børn der lever i fattigdom som voksne betinget på forældrenes sygelighed

Anm.: Fattigdom som voksen er evalueret pba. data i 2020 for børn fra 1995-årgangen. En forælder er registreret med den sociale indikator, hvis forælderen har modtaget indikatoren i barnets levetid.

Kilde: Danmarks Statistiks registre og egne beregninger.

6.5 Anbringelser

Anbragt udenfor hjemmet som barn

Anbringelsesindikatoren registrerer børn, hvis barnet har været anbragt uden for hjemmet, mens barnet er ml. 0-17 år.

Anvender DST's forløbsregister over anbragte børn

I opgørelsen af anbringelser anvender vi Danmarks Statistiks forløbsregister over anbragte børn og unge. Registeret indeholder information om anbringelsernes start- og sluttidspunkt samt stedet for anbringelsen.

Medtager anbringelsesforløb uanset varighed

Vi medtager alle anbringelsesforløb uanset varighed. Det gør vi ud fra en betragtning om, at alle anbringelsesforløb kan have betydning for barnets trivsel. Af samme årsag medtager vi også alle anbringelser uanset stedet for anbringelsens begyndelse. Vi skelner derfor ikke imellem om anbringelsesforløb begynder eksempelvis i familiepleje eller på en institution. Vi gør dog den undtagelse, at vi ekskluderer anbringelsesforløb, der begynder med et uoplyst anbringelsessted.⁴⁰

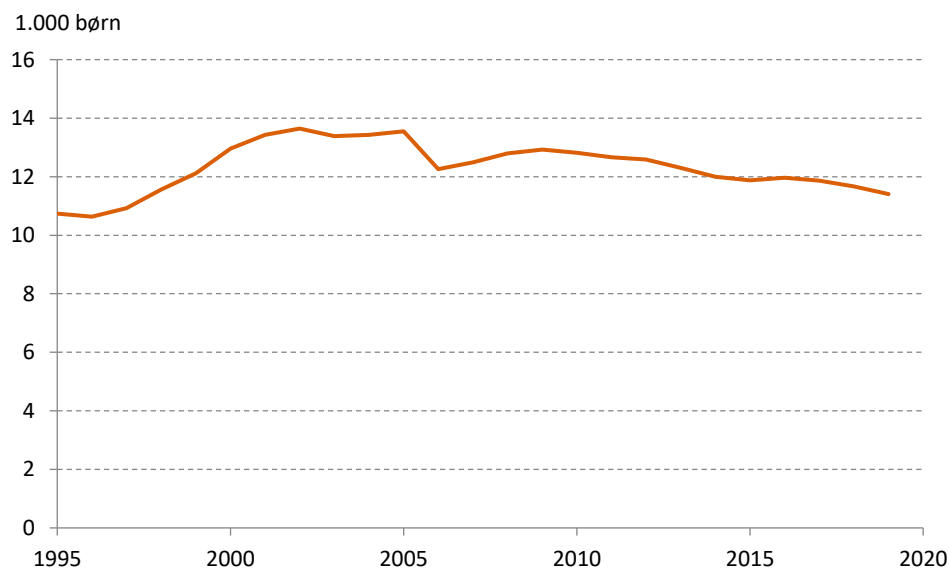
Valideret ud fra tabeller fra DST

Vi har valideret datagrundlaget for anbringelsesindikatoren op imod tabellerne ANBAAR2 og ANBAAR15 fra Danmarks Statistik.

Antallet af anbragte børn er aftaget svagt

Der har været databrud i serien for anbringelser i 2006, og statistikken er derfor ikke fuldt sammenlignelig før og efter 2007, jf. figur 25. De seneste ti år er antallet af anbragte børn aftaget svagt, hvilket især skyldes færre anbringelser i institutionspleje.

Figur 25 Antallet af unikke anbragte børn d. 31/12

Anm.: Der er databrud i serien i 2006. Statistikken er derfor ikke fuldt sammenlignelig før og efter 2007.

Kilde: Danmarks Statistiks registre og egne beregninger.

⁴⁰ Vores afgrænsning medtager alle anbringelsessteder, og afviger derfor fra tidligere fremgangsmåder som f.eks. Bolvig m.fl. (2021), der ekskluderer ophold, der begynder på eget værelse (kode 6), i lukkede døgninstitutioner og sikrede afdelinger (kode 7 og 8), døgninstitutioner for børn og unge med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne (kode 10), kost- og eller efterskole (kode 11) og skibsprojekt (kode 13).

6.6 Fravær

Højt ulovligt fravær i grundskolen

Fraværsindikatoren registrerer børn, der har et højt ulovligt fravær i grundskolen i løbet af skoleåret.

Anvender fravær data fra STIL

I opgørelsen af fravær anvender vi fravær data fra Styrelsen for IT og Læring (STIL) for 0.-10. klasseelever i folkeskoler og på kommunale specialskoler. Opgørelsen omfatter ikke frie grundskoler, efterskoler, kommunale dagbehandlingstilbud, anbringelsessteder, kommunale ungdomsskoler og ungdomsuddannelser. Vi medtager alle klassetyper, hvilket både omfatter normalklasser (fuldt årgang opdelt og ikke fuldt årgang opdelt), specialklasser og klasser for tosprogede elever. I tilfælde af, at en elev er registreret på to klassetrin, anvendes højeste klassetrin. Såfremt en elev er dobbeltregistreret på to forskellige skoler, anvendes registreringen med det højeste antal fravær dage for måneden.⁴¹

Over 15 pct. ulovligt fravær i mindst et kvartal i et skoleår

Højt ulovligt fravær defineres ved, at et barn i grundskolen har over 15 pct. ulovligt fravær inden for mindst ét kvartal i løbet af et skoleår.⁴² Ulovligt fravær er forskelligt fra fravær på grund af sygdom, funktionsnedsættelse eller fravær i form af ekstraordinær frihed. Ulovligt fravær omfatter således fravær, hvor elevens forældre ikke har underrettet skolelederen om fravær årsagen senest samme dag. 15 pct. ulovligt fravær i et kvartal svarer typisk til mellem 6-9 dages ulovligt fravær. Antallet af dage med ulovligt fravær kan dog variere, da det er op til den enkelte skoleleder at fastlægge den nærmere definition af dagsfravær.⁴³

Antal elever med højt ulovligt fravær er aftaget

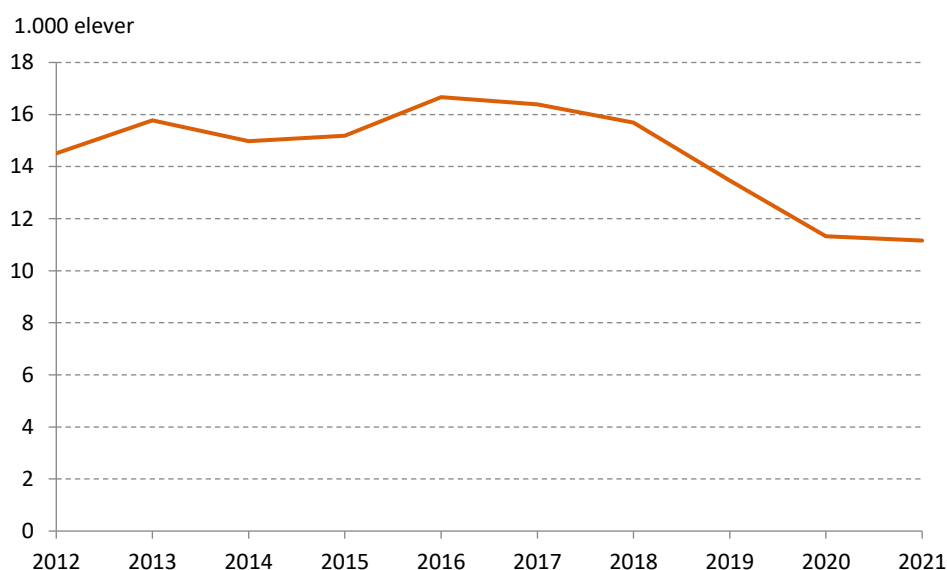
Der har været et aftagende antal elever med højt ulovligt fravær i de seneste skoleår, jf. figur 26. Det kan skyldes flere forhold. Eksempelvis kan opgørelsen af fravær have ændret sig i perioder med hjemsendelser af børn under coronakrisen. Strukturelle ændringer så som sanktionsmuligheden i aftalen om parallelsamfund i 2019 og Folkeskolereformen kan have påvirket udviklingen i elevfraværet.

⁴¹ Vores afgrænsning følger opgørelsen af STIL's opgørelse af fravær, se <https://uddannelsesstatistik.dk/Pages/Reports/1792.aspx>

⁴² Vores definition tager udgangspunkt i aftalen om parallelsamfund på undervisningsområdet fra 2019, hvor forældrene kan miste børne- og ungeydelsen i et kvartal såfremt barnet har over 15 pct. ulovligt fravær i kvartalet.

⁴³ Se Børne- og Undervisningsministeriet (2019).

Figur 26 Antal elever med ulovligt fravær i mindst et kvartal i skoleåret

Anm.: 2012 referer til skoleåret 2011/2012 og så fremdeles.

Kilde: Styrelsen for IT og Læring (STIL) og egne beregninger

6.7 Trivsel

Lav social trivsel

Trivselsindikatoren registrerer børn, der har en lav social trivsel i grundskolen.

Data fra STIL's årlige obligatoriske trivselsmåling

I opgørelsen af trivsel anvender vi data fra den årlige, obligatoriske trivselsmåling fra Styrelsen for IT og Læring (STIL). Målingen foretages blandt elever i folkeskolen, kommunale specialskoler, interne skoler på dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder. Eleverne bliver spurgt ind til deres faglige trivsel, sociale trivsel, om der er ro og orden i skolen samt om de får nødvendig støtte og inspiration. Der er forskellige spørgeskemaer for hhv. 4.-9. klasseeleverne og 0.-3. klasseelever, der adskiller sig på ordlyden og længden af spørgeskemaet.

Vi konstruerer indikator for social trivsel

For eleverne i 4.-9. klasse er det muligt at konstruere en indikator for social trivsel. For hver elev beregnes en score for social trivsel, der er et gennemsnit af elevens svar på en række spørgsmål.⁴⁴ Til hvert spørgsmål kan eleven svare "0 - Jeg ønsker ikke at svare", "1 - Aldrig", "2 - Sjældent", "3 - En gang i mellem", "4 - Tit" eller "5 - Meget tit".

Vægtet score på spørgsmålene på under tre

En elev registreres i vores trivselsindikator, såfremt eleven har en vægtet score på spørgsmålene om social trivsel, der er lavere end 3. En yderligere betingelse er, at eleven skal svare på mindst halvdelen af spørgsmålene i spørgeskemaet.⁴⁵ Vi frasorterer elever, der ikke har ønsket at svare (=0), og elever, der ikke har svaret på spørgsmålet (missing).

⁴⁴ Vi ser på følgende spørgsmål: "Er du glad for din skole (Q1)", "Er du glad for din klasse? (Q2)", "Føler du dig ensom? (Q6)", "Jeg føler, at jeg hører til på min skole (Q7)", "Jeg kan godt lide pauserne (Q8)", "De fleste af eleverne i min klasse er venlige og hjælpsomme (Q20)", "Andre elever accepterer mig, som jeg er (Q21)", "Er du blevet mobbet i dette skoleår? (Q23)", "Er du bange for at blive til grin? (Q25)" og "Hvor ofte føler du dig tryk i skolen (Q26)".

⁴⁵ Vores definition følger opgørelsen af STIL's differentierede indikator for social trivsel, se bl.a. <https://uddannelsesstatistik.dk/Pages/Reports/1792.aspx>

**Antal besvarelser
fluktuerer
betydeligt**

Antallet af elevbesvarelser varierer betydeligt fra skoleår til skoleår, og udsvinget kan være helt op til 5-10 pct. Der er derudover databrud i skoleårene 2019/2020 og 2020/2021, hvor svarfristen for udfyldelsen af trivselsmålingen blev forlænget pga. COVID-19.

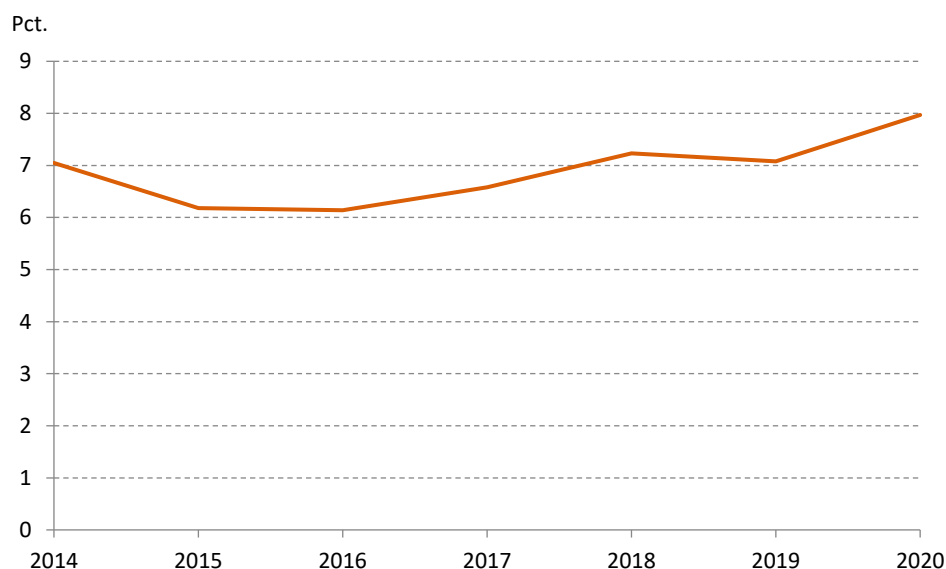
**Andel børn med lav
social trivsel er
steget svagt**

Andelen af børn i 4.-9. klasse med lav social trivsel er steget svagt de seneste år, jf. figur 27. I det seneste skoleår, 2020/2021, var trivslen på et historisk lavt niveau, og knap 8 pct. af eleverne havde lav social trivsel. Det historisk høje niveau i skoleåret 2020/2021 kan skyldes udbruddet af COVID-19. Vi ser dog ikke nogen stigning i andelen af elever med lav social trivsel i skoleåret 2019/2020, der var det første år, hvor grundskolen var påvirket af COVID-19.

Validering af data

Vi har valideret data for trivselsindikatoren vha. STIL's database for uddannelsesstatistik.⁴⁶

Figur 27 Andel af børn i 4.-9. klasse med lav social trivsel

Anm.: Året 2014 svarer til skoleåret 2014/2015 osv.
Kilde: Styrelsen for IT og Læring og egne beregninger.

6.8 Underretninger

**Børn der er
underrettet om**

Underretningsindikatoren registrerer børn, der er modtaget underretninger om, mens barnet er ml. 0-17 år.

**Anvender DST's
hændelsesregister
for underretninger**

I opgørelsen af underretninger anvender vi Danmarks Statistiks hændelsesregister for underretninger om børn og unge. Vi medtager kun underretninger, hvor barnets forældre er årsagen til underretningen, eller hvis barnet er blevet udsat for overgreb eller omsorgssvigt. Der kan være flere årsager til, at barnets forældre er årsagen til underretningen, eksempelvis misbrug, kriminalitet, bekymrende adfærd eller lignende af en forælder. Vi frasorterer underretninger, hvor barnet er årsagen til underretningen, da disse i højere grad er

⁴⁶ Se <https://uddannelsesstatistik.dk/Pages/Topics/19.aspx>

udfaldsvariable af en dårlig barndom. Det gælder eksempelvis, hvis barnet har været involveret i kriminalitet.⁴⁷

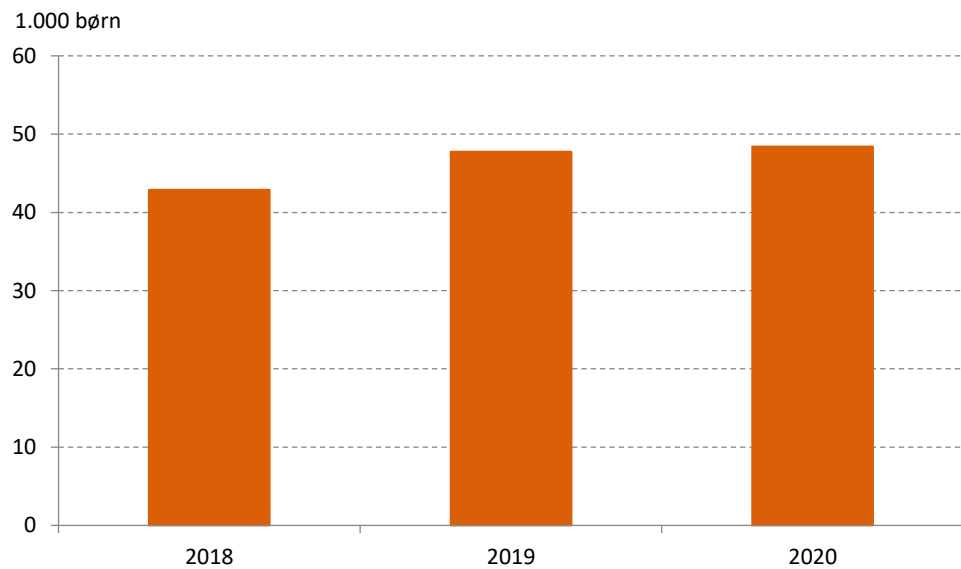
Validering af data

Vi har valideret datagrundlaget for underretningsindikatoren op imod tabellerne tal fra Social- og Ældreministeriet⁴⁸ og tabellen UND1 fra Danmarks Statistik.

Antallet af underretninger er steget

Løbende lovændringer har medført en stigning i antallet af underretninger. I 2011 indførtes skærpet underretningspligten med Lov om Social Service, der giver fagpersoner pligt til at underrette myndighederne, alene på baggrund af forhold, der giver formodning om, at et barn eller en ung har behov for særlig støtte. Det gælder eksempelvis lærere og pædagoger. Derudover har kommunerne løbende arbejdet med praksis omkring underretninger, bl.a. lovforslag i 2018 omkring øget straf ved brud på underretningspligten. Det stigende antal underretninger fra år 2018 til år 2020 er derfor ikke nødvendigvis udtryk for en stigning i mistro blandt børn og unge, jf. figur 28.

Figur 28 Antal børn, der er modtaget underretninger om

Anm.: Der er kun medtaget underretninger, hvor forældrene er årsagen til underretningen. Barnet tælles kun med én gang, hvis der er modtaget flere underretninger på samme barn i samme år.

Kilde: Danmarks Statistiks registre og egne beregninger.

6.9 Øvrige sociale indikatorer

Øvrige indikatorer

Vi anvender endeligt en række øvrige sociale indikatorer, der ofte anvendes i litteraturen.

Højeste fuldførte uddannelse

Kategoriske variable

Variablen for forældrenes uddannelse defineres som den højeste fuldførte uddannelse for den forælder, der har den højeste uddannelse på opgørelsestidspunktet. Vi inddeler i fem uddannelsesniveauer: ufaglært, faglært og gymnasial uddannelse, kort videregående uddannelse, mellemlang videregående uddannelse og lange videregående. I opgørelsen af

⁴⁷ Vores opgørelse afviger fra definitionen i Social- og Ældreministeriet (2021), hvor de medtager alle underretninger uanset om det er barnet eller forælderen, der er årsag til underretningen.

⁴⁸ Social- og Ældreministeriet (2021).

forældrenes uddannelsesniveau anvendes data fra DST's statusregister for uddannelse.

Familieækvivaleret indkomst og formue

Kontinuerte variable

Den familieækvivalerede disponible indkomst opgøres på baggrund af variabelen for indkomst efter skat og renteudgifter tillagt beregnet lejeværdi af egen bolig. Før 1997 opgøres den familieækvivalerede formue vha. variabelen for skattemæssigt beregnet værdi af nettoformuen ultimo året ekskl. pensionsformuer. Efter 1997 anvendes variabelen for nettoestformue ultimo året ekskl. pensionsformuer. Familieækvivaleringen er beskrevet nærmere i boks 5 i afsnit 8. Endeligt beregnes familiens indkomst- og formuepercentil på baggrund af alle familier i Danmark. I udformningen af variablene anvender vi data fra DST's indkomstregister.

Arbejdsmarkeds- tilknytning

Forældrenes tilknytning til arbejdsmarkedet opgøres på baggrund af antallet af uger i året, hvor forælderen har modtaget understøttelse i forbindelse med ledighed eller uddannelse. Dermed fanger vi langt størstedelen af personer uden for arbejdsmarkedet. Der er dog nogle personer, der både er uden tilknytning til arbejdsmarkedet, og heller ikke modtager ydelser, der ikke vil indgå i vores opgørelse. De nærmere definitioner fremgår af tabellen herunder. Der laves selvstændige variable for hver forælder. I opgørelsen af variabelen anvender vi data fra DREAM-registeret.

Ydelser i DREAM	Koder
Dagpenge, ledighed	111
Supplerende dagpenge, ledighed	115
Kontanthjælp, jobparat	130, 133-139
Uddannelseshjælp, åbenlys uddannelsesparat	140, 143-149
Særlig uddannelsesstøtte	151
Arbejdsmarkedsydelse	152
Kontantydelse	153
Jobklar integrationsydelse	160, 163-169
Dagpenge	213-219
Dagpenge, anden aktivering	299
6-ugers selvvalgt aktivering	231
Integrationsydelse	700, 703-709
Kontanthjælp under integrationsloven	710, 713-719
Uddannelseshjælp	720, 723-729
Kontanthjælp	730, 733-739
Ledighedsydelse	740, 743-748
Forrevalidering	750, 753-758
Fleksjob	771
Fleksjob, sygedagpenge under dagpenge	774

Civilstatus og død

Binære variable

Variablene for om forældrene er enlige, skilte eller døde konstrueres som dummy-variable, der sættes lig 1, hvis mindst én af forældrene opfylder kravet i opgørelsesperioden. Variablen for enlig konstrueres vha. DST's befolkningsregister, og sættes lig 1, hvis hustypen er enten 1 (en enlig mand) eller 2 (en enlig kvinde) for én af forældrene. Det er muligt at være enlig selvom man har hjemmeboende børn. Variablen for skilt konstrueres ligeledes vha. DST's befolkningsregister, og sættes lig 1, hvis mindst én af forældrenes civiltilstand er fraskilt. Endeligt konstrueres variabelen for død vha. DST's dødsregister, og sættes lig 1, hvis mindst én af forældrene er døde i perioden.

Herkomst og alder på fødselstidspunkt

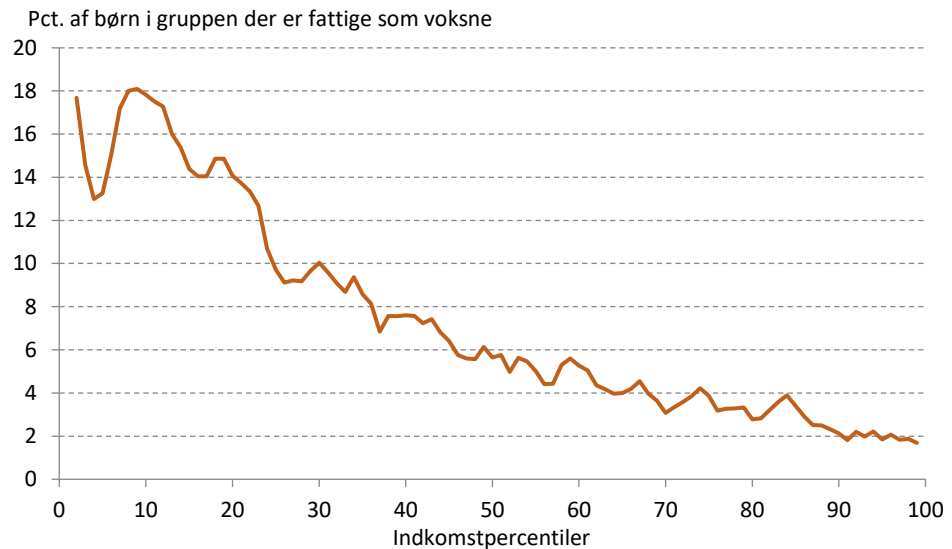
Indkomst har stor betydning for risiko for fattigdom

Konstante variable

Forældrenes oprindelse inddeles i dansk oprindelse, indvandrere og efterkommere. Variablen for forældrenes alder på barnets fødselstidspunkt opgøres som forælderenes alder ultimo året, i det år, hvor barnet bliver født. Begge variable opgøres på baggrund af DST's befolkningsregister, og der laves selvstændige variable for hver forælder.

Vi finder en stærk sammenhæng mellem om børn vokser op i familier med en lavere indkomstpercentil og risikoen for, at børnene lever i fattigdom som voksne, jf. figur 29. For børn, der har forældre med indkomster over medianen, er det under 6 pct. af børnene, der lever i fattigdom som voksne. For børn med forældre, der har indkomster blandt de højeste 10 pct., gælder det kun 2 pct. af børnene. Sammenligner vi med populationen af børn, der har forældre med indkomster under medianen, er det op mod 18 pct. af børnene, der lever i fattigdom som voksne.

Figur 29 Andelen af børn der lever i fattigdom som voksne betinget på forældrenes indkomstpercentil

Anm.: Der er anvendt et 3-percentilers glidende gennemsnit. Fattigdom som voksen er evalueret pba. data i 2020 for børn fra 1995-årgangen. Forældrenes indkomstpercentil er evalueret, når børnene er 10 år.
 Kilde: Danmarks Statistiks registre og egne beregninger.

7. Litteraturliste

Albæk, M. M. & Dalhoff, C. (2022). *Den dag Georg og Rikke Madsen fik at vide, om de måtte være far og mor*. Artikel. Jyllands-Posten. 10. april 2022. Tilgængelig på

<https://jyllands-posten.dk/indland/ECE13147633/den-dag-georg-og-rikke-madsen-fik-at-vidе-om-de-maatte-vaere-far-og-mor/>

Andersen, S. H. & Ladenburg, J. m.fl. (2020). *Danskernes mentale sundhed*. Rapport. Rockwool Fonden. Tilgængelig på

https://bedrepsykiatri.dk/wp-content/uploads/2020/12/RFF_Danskernes-mentale-sundhed-2020.pdf

Benjaminsen, L. & Birkelund, J. F. m.fl. (2018). *Socialt udsatte borgeres brug af velfærdssystemet*. Rapport. VIVE. Tilgængelig på

<https://www.vive.dk/media/pure/6999/1717876>

Bolvig, I. & Frederiksen, S. m.fl. (2021). *Betydningen af anbringelsestype for anbragte børns skoleresultater*. Rapport. VIVE. Tilgængelig på

<https://www.vive.dk/media/pure/16001/5419123>

Børne- og Undervisningsministeriet (2019). *Vejledning om elevers fravær fra undervisningen i folkeskolen*. Webartikel. Tilgængelig på

<https://www.uvm.dk/-/media/filer/uvm/aktuelt/pdf-19/191029-vejledning-til-bekendtgørelse.pdf>

Caspersen, S. (2018). *Sørgelig rekord: Der har aldrig været flere fattige børn*. Notat. Arbejderbevægelsens Erhvervsråd. Tilgængelig på

https://www.ae.dk/sites/www.ae.dk/files/dokumenter/analyse/ae_sorgelig-rekord-der-har-aldrig-vaeret-flere-fattige-born.pdf

Danmarks Statistik (2018a). *Bag om relativ fattigdom*. Notat. Danmarks Statistik. Tilgængelig på

https://www.dst.dk/Site/Dst/SingleFiles/GetArchiveFile.aspx?fi=arbejde-loen-og-indkomst&fo=sdgfattig_metodenotat--pdf&ext=%7B2%7D

Danmarks Statistik (2018b). *FN's verdensmål 1: Afskaf fattigdom*. Notat. Danmarks Statistik. Tilgængelig på

https://www.dst.dk/Site/Dst/SingleFiles/GetArchiveFile.aspx?fi=arbejde-loen-og-indkomst&fo=afskaf_fattigdom--pdf&ext=%7B2%7D

Ekspertudvalg om fattigdom (2013). *En dansk fattigdomsgrænse – analyser og forslag til opgørelsesmetoder*. Afrapportering fra regeringsnedsat ekspertudvalg. Tilgængelig på

<https://www.ft.dk/samling/20121/almdel/sou/bilag/263/1257640.pdf>

- Flachs, E. M. & Eriksen, L. m.fl. (2015). *Sygdomsbyrden i Danmark – Sygdomme*. Rapport. Sundhedsstyrelsen. Tilgængelig på <https://www.sst.dk/-/media/Udgivelser/2015/Sygdomsbyrden-i-Danmark---sygdomme.ashx>
- Holm-Petersen, C. & Højgaard, B. (2018). *Højere kvalitet gennem samling af komplekse og specialiserede kliniske funktioner*. Rapport. VIVE. Tilgængelig på https://www.sst.dk/-/media/Udgivelser/2018/H%C3%B8jere-kvalitet-gennem-samling-af-komplekse-specialiserede-funktioner/H%C3%B8jere-kvalitet-gennem-samling-af-komplekse-specialiserede-funktioner.ashx?sc_lang=da&hash=F1B16036DD8793184D7EBF54D27F2BD9#:~:text=Samling%20af%20komplekse%20og%20specialiserede%20funktioner%20gi-ver%20en%20h%C3%B8jere%20kvalitet,at%20volumen%20g%C3%B8r%20en%20forskel.
- Hvidberg, M.F. & Johnsen, S. P. m.fl. (2020). *A Nationwide Study of Prevalance Rates and Characteristics of 199 Chronic Conditions in Denmark*. Forskningsartikel. Pharmacocon Open; 4(2): 361-380.
- Kjær, A. A. & Poulsen, M. H. m.fl. (2016). *Respons og bortfald i ældredatabasen*. Notat. VIVE. Tilgængelig på <https://www.vive.dk/media/pure/6619/614630>
- Lesner, R. V. (2018). *The long-term effect of childhood poverty*. Forskningsartikel. Journal of population economics, Vol. 31(3), p. 969-1004. https://econpapers.repec.org/article/sprjopoc/v_3a31_3ay_3a2018_3ai_3a3_3ad_3a10.1007_5fs00148-017-0674-8.htm
- Ottosen, M. H. & Andreasen, A. G. m.fl. (2018). *Børn og Unge i Danmark – Velfærd og Trivsel*. Rapport. VIVE. Tilgængelig på https://pure.vive.dk/ws/files/2240314/B_U_2018_WEB.pdf
- Pihl, M. D. & Salmon, R. (2021). *Unge med diagnoser har svær start på uddannelseslivet*. Notat. Arbejderbevægelsens Erhvervsråd. Tilgængelig på <https://www.ae.dk/node/2699/pdf-export>
- Rambøll (2021). *Konsekvenser af en opvækst i fattigdom for børn og unges liv og uddannelsesmuligheder*. Rambøll for Egmont Fonden. Rapport. Tilgængelig på <https://www.egmontfonden.dk/sites/default/files/2021-12/Ramboll%202021%20-%20Konsekvenser%20af%20en%20opv%C3%A6kst%20i%20fattigdom%20for%20b%C3%B8rn%20og%20unges%20liv%20og%20uddannelsesmuligheder.pdf>
- Rockwool Fondens Forskningsenhed (2016). *Nye minimumsbudgetter for danske familier*. Web-artikel. Rockwool Fondens Forskningsenhed. Tilgængelig på <https://www.rockwoolfonden.dk/artikler/nye-minimumsbudgetter-for-danske-familier/>
- Sabiers, S. E. & Phil, M. D. mfl. (2014). *Fattigdom mærker børns fremtid*. Rapport. Arbejderbevægelsens Erhvervsråd. Tilgængelig på https://www.ae.dk/sites/www.ae.dk/files/dokumenter/publikation/ae_fl-14.pdf

Social- og Indenrigsministeriet (2020). *Udviklingstendenser i forhold til børn og unge med psykiatriske diagnoser*. Rapport. Social- og Indenrigsministeriets Benchmarkingenhed. Tilgængelig på

<https://simb.dk/media/38274/hovedrapporten-udviklingstendenser-i-forhold-til-boern-og-unge-med-psykiatriske-diagnoser.pdf>

Social- og Ældreministeriet (2021). *Velfærdspolitisk Analyse – Underretninger og sociale foranstaltninger fordelt på herkomst*. Analyse. Social- og Ældreministeriet. Tilgængelig på

https://sm.dk/Media/637716220168249407/VPA_Underretninger_og_sociale_foranstaltninger_herkomst_t.pdf

Sundhedsdatastyrelsen (2019). *Fællesindhold for basisregistrering af sygehuspatienter*. Rapport. Sundhedsdatastyrelsen. Tilgængelig på

https://sundhedsdatastyrelsen.dk/-/media/sds/filer/rammer-og-retningslinjer/patientregistrering/faellesindhold/fi_vejledning.pdf

Ydelseskommisionen (2021). *Samlede anbefalinger til nyt ydelsessystem*. Rapport fra regeringsnedsat kommission. Tilgængelig på

<https://bm.dk/media/17892/ydelseskommisionen-afrapportering-web.pdf>

8. Bilag

8.1 Population

Estimationspopulationen årgang 1995

Vi danner estimationspopulationen ud fra personer, der er født i 1995. Personerne skal være i befolkningen i 2020, så vi kan observere deres indkomst- og uddannelsesniveau i 2020. Således er personer fra årgang 1995, der er udvandrede eller døde inden 2020 ikke med i estimationspopulationen.

Vi frasorterer personer med indvandrerstatus fra estimationspopulationen. Det skyldes hovedsageligt, at de fleste personer fra årgang 1995 med indvandrerstatus kun har opholdt sig i Danmark i relativt få år af deres barndom, og derfor har vi kun begrænset data på dem. Derudover har vi kun i sjældne tilfælde informationer om forældrenes karakteristika for personer med indvandrerstatus.

Vi ser desuden bort fra de børn, hvor vi ikke kan finde nogen af forældrene i befolkningsregisteret samt børn, der skifter forælder i løbet af deres barndom.

For at sikre, at estimationspopulationen i høj grad ligner populationen af børn på grænsen af fattigdom i 2020, betinger vi på, at børnene i estimationspopulationen selv skal have været på grænsen til eller ramt af fattigdom. Konkret kræver vi, at det i mindst tre år i løbet af barnets barndom skal have været gældende at:

- Barnets familieækvivalerede disponible indkomst skal være mindre end 60 pct. end medianen for familieækvivaleret disponibel indkomst.
- Lav nettoformue: Barnets familieækvivalerede formue skal være under samme grænse.
- Ingen studerende: Hovedforsørgeren i barnets familie, defineret som personen med den højeste indkomst før skat, er ikke studerende.

Dette resulterer i en population bestående af 11.473 børn, der danner grundlag for estimeringen.

Boks 5 Familieækvivaleret disponibel indkomst og familieækvivaleret formue

I tråd med Danmarks Statistiks metode, anvender vi familieækvivaleret disponibel indkomst.

Familieækvivalering af indkomst er en metode til at tage højde for, at store familier ikke behøver samme gennemsnitsindkomst som en enlig for at opnå samme levestandard. Der er såkaldte stordriftsfordele ved at bo i større familier, fordi flere personer kan deles om fx en ovn eller et badekar. Ved at familieækvivalere, kan man gøre indkomst mere sammenlignelig på tværs af familietyper, hvilket gør metoden velegnet til brug ved opgørelser af indkomstulighed.

Vi anvender ligesom Danmarks Statistik OECD's modificerede skala, hvorved man beregner en ækvivaleringsfaktor på baggrund af familietypen. Første voksne i familien har vægten 1, mens øvrige familiemedlemmer over 14 år har vægten 0,5, og børn under 14 har vægten 0,3. Summen af familiemedlemmernes vægte er familiens ækvivaleringsfaktor. Familiens ækvivalerede disponible indkomst beregnes således:

$$\text{Familieækvivaleret disponibel indkomst} = \frac{\text{Sum af familiens disponible indkomst}}{\text{Ækvivaleringsfaktor}}$$

Alle familiens medlemmer tildeles denne familieækvivalerede disponible indkomst. Derfor kan vi i vores analyse også knytte en familieækvivaleret disponibel indkomst til børn, der ikke selv har en indkomst.

Vi anvender ligeledes familieækvivaleret nettoformue. Det anvendte formuebegreb er her nettoformue ekskl. pension. Derudover har vi i tråd med Danmarks Statistisk metode sat negative nettoformuer til 0.

Prædiktionspopulationen, børn fra 0-17 år i årene 2015-2020.

Vi tager udgangspunkt i Danmarks statistiks indkomstlighedsregister, INDFORD. Registret omfatter alle personer fra familier, hvor mindst én voksen person har boet i Danmark hele året og er fuldt skattepligtig.

Vi frasorterer børn, der ikke kan findes i befolkningsregisteret ultimo det givne år – dette kan fx være personer, der er døde eller udvandrede i løbet af året. Vi frasorterer desuden de børn, hvor vi ikke kan finde nogen af forældrene i befolkningsregisteret samt børn, der skifter forælder i løbet af deres barndom. I vores opgørelse af antallet af børn der lever i fattigdom, korrigerer vi dog for, hvis børn, der lever i fattigdom ifølge Danmarks Statistisk mål for relativ fattigdom, udelades.

For at indsnævre populationen til børn på grænsen af fattigdom, tager vi udgangspunkt i Danmarks Statistiks begreb for relativ økonomisk fattigdom, der primært er baseret på indkomst. Fattigdomsgrænsen sættes her som 50 pct. af medianindkomsten det pågældende år. Det anvendte indkomstbegreb er familieækvivaleret disponibel indkomst, jf. boks 5. I 2020 betragtes man altså efter Danmarks Statistiks definition som fattig, hvis man har en familieækvivaleret disponibel indkomst under 132.000 kr.

Dog skal følgende kriterier også gælde, for at blive opfattet som økonomisk fattig:

- Begrænset nettoformue: Børn betragtes ikke som økonomisk fattig, hvis deres husstands nettoformue ekskl. pension overstiger en formuegrænse. For at sikre, at grænsen for formue følger indkomstudviklingen, sættes formuegrænsen på samme niveau som indkomstgrænsen. Dvs. formuegrænsen skal være under 50 pct. af medianindkomsten.
- Ikke studerende: Personer fra familier, hvor hovedforsørgeren er studerende, betragtes heller ikke som økonomisk fattige. Hovedforsørgeren i en familie defineres som personen med højest indkomst.
- Ikke flyttet hjemmefra: Unge, der er flyttet hjemmefra i løbet af året, betragtes heller ikke som økonomisk fattige, hvis deres forældre er over fattigdomsgrænsen mht. indkomst og formue.
- Nulindkomst: Familier med indkomst ekskl. grøn check mellem -10 og 10 kr. slettes også pga. risiko for dårlig datakvalitet.

Med udgangspunkt i denne definition danner vi en population bestående af personer på grænsen til fattigdom. Personer der har en familieækvivaleret disponibel indkomst mellem 50 og 60 pct. af medianen, betragtes som værende på grænsen til fattigdom. I 2020 vil dette svare til at have en familieækvivaleret disponibel indkomst over Danmarks Statistiks grænse på 132.000 kr., men under en grænse på 159.000 kr. Personer, der ikke opfylder ovenstående kriterier vedrørende nettoformue, status som studerende, at være flyttet hjemmefra og nulindkomst, betragtes dog heller ikke som på grænsen til fattigdom.

Betingelserne for vores estimationspopulation og prædiktionspopulation afviger fra hinanden. Førstnævnte population afgrænses af en indkomstgrænse fra 0-60 pct., mens sidstnævnte population afgrænses af en indkomstgrænse på 50-60 pct. Vi har valgt indkomstgrænsen 0-60 pct. af hensyn til antallet af observationer. Det skyldes, at der er et trade-off i estimationspopulationen ml. hvor smal en indkomstgrænse er, og hvor mange observationer, der indgår i estimationspopulationen. I næste afsnit ser vi dog, at den valgte afgrænsning ikke har store konsekvenser for de estimerede risikofordelinger.

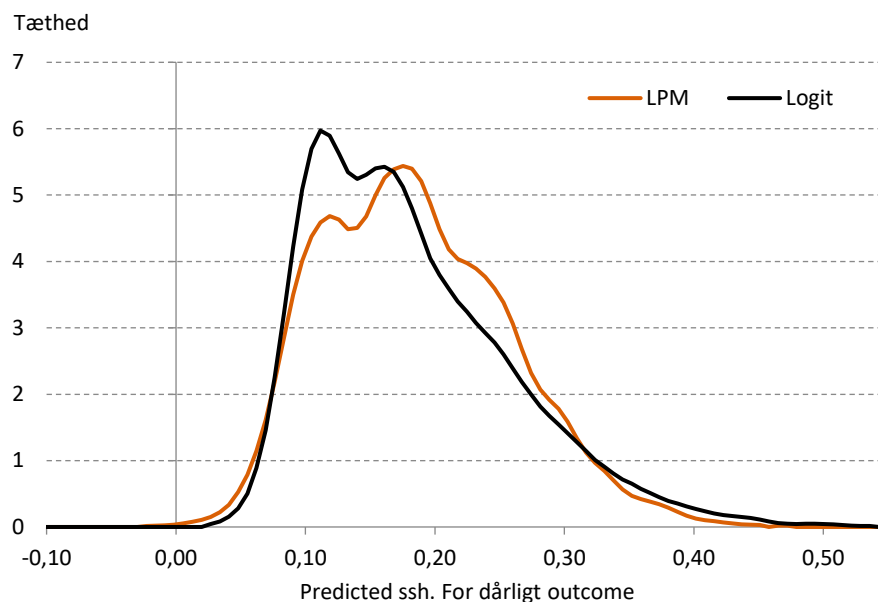
8.2 Robusthedstest

Vi har foretaget en række robusthedstest, der skal validere den risiko for at være fattig som 25-årig, som vi estimerer for børnene i prædiktionspopulationen. Vi har undersøgt betydningen af at anvende alternative estimationspopulationer og estimationsmetoder.

I robusthedstestene anvender vi den prædikterede risiko for børnene i prædiktionspopulationen i 2018 som referencepunkt. Det vil sige, at når vi ændrer i sammensætningen af estimationspopulationen eller estimationsmetoden, så er det i dette år, at vi evaluerer, om risikofordelingen ændrer sig væsentligt. Vi har valgt 2018, da det er det seneste år, hvor vi har data fra Landspatientregisteret.

Vi har også forsøgt at ændre vores estimationsmetode fra en lineær sandsynlighedsmodel til en logistisk regression for at checke, i hvilken grad vores estimerede risikofordeling afhænger af den funktionelle form, som vi antager. Den estimerede risikofordeling ændrer sig ikke meget som følge af, at vi anvender en logistisk regression, jf. figur 30. Vi ser dog, at lidt færre børn i prædiktionspopulationen var blevet kategoriseret som et udsat barn. Estimationsmetoden har dog kun en begrænset effekt på risikofordelingen.

Figur 30 Fordeling af børn, der lever på grænsen til fattigdom, 2018

Anm.: 'LPM' er baselinemodellen, der er en lineær sandsynlighedsmodel. 'Logit' er en alternativ logistisk model.
 Kilde: Danmarks Statistiks registre og egne beregninger.

De to estimationsmetoder prædikerer i meget høj grad de samme børn til at have en høj risiko. Derfor er den underliggende sammensætning af de to fordelinger også i høj grad ens.

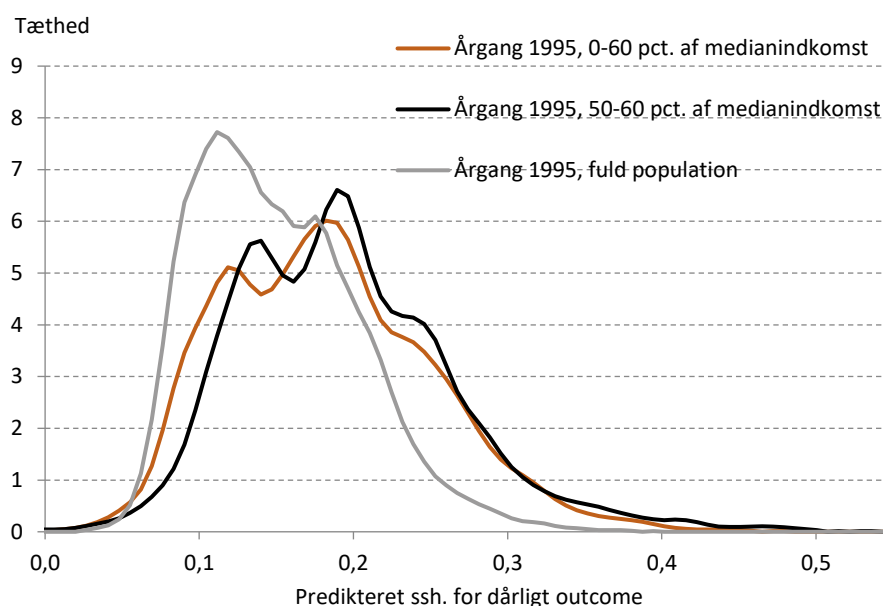
Vi har anvendt to forskellige definitioner af estimationspopulationen til at validere vores resultater: Først har vi kun inkluderet de børn, der i tre år af deres barndom voksede op på grænsen til fattigdom. Dernæst har vi inkluderet alle børn fra årgang 1995.

Der ikke er stor forskel på risikofordelinger, hvis vi kun havde anvendt børnene, der voksede op på grænsen af børnefattigdom i estimationspopulationen, jf. figur 31. Kun lidt flere børn var blevet kategoriseret som udsatte, hvis vi havde anvendt denne estimationspopulation.

Til gengæld kan vi se, at risikofordelingen ændrer sig en del, når vi inddrager hele populationen i estimationsfordelingen. Fordelingen skubbes mod venstre og ville derfor medføre, at vi ville finde en del færre udsatte børn.

Fordelingerne viser, at det er vigtigt, hvordan vi afgrænser estimationspopulationen, og at vi ikke anvender den fulde population. Derudover viser fordelingerne også, at den estimationspopulation, som vi anvender, 0-60 pct. af medianindkomst, er robust overfor at blive ændret til 50-60 pct. af medianindkomsten.

Figur 31 Fordeling af børn fra 1995 på tværs af indkomstkalaen

Kilde: Danmarks Statistiks registre og egne beregninger.

Vi har derudover foretaget robusthedstest, hvor vi anvendte børnene i årgang 96 og estimerede betydningen af de enkelte sociale indikatorer pba., hvordan disse børn havde klaret sig som 24-årige. Vi har også estimeret en model, hvor vi ikke anvendte noget alderssplit på børnene, men til gengæld opdelte de sociale indikatorer på barnets mor eller far. Ingen af disse robusthedstest ændrede nævneværdigt ved risikofordelingen. Det understøtter igen robustheden i vores estimerede risikofordeling.

8.3 Valg af grænse for høj risiko med ROC-kurve

I vores prædiktionsmodel vurderer vi risikoen for, at børn i alderen 0-17 år får et liv i fattigdom som voksne. Hvis den prædikterede risiko er højere end den fastsatte grænseværdi, og barnet ellers befinder sig i gruppen af børn på grænsen til fattigdom, så klassificeres barnet som udsat. Der findes dog ikke nogen objektiv måde at fastsætte denne grænse på.

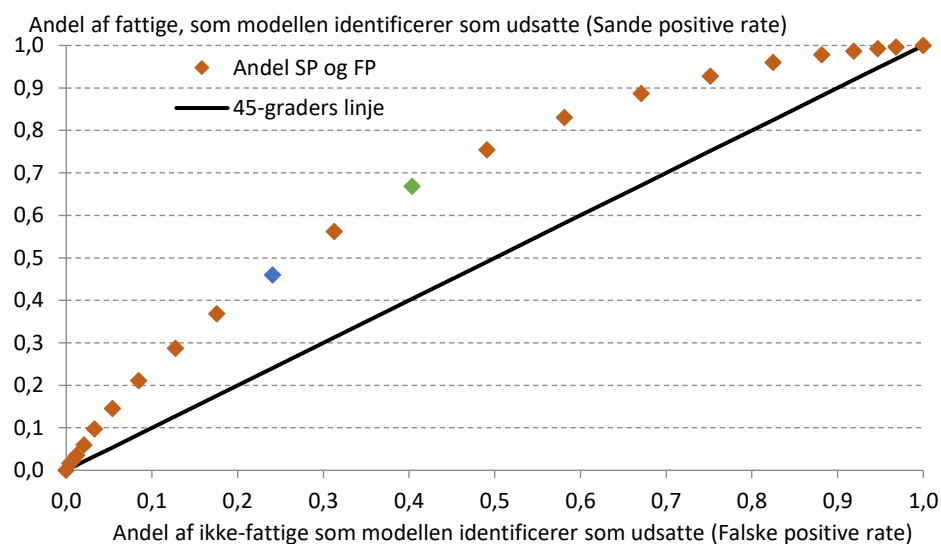
Da vi både kender den prædikterede risiko for børn i 1995-populationen, og om personen som 25-årig kan betegnes som fattig, kan vi teste forskellige grænseværdier. Hertil anvender vi en såkaldt ROC-kurve, der typisk anvendes i medicinsk forskning til at teste grænseværdier for diagnosticering af sygdomme, når den underliggende lidelse er kendt.

ROC-kurven illustrerer, at valget af grænse indebærer en afvejning. På den ene side vil en høj grænseværdi medføre, at modellen kun identificerer en lille andel af dem, der rent faktisk lever i fattigdom som voksne, som udsatte i dag. Det skyldes, at flere af dem, der vil leve i fattigdom som voksne, fejlagtigt vil diagnosticeres som ikke-udsatte af modellen. Hensynet til andelen af sande positive tilsiger derfor at vælge en lav grænseværdi, der giver en høj andel sande positive.

På den anden side vil en høj grænseværdi betyde, at modellen identificerer en lav andel af dem, der ikke lever i fattigdom som voksne, som udsatte i dag. Det skyldes, at en høj grænseværdi fører til få fejldiagnosticeringer blandt dem, der ikke lever i fattigdom som voksne. Hensynet til andelen af falske positive, som gerne skulle være lav, tilsiger derfor at vælge en høj grænseværdi.

ROC-kurven illustrerer for forskellige grænseværdier andelen af sande positive for en given andel af falske positive. Andelen af hhv. sande positive og falske positive er begge stigende i grænsen, der vælges. På den baggrund kan man fastsætte grænseværdien som den værdi, der maksimerer afstanden til 45-graders linjen. Hvis man vælger en grænseværdi under dette punkt, kan man "bytte" én falsk positiv for mere end en sand positiv, og omvendt hvis man vælger en grænseværdi under punktet. figur 32 viser ROC-kurven for forskellige grænseværdier fra 0 pct. til 40 pct. for 1995-populationen.

Figur 32 ROC-kurve

Anm.: Det blå punkt markerer den grænse som vi har valgt. Det grønne punkt markerer den grænse, der giver den største forskel mellem andelen af sande positive og falske positive.

Kilde: Danmarks Statistiks registre og egne beregninger.

Vi har valgt en grænse, der er bestemt som 3 gange risikoen for at blive fattig som voksen, for populationen af børn i 1995.

Vores grænse giver anledning til en andel af hhv. sande positive og falske positive, som er angivet ved det blå punkt i figuren. Da punktet ligger væk fra 45 graders linjen er det et tegn på, at der er en vis forklaringskraft i vores model.

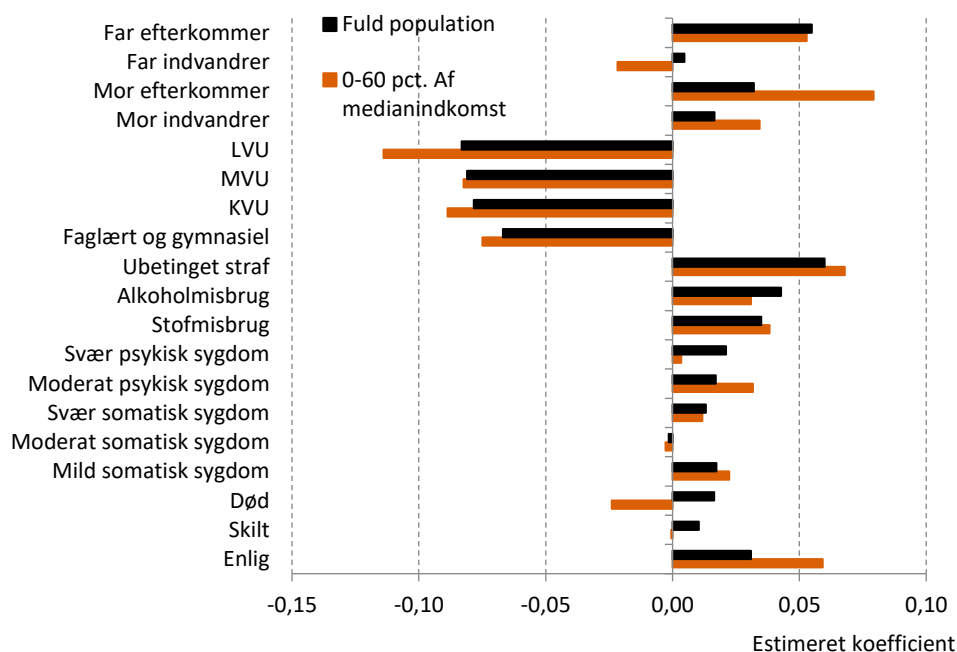
Det ses også, at punktet ligger til venstre for det grønne punkt, der maksimerer afstanden til 45-graders linjen. Vi opgiver derfor en større andel af sande positive i forhold til, hvor meget andelen af falske positive falder. Vi tillægger det dermed større værdi at fjerne en falsk positiv end at tilføje en sand positiv. Antallet af grænsebørn med høj risiko for fattigdom, og dermed antallet af udsatte børn, havde dermed været højere, hvis vi havde valgt grænsen på ca. 18 pct, som er den, der ligger bag det grønne punkt i figuren. Valget af grænseværdi kan dermed siges at være striks i forhold til antallet af børn, der bliver inkluderet i populationen.

8.4 Estimering m. fuld population

Vi har estimeret modellen i afsnit 4 på baggrund af estimationspopulationen af børn fra 1995, hvis forældre tjener mellem 0-60 pct. af medianindkomsten. Det skyldes, at populationen er tættere på prædiktionspopulationen, hvilket giver mere retvisende koefficienter.

Som konsistentstjek har vi estimeret modellen pba. af hele årgang 1995, hvilket øger antallet af observationer, og dermed alt-andet-lige mindsker den statistiske usikkerhed. Derfor ser vi, at flere fortegn på koefficienterne retter sig til det, som vi forventede a priori, jf. figur 33. Fx er der positive koefficienter for død og skilt, mens enlig omvendt taber forklaringskraft. På samme måde ser vi, at forklaringskraften for indvandring bliver mere ligeligt fordelt på mor og far.

Figur 33 Betydning af udvalgte sociale indikatorer for børn ml. 0-6 år

Anm.: Alle ovenstående faktorer beskriver forhold vedr. børns forældre. Effekten af uddannelsesvariable skal fortolkes relativt til det at have en ufaglært uddannelse. Vi har udeladt en række kontinuerte indikatorer, som fremgår nedenfor. KVU, MVU og LVU refererer her til hhv. en kort-, mellemlang- og en lang videregående uddannelse. Koefficienterne kan her fortolkes på følgende måde: Er en af barnets forældre opgjort med en moderat psykisk sygdom, vil risikoen for, at barnet som voksen vil leve i fattigdom stige med tre pct. point. '0-60 pct. af medianindkomsten' angiver estimationspopulationen fra 1995, hvis forældre tjener mellem 0-60 pct. af medianindkomsten når børnene er 10 år gamle. 'Fuld population' angiver hele estimationspopulationen fra 1995 uafhængigt af indkomst.

Kilde: Danmarks Statistiks registre og egne beregninger.

De kontinuerte variable for forældrenes alder ved fødsel, indkomst- og formuepercentil samt antal uger med understøttelse fremgår af tabel 5. Vi ser generelt, at en marginal ændring i de kontinuerte variable har en lille effekt på børnenes prædikerede værdi. Når vi ser på lidt større ændringer, er der større effekt af ændringer i forældrenes alder ved fødsel samt indkomst- og formuepercentil, men fortsat en lille effekt understøttelse.

Tabel 5 Betydning af kontinuerte sociale indikatorer for børn ml. 0-6 år

	0-60 pct. af medianindkomst	Fuld population
Mors alder ved fødslen	-0,00157	-0,00079
Fars alder ved fødslen	0,00128	0,00109
Percentil for ækvivaleret disponibel indkomst	-0,00054	-0,00103
Percentil for ækvivaleret formue	0,00054	-0,00016
Mor antal uger med understøttelse	-0,00008	0,00001
Far antal uger med understøttelse	0,00020	0,00023
Effekt af stigning i mors alder på 5 år	-0,008	-0,004
Effekt af stigning i fars alder på 5 år	0,006	0,005
Effekt af at stige 10 indkomstpercentiler	-0,005	-0,010
Effekt af at stige 10 formuepercentiler	0,005	-0,002
Effekt af 10 ugers forlængelse af mors understøttelse	-0,001	0,0001
Effekt af 10 uger forlængelse af fars understøttelse	0,002	0,002

Anm.: '0-60 pct. af medianindkomsten' angiver estimationspopulationen fra 1995, hvis forældre tjener mellem 0-60 pct. af medianindkomsten når børnene er 10 år gamle. 'Fuld population' angiver hele estimationspopulationen fra 1995 uafhængigt af indkomst.

Kilde: Danmarks Statistiks registre og egne beregninger.

8.5 Aldersbias - eksempel

Der vil være en indbygget såkaldt aldersbias i estimationsmodellen, da ældre børn har flere leveår, hvor sociale indikatorer har kunne indtræffe end for yngre børn. Således har et barn på 17 år haft 10 leveår længere, hvor de har kunne blive berørt af sociale indikatorer, end et barn på 7 år.

tabel 6 viser incidensen af sociale indikatorer for børn i 2018, der er hhv. 0-16 år gamle og før børn, der er 17 år gamle. På tværs af sociale indikatorer er incidensen højere med mindst en faktor 1,5 for de 17-årige end for børnene i alderen 0-16 år. Den relative forskel i incidens mellem de to grupper er størst, når man ser på om mindst en forælder er død. Her er incidensen 0,9 pct. for børn i alderen 0-16 år, hvor den er 2 pct. point højere for børn der er 17 år gamle.

Vi tager delvist højde for denne effekt ved at estimere separate modeller for tre aldersintervaller af børn, jf. afsnit 4.

Tabel 6 Incidensen af de sociale indikatorer for population af børn i 2018

Navn på social indikator	Børn der er 0-16 år	Børn der er 17 år
Antal børn	1.074.701	67.248
Enlige forældre	28,2%	44,7%
Skilte forældre	17,6%	31,3%
Døde forældre	0,9%	2,9%
Alkoholmisbrug	1,8%	4,4%
Stofmisbrug	1,1%	1,9%
Psykisk sygdom, moderat	13,0%	19,2%
Psykisk sygdom, svær	2,8%	4,8%
Somatisk sygdom, mild	12,0%	22,5%
Somatisk sygdom, moderat	5,1%	11,0%
Somatisk sygdom, svær	1,5%	3,7%
Ubetingset straf	1,6%	2,9%

Kilde: Danmarks Statistiks registre og egne beregninger.

8.6 Definition af variable i prædiktionsmodellen

Som beskrevet i afsnit 4 estimerer vi tre forskellige modeller til at vurdere effekten af de sociale indikatorer for børn født i 1995 for at undgå en skævhed i resultaterne, der udelukkende skyldes, at yngre børn typisk har yngre forældre, som har haft færre leveår til at opsamle de relevante sociale indikatorer. Vi inddeler derfor børnene i aldersgrupperne: 0-5 år, 6-11 år og 12-17 år. På den måde estimerer vi fx forskellige effekter af, at et barns forælder bliver tildelt en ubetinget dom, når barnet er hhv. 3 år gammelt og 15 år gammelt.

Derfor definerer vi også de sociale indikatorer inden for hvert aldersspænd for børn født i 1995. Forældrene registreres med en binære sociale indikatorer, hvis mindst en af forældrene har opfyldt kriterierne mindst én gang inden for aldersspændet. Forældrenes højeste uddannelsesniveau defineres som den højest fuldførte uddannelse inden for aldersspændet. De sociale indikatorer for familiens indkomst- og formuepercentil opgøres som et gennemsnit inden for aldersspændet. Forældrenes tilknytning til arbejdsmarkedet opgøres som summen af det antal uger, hvor forælderen har modtaget en social ydelse inden for aldersspændet. Endeligt er der en række sociale indikatorer, der er uændrede på tværs af aldersspænd. Det gælder forældrenes etnicitet og forældrenes alder ved barnets fødsel.

Vi anvender prædiktionsmodeller til at udregne sandsynligheden for, at børn mellem 0-17 år i 2020 bliver fattige som 25-årige, jf. afsnit 4. Der er imidlertid ikke data for alle børn i alle aldersspænd, når vi udregner værdier for prædiktionspopulationen. Fx vil et 8-årigt barn i 2020 kun have data tilbage til 2012, hvilket betyder, at barnet kun har data for aldersintervallerne 0-5 år og en delmængde af aldersintervallet 6-11 år. I den forbindelse anvender vi det tilgængelige data inden for aldersspændet. Endeligt beregnes de sociale indikatorer ikke for aldersspændet 12-17 år. For den 8-årige vil vi derfor udregne den prædikterede værdi med brug af den 'mellemste' model, jf. boks 3 i afsnit 4.